Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 6 · TEMMUZ-AĞUSTOS 2015 · 8 TL

*...ben edebiyattan ibaretim.

ISSN 2148-6824

#KAFKAOKUR

2 Dünyanın Kıyısından Sarkan Yazar: Tezer Özlü
CANSU TOK, Hiçbir yerden gelmiyorum. Kendimden başko...

11 Yaşamın Ucuna Yolculuk
TEZER ÖZLÜ

12 Tezer Özlü'nün Kafka'nın Mezarını Ziyareti
YAŞAMIN UCUNA YOLCULUK

14 Bir Zuhal Tekkanat Röportajı!
Röportaj: OYA ÇINAR

17 An
GÖKHAN COŞKUN, Anlatı

17 Kendime Ait Bir Oda
ESRA PULAK, Aforizmalar

18 Güzel Tehlike
GÜLŞAH KÖKSAL ÇEKİCİ, Metis, Foucault

19 Kediler, Kızlar ve Balthus
EFKAN OĞUZ, Deneme

21 Bizden Öte, Sizden Ziyade: Barış Manço
SELNUR GÜNEŞ, Mançolaji

24 Eksiksiz
EZGİ AYVALI, Öykü

26 KESKİN, AKIN, UZUNER, ADIVAR
SÖZLER

28 en kolay özetiyle; bütün geçmiş geçmemiş aşklar
dilan bozyel, anlatı

29 Hey II
MUSTAFA SİLİCİ, Anlatı

30 Benden Mavi
DİDEM ESEN, Öykü

32 Vincent Willem Van Gogh ve Yıldızlı Gecelerin Sonu
FİLİZ EĞİN KOLATA, Sanat

33 Günce
LÜTFİ USLUER, Öykü

35 hüzünlenme
fulya ordu, şiir

35 Kırmızı Rugan
SEYDANUR KANTOĞLU, Şiir

36 Kısa Metraj
CANSU CİNDORUK, Deneme

37 Adem ile Havva
GÖRKEM YAŞAR, Şiir

39 ...en iyisi susmak, susamıyor da insan!
LEYLA ERBİL, Alıntı

40 Şeyben
ESER ERDOST, Öykü

42 Şemsiye
FEYZA ALTUN MERİÇ, Öykü

44 ...Bir Yönetmenin Portresi: Nuri Bilge Ceylan
ENGİN POYRAZ, Sinema

46 Sır
SELCAN AYDIN, Anlatı

47 Basınç
MERVE ÖZDOLAP, Deneme

48 Dea'ya Mektuplar
NUR NEŞE ŞAHİN, Deneme

50 - 4004*
DİLARA ULU, Deneme

51 Yazar Hevesi
ESRA UÇAR, Deneme

52 Instagram
Sizden Gelenler

53 Son Şeyler
İçerik Adına

Yazılarınızı, çizimlerinizi ve çalışmalarınızı **editor@kafkaokur.com** adresinden bize ulaştırabilirsiniz.

KAFKA OKUR

Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

Kafka • İki Aylık Edebiyat Dergisi
Sayı 6 • Temmuz - Ağustos 2015 • 8 TL

İmtiyaz Sahibi
Gökhan Demir

Editör
Gökhan Dem
Gamze İyem

Düzelti
Görkem Yaşar
Fatih Cerrahoğlu

Kapak Resmi
Tülay Palaz

Illüstrasyonlar
Tülay Palaz
Leyla Kanber
Sernur Işık
Hilal Kosovalı
Songül Çolak
Erhan Cihangiroğlu

İletişim
editor@kafkaokur.com

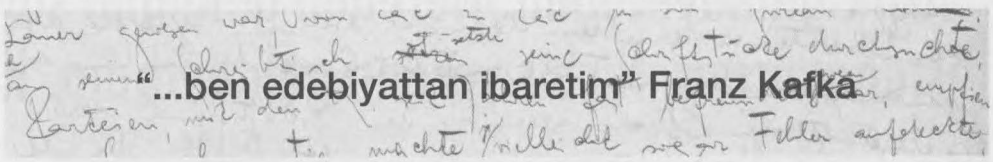
Abonelik
bilgi@kafkaokur.com

Yayın Türü
Yerel, Süreli Yayın

Baskı
Görsel Dizayn Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.
Atatürk Bulvarı Deposite İş Merkezi
A5 Blok K:4 no:405 İkitelli OSB /
Başakşehir, İstanbul
Tel: (212) 671 91 00
Faks: (212) 671 91 00
Matbaa Sertifika No: 16269

Dağıtım
Kültür Dergi Dağıtım
Tel: (216) 495 9044
Tel: (216) 495 9045

©Her hakkı saklıdır
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dahil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

DÜNYANIN KIYISINDAN SARKAN YAZAR: TEZER ÖZLÜ cansu tok **sayfa 2**

Bu denli ölümle, ölülerle iç içe yaşayan Tezer Özlü denince ilk akla gelen de yaşamın ucundaki hayatı olur. İlk intihar girişimini on sekiz yaşında deneyimler.
"Ölüm düşüncesi izliyor beni. Gece gündüz kendimi öldürmeyi düşünüyorum. Bunun belli bir nedeni yok. Yaşansa da olur yaşanmasa da. Beni kendimi öldürmeyi denemeye iten bir kaygı..."

Tezer Özlü'nün Franz Kafka'nın Mezarını Ziyareti tezer özlü **sayfa 12**

Prag kentinde Maiselgasse'de miyim, yoksa Ankara'da Tuna Caddesinde mi. Ya da düş mü görüyorum. Ya da zamanın hangi akışındayım. Bir yolcu muyum. Bir arabanın içinden yorgun gözlerle Kafka'nın evine bakan bir yolcu. Hangi yolculuğumun hangi anındayım.

Matmazel, Ne Kadar Güzelsiniz Benimle Evlenir Misiniz? oya çınar **sayfa 14**

Olağanüstü bir aşktı. Bir kitap önerirdi bana mesela. Ben zaten okumayı çok severdim ama o önerdiği için o kitabı sabaha kadar okur bitirirdim. Bu, aşkımın ona derinliği... Aramız çok iyiydi fakat biz çok kıskanıldık. Eskiler, yeniler, hepsinin gözü üzerimizdeydi. Kadınlar ona çok hayrandı, dediklerine göre ben de güzel bir kadınmışım. (Gülüyor) Eski fotoğraflarıma bakıyorum bazen, fena değilmişim diyorum.

Bizden Öte, Sizden Ziyade: Barış Manço selnur güneş **sayfa 21**

Askere çağınlması ile saçlanna ve bıyıklarına veda eder. Askerden döndüğünde bir konser verecektir. Bu yüzden bir peruk ister. Çünkü çocuklar onu saçlarıyla tanıyordu ve konsere çıktığında küçük dostları "Barış Ağabey'imiz gelmiş!" diyebilmelilerdi. Bu ince ruhu ile sevgisini zamanla tüm yaş gruplarına ilmek ilmek işledi. Herkesle aynı boydaydı. Çocuklara mikrofon tutarken onların seviyesine iner, yaşlıların hikâyesini dinlerken gözlerine bakardı.

Eksiksiz ezgi ayvalı **sayfa 24**

Ağır ağır, kafasını kaldırmadan yaptı bütün bunları. Yine aynı ağırlıkla mutfağa gitti. Masayı tamamen boşaltana kadar iki kez daha gidip geldi böyle. Son sefer mutfağa girdiğinde, elindeki tepsi parmaklarının arasından kayıverdi Hikmet Bey'in. Donup kaldı oracıkta. Ayakta... Elleri iki yanında sallanırken, ağzını açıp, gözleri dolu, derin derin nefes almaya çalıştı.

Vincent Willem Van Gogh ve Yıldızlı Gecelerin Sonu filiz eğin kolata **sayfa 32**

Seçtiği yolda başarısızlığa uğrayarak rezil olmak korkusuna kapıldıkça hastalığı iyice nüksediyordu. Bu hastalık, gün geçtikçe, dostlarını ve çevresindeki herkesi ondan ayıracak, onu deliliğe ve ölüme sürükleyecekti.

...BİR YÖNETMENİN PORTRESİ: NURİ BİLGE CEYLAN engin poyraz **sayfa 44**

Tsrkovski ve Bergman sinemasına benzerliği ile anılan Ceylan sineması, bunun dışında, doğrudan Ceylan'ın göz bebeği olma halinde. Her şeyden film yapılacağına inanan bir yönetmenin yirmi yıllık filmografisinde tamamı ile kendisini ve içinde yaşadığı yalnızlığı anlatmış olacağını düşünmek, çok da abesle iştigal olmasa gerek.

Artık gitmeyeceğim. Nereden geldiğim sorusunu yanıtlamak istemiyorum. Hiçbir yerden gelmiyorum. Kendimden başka...

- TEZER ÖZLÜ -

DÜNYANIN KIYISINDAN SARKAN YAZAR: TEZER ÖZLÜ

Yazan: Cansu Tok

Göçmen ve Devrimci Bir Ruh

Kalıplara sığmayan, hayatı boyunca bütün sınırlardan sıkılmış, sınırları içinde sınırsızlığı kurmuş; düzene, toplumun yapısına, askere, aileye, şehirlere, devletlere, cinselliğe vurulan bütün ketlere, yaşamın önüne çekilen sınırlara karşı çıkmış, göçmen ve devrimci bir ruh Tezer Özlü. Onu, hayatı boyunca kaçtığı kalıpların arasına sıkıştırmak biraz acımasızca geliyor bana. "Türk edebiyatının lirik prensesi", "nostaljik prenses", "gamlı prenses", "kurban, sistem kurbanı"... Bütün bu sözler Tezer Özlü'yü araştırdığınızda ilk karşınıza çıkan kelime gruplarını oluştursa da kitaplarının, yazılarının arasında yolculuğa başladığınızda bütün bu kelime grupları anlamlarını yitiriyor. Karşınızda yaşam ve ölümün ince çizgisinde her iki uca da koşa koşa giden, her ikisini de siyah ve beyaz gibi birbirinden ayırmayıp tek bir renkte birleştiren, bir prensesten ziyade ruhunda koca bir devrimciyi barındıran, dünyanın kıyısından hiç korkmadan sarkan, yaşamını "gitmek" üzerine kuran ve ölümden öteye bile gitmeyi başarabilen bir yazar duruyor. Tezer Özlü'nün yazdığı kitapları okumak, Tezer Özlü'yü okumak oluyor. Çünkü o, okuyucularına tüm çıplaklığıyla hayatını açıyor. *"Yabancısı olmadığım bir tek olgu var. O da kendi varoluşum. Belki tek mutluluğum bu. Tek bağlantım. Kendimi kavrayamazsam, tüm varoluşum yitmiş demektir."* diyen Özlü kendini yazıyor otobiyografik romanlarında, böylece varoluşunu Türk edebiyatına sonsuza kadar kazımış oluyor.

Çocukluğun Soğuk Geceleri

En sevdiği yazar Cesare Pavese'den tam otuz beş yıl sonra aynı gün Kütahya/Simav'da dünyaya gözlerini açan Özlü, öğretmen anne babanın üçüncü ve son çocuğu olarak ailesinin işi gereği; Simav, Ödemiş ve Gerede'de geçirir çocukluk günlerini. Doğduğu yıl olan 1943'ten, 1954'e kadar bu şehirler arasında geçen hayatı, on bir yaşına geldiğinde ailenin İstanbul'a taşınmasıyla bir süreliğine yerleşik duruma geçer ancak onun ruhu göçebedir ve o, çocukken yaşadığı kasabada İstanbul'dan Ankara'ya hareket eden kesik burunlu otobüsleri izler, o otobüste seyahat eden insanlara büyük bir özlemle bakar ve bu özlem küçük yaşlarından itibaren içinde uzak dünyaları tanıma isteğinin ilk kıvılcımlarını yakar. *"Dört bin nüfuslu bir Anadolu kasabasında dünyaya bakmayı öğrendim. Altı yaşımdaydım. Dünyanın sonsuz büyüklüğünü hissettim ve gitmem, çok uzaklara gitmem gerektiğine inandım."* diye yazar kitabında.

İlk romanı olan "Çocukluğun Soğuk Geceleri", bizlere içinde büyüdüğü aile ortamıyla ilgili ipuçları verir. Çok sevdiği yazarlardan biri olan Kafka'nın babasıyla yaşadığı sorunlar kadar fazla ve içinden çıkılmaz olmasa da sorunları, Özlü de babasının evde askeriyeye benzer bir düzen kurmasından şikâyetçi olduğunu belli eder satır aralarında. Küçük burjuva bir sınıfa ait olmaktan hoşlanmadığını yazarken, onu asıl rahatsız eden, insanların ayrıştırıldığı sınıflandırmalardır. Taşradan İstanbul'a geldikleri yıllarda ailesi kadar kolay kabullenemez kent yaşamını. Onun aklı, taşra bahçelerinin erik ağaçlarının altındaki durgunluğunda kalır. Küçük evlerinde ablası Sezer ile paylaşır yattıkları somyanın ortası içine göçmüş çukurunu ve ilk öpücüğünü de yatağını paylaştığı kişiye verir. *"Bizi bıraksalar. Ben onun dizlerinde yatsam. İçgüdülerimizle gövdelerimizi tanısak. Birbirimizi sevsek. Doğanın geliştireceği sevgi içinde büyüsek. Ana karnındaki çocuk gibi..."* diye düşünür. İlk masum öpücüğünün ardından ileriki yıllarda toplumun cinsellik üzerinde kurduğu yargıları hiçe sayıp, yaşadığı cinsel deneyimleri belki de en çıplak haliyle yazabilme cesaretini gösterir romanlarında.

İlk gençlik günlerinde, İstanbul'da yaşadıkları küçük evde ağabeyinin özel

odasından, duvarlarında bulunan kitaplardan ve o kitaplar arasında Attila İlhan'ın Sisler Bulvarı şiirini ne kadar çok sevdiğinden bahseder. Yeni yeni genç kızlığa adım atan birinin,

"Sisler Bulvarı'na akşam çökmüştü
Omuzlarımıza çoktan çökmüştü
Kesik birer kol gibi yalnızdık
Dağlarda ateşler yanmıyordu
Deniz fenerleri sönmüştü
Birbirimizin gözlerini arıyorduk"

mısralarında hissettiklerini düşündürtür okuyucularına. Aslında Özlü'nün o günlerden sonraki yaşamı da biraz olsun Attila İlhan'ın şiirinin son satırlarına benzer:

"Sisler bulvarı ayaklanıyor
Artık kalbimi susturamıyorum"

Tezer Özlü de içinde bitmek bilmeyen bir ayaklanmada ne kalbini ne de kafasının içinden geçenleri susturur kırk iki yıllık ömründe.

Yaşamın Ucuna Yolculuk

Ablası Sezer Duru'dan bir sene sonra o da Avusturya Lisesinde eğitimine başlar. Rahibelerin verdiği bir eğitimle, Batı ve Doğu kültürünün çatışmaları arasında, sorgulamalarla geçer okul sırasındaki yılları, ancak yaşamının devam eden bölümünde bu çatışmalar zenginliğe dönüşür ve çok iyi bildiği Almanca sayesinde Ingmar Bergmann, Ossip Piatnizki, Heinrich Böll, Hangs Mangus ve Franz Kafka'nın bazı eserlerini Türkçeye kazandırır. Çocukluğun Soğuk Geceleri'nde bahsettiği o yılları, *"Bu kitapta bir şoku anlatmak istedim: On bir yaşındaki bir Türk küçük burjuva ailesinin çocuğunun, yirmi yaşına dek, okumak için gönderildiği İstanbul kentindeki çeşitli yabancı okullardan biri olan Avusturya Okulunda karşılaştığı Batı kültür ve eğitiminin yarattığı şoku."* sözleriyle anlatır. Ailenin içine işlemiş edebiyat sevgisini daha yakından tanıması ve içine dalması da yine Avusturya Lisesi yıllarına denk gelir. Dostoyevski, Tolstoy, Çehov, Steinbeck, Hemingway, Camus ile bu yıllarda tanışır ancak bunların dışında kalan üç yazarın -Italo Svevo, Cesare Pavese ve Franz Kafka- yeri, hayatı boyunca ayrı olur. Onların peşinden sürüklendiği bir hayat yaşar. 1983 yılında Almanya'da Marburg Yazın Ödülü'nü kazandığı Yaşamın Ucuna Yolculuk romanında bu çok sevdiği üç yazarın ölümlerinin peşinden gidişini anlatır. *"Bütün yaşama cesaretini ölülerden alıyorum. Alıntılarında yaşadığım ölülerden. Bu kahrolası dünyayı, yaşanır bir dünyaya dönüştürmeyi başarmış ölülerden. Dünyanın her ihtiyacı olan olguyu vermiş, söylemiş, yazmış ölülerden."*

Bu denli ölümle, ölülerle iç içe yaşayan Tezer Özlü deyince ilk akla gelen de yaşamın ucundaki hayatı olur. İlk intihar girişimini on sekiz yaşında deneyimler.

"Ölüm düşüncesi izliyor beni. Gece gündüz kendimi öldürmeyi düşünüyorum. Bunun belli bir nedeni yok. Yaşansa da olur, yaşanmasa da. Beni kendimi öldürmeyi denemeye iten, bir kaygı...

Karanlık bir gecenin geç vaktinde kalkıyorum. Herkes her geceki uykusunu uyuyor. Ev soğuk... Çok sessiz davranmaya özen gösteriyorum. Günlerdir biriktirdiğim ilaçları avuç avuç yutuyorum. Kusmamak için üzerine reçelli ekmek yiyorum. Genç bir kızım. Ölü gövdemin güzel görünmesi için gün boyu hazırlık yapıyorum. Sanki güzel bir ölü gövdeyle öç almak istediğim insanlar var. Karşı çıkmak istediğim evler, koltuklar, halılar, müzikler, öğretmenler var. Karşı çıkmak istediğim kurallar var. Bir haykırış!.. Küçük dünyanız sizin olsun. Bir haykırış!.. Sessizce yatağa dönüyorum. Ölümü ve yokluğu uzun süre düşünmeye zaman kalmıyor. Şimdi gözümün önündeki görüntüler, renkli kırları andırıyor. Korkacak bir şey yok. Kırlarda koşuyorum. Sanki bir deniz kentinde yaşamıyorum. Hep kırlar... Esintiyle birlikte eğilen otlar arasında bir başımayım. Birazdan, ölüm beni alacak."

Yazdıklarını yapsa da ölüm onu hemen almaz yanına. Gözlerini bir psikiyatri kliniğinde açar. O klinikten ayrılırken hastalar ona, "Gidemezsin ki!.. Buradan çıkılmaz! Gideceğini sanan, delidir!" derler, buna rağmen hastaneden çıkar ama bu sözün anlamını yıllar içinde farklı farklı kliniklerde gözlerini açtığı zamanlar anlar. Manik depresif (Bipolar Bozukluk) teşhisiyle defalarca o kliniklerde kalır ve oradan öyle kolayca çıkılmadığını hayat ona gösterir. Kaç kere aldığını sayamadığı elektroşokları Leyla Erbil'e yazdığı mektubunda giyotine benzetir. Ölüme koşa koşa gittiği gibi yaşamı da kucaklar Tezer Özlü, bu iki zıt kavramı birbirinden hiç ayırmaz. Çocukluğun Soğuk Geceleri romanında birkaç sayfa evvel intihar girişiminden bahsederek, birkaç sayfa sonra Şişli'de kaldırıldığı hastanede hemşirenin annesine "Acaba kendini balkondan atar mı?" diye sormasını garipser. *"Hayır. Balkondan filan atlamam. Aksine yaşamı çok seviyorum. Yüzlerce yıl yaşamak istiyorum."* diye geçirir içinden. Manik, yani çok mutlu, coşkulu zamanlarıyla; depresif, yani mutsuz, intihar eğilimli zamanlarının karışımı Tezer Özlü'ye hayat ve ölümün ayrılmaz beraberliğini hissettirir. *"Yaşam mutlak tutkularla dolu. Yaşamı sevmekle birlikte ölüme alışmak da büyüyor, gelişiyor. Güzellikler kazanıyor. Bu sevgiyi nasıl rahatlıkla uğurluyorsam, yaşamı da o denli rahat, o denli güzel uğurlamalı. Sevgilerimi doyumla devretmeliyim. Esintilerin yumuşaklığı, Akdeniz yağmurunun yoğunluğu gibi..."* diyerek yaşamı da ölümü de birbirinden ayırmadığını anlatır. Hislerini bu denli yoğun yaşayan, yaşamı uğurlarken sevgilerini doyumla devretmeyi arzulayan bir insan için aşk da vazgeçilmezleri arasında yerini alır. Türk edebiyatının, cinselliği en çıplak, en arı biçimde anlatabilen kadın yazarlarının başında gelir. İlk cinsel birlikteliğini, eşleriyle yaşadıklarını, aldatmalarını, aldanmalarını kendiyle konuşur gibi yazar. Okuyucusundan kendisini saklamaz, aksine bir cam gibi, açık ve nettir; bu sebeple Tezer Özlü'yü okumak, Tezer Özlü'yü birçok yazara göre daha iyi tanımaktır. İlk evliliğindeki mutsuzlukları, hastalığına yeniden sürüklenişi de satırları arasındadır; son evliliğinde yaşadığı mutluluklara rağmen yüreğindeki yeri ayrı kalan ikinci eşi de.

1962 - 1963 yıllarında otostopla Avrupa 'yı gezer. Avrupa seyahatinin son durağı olan Paris'te yağmurlu bir günün ardından Cafe Select'te; Adalet Ağaoğlu'nun kardeşi, tiyatrocu ve yazar Güner Sümer'le tanışır ve o gece birlikte olurlar. Otel odasında başlayan bu yakınlaşmalar Sümer'in Paris'teki çatı katındaki odasında da devam eder ama Özlü içinde bu ilişkiden hep kaçmaya çalışır ve aradan zaman geçip tekrar bir araya geldiklerinde Tezer Özlü başka bir adamdan gebedir. *"Çocuğumu aldırdığım gün, bana kırmızı karanfiller getirdi. Sabaha dek elimi tuttu. Demek, onun için büyük bir sevgiyim. Böylesi bir sevgiye gereksinme duyuyor muyum? Hayır. Yalnızca bir erkeğe gereksinme duyuyorum. Üç, dört yaşımdan beri bir erkeğe gereksinme duyuyorum ve artık yanımda bir erkek olmadan uyuyamıyorum. Bu adamla yatınca eksiksiz bir boşalma duyuyorum ama sonunda salt bir boşluk... Bir anda karamsarlığa düşüyor, mutsuzlukla baş başa kalıyorum. Sevişme yolculuğu, coşkusu; ölüm isteğiyle bitiyor. Bunun için ondan kaçmalıyım. Ama ailemle de kalamam ki..."* Güner Sümer'e karşı içinde hep kaçma isteği olmasına rağmen kendisini porselen tabak, tahta sandalye, kilim gibi ev alışverişleri yaparken bulur. Nikâhları sırasında, nikâh memurunun söylediklerini bir güldürü izlermiş gibi izler. İçinden, "Kalk, çık, git!" dese de 1964 yılında imzayı atar. Ardından, Güner Sümer ile birlikte Ankara günleri başlar. Sümer, Ankara Devlet Tiyatrosunda çalışırken; Tezer de dergilere, gazetelere yazılar yazıp çeviriler yapar. Ankara Devlet Tiyatrosunda Sümer'in yönettiği Brendan Beehan'ın Gizli Ordu oyununda rol alır. İyi başlayan Ankara günleri, aslında hiçbir zaman tam sevemediği kişiyi daha yakından tanımasıyla her geçen gün daha kötüye gider. Sümer'in Paris tutkusu, her gece içtiği içki, tutucu ailesinin yargılarını saygıyla karşılaması, Özlü'yü ondan iyice koparır. *"Neden bunalımları çözemiyoruz? Neden dost olmadan, erkek – kadın, karı – koca olmaya çabalıyoruz?"* diye sorar kendine. Takvimler 1968 yılını gösterdiğinde ruh sağlığının gitgide kötüye gitmesiyle birlikte, Sümer'den ayrılıp İstanbul'a taşınır. Dokuz sene sonra Sümer henüz kırk bir yaşında vefat ettiğinde, *"Ölüm sessizliği çok genç buldu onu. Karı koca olamadık. Gerçek dost da olamadık. Bir kitapta okumuş, bir filmde izlemiş gibiyim beraberliğimizi. Bir konserde dinlemiş gibiyim. Severek anımsanan bir kitap gibi bile değil. Paris'in Select kahvesinde başlayan, Şişli'nin bir özel sinir kliniğinde turuncu çiçeklerle biten beraberliğimizi... Uzun yaşamın bir küçük kesiti... Dünyasındaki insanlardan biriydim. Onunla birlikte hiçbir şeyim ölmedi. İnsan ölümünü kendi kendine ölüyor."* diye yazar ardından Sümer'in.

Tezer Özlü, Sümer'den boşandığı yıl, yönetmen Erden Kıral'la ikinci evliliğini gerçekleştirir. 1968 senesinden 1981 senesine kadar süren bu evlilikte Tezer'in tek bir şartı olur. *"...bu adamla, beni doktor ve kliniklerin eline bırakmasın diye evlendim. Evlenirken ondan tek isteğim bu oldu. Hastalanırsam evde kalmak, plaklarımla, kitaplarımla, sevdiğim bir iki eşyayla olmak ve çay içebilmek istiyordum."* Ancak Tezer Özlü'nün hastalığı yeniden nüksedince ablası Sezer ve eşi Erden Kıral onu kliniğe yatırmaktan başka çare bulamaz. 1972 yılına kadar zaman zaman evinde, zaman zaman da İstanbul'da farklı hastanelerin kliniklerinde tedavi altında geçirir günlerini. 1972 yılında hastaneden ayrıldıktan sonra, göğüs kanseri teşhisi konana kadar, bir daha uğramaz kliniklere. Onu iyileştirenin hastanede gördüğü tedavi olduğunu düşünmez. *"Beni iyileştiren, ne şok ne de ilaçlar. Beni iyileştiren, bu kliniklere bir kez daha kilitlenme olasılığının verdiği büyük ve derin korku."* diye yorumlar iyileşme sebebini. Yazdığı yazıların birçoğunda kliniklerde yaşadığı ürkütücü olaylardan, doktorların hastaları kullanmasından, hemşirelerin, hademelerin umarsızlıklarından ama en çok da elektroşokun üstünde yarattığı o korkunç etkiden bahseder. En nihayetinde iyileştikten bir sene sonra, 1973 yılında bir kız çocuğu

dünyaya getirir. Kızına mücadelesine hayran olduğu Deniz Gezmiş'ten yadigâr bir isim verir, artık onun da bir Deniz'i vardır.

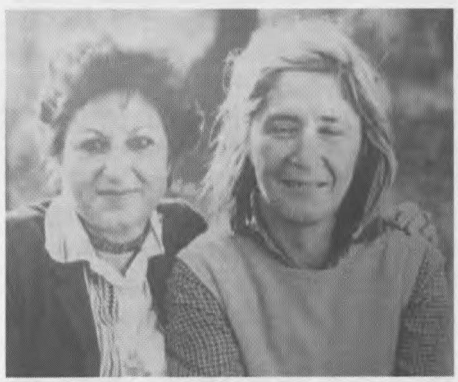

Evliliği süresince dergilerde yayımladığı yazıları derleyip "Eski Bahçe" ismiyle ilk kitabını 1978'de, ilk romanı olan "Çocukluğun Soğuk Geceleri"ni ise 1980'de yayımlar. Tarihler 1981'i gösterdiğinde Almanya'dan kazandığı bir bursla kızını da alıp Almanya'ya taşınır. Bu taşınma, zaten sorunları olan evliliğin bitişini hızlandırır ve boşanma gerçekleşir. Leyla Erbil'e yazdığı mektubunda, *"Herkesi benle aldattı, ben de onu herkesle aldattım. Benim boşanabilmem nedeniyle her şeyi rahatlıkla konuşabildik, açıldık. Bu boşanma, ikimizin ilişkisini bir araya gelsek de gelmesek de her türlü yalandan arındırdı."* diye yazar. Yalandan arınmış ilişkileri sonraki yıllarda aradaki bağın kopmasına engel olur ve yakın dostu ve yayımcısı Ferit Edgü'nün yazdığı, Erden Kıral 'ın yönettiği "Hakkâri'de Bir Mevsim" filminin Berlin Film Festivali'nde Gümüş Ayı ile dönmesinde çok fazla uğraşı olur.

1981 senesinde tanıştığı İsviçre asıllı sanatçı Hans Peter Marti ile birbirlerine âşık olurlar, beraber birçok şehre seyahat ederler. Evlenmek istediklerinde aralarındaki yaş farkından dolayı Türk hükümeti zorluklar çıkarır, en sonunda 1984 yılında İsviçre'de evlenebilirler. En yakın dostu Leyla Erbil'i Hans Peter ile *"Bu adam benim ölümüm Leyla. Bak, bak bu benim ta kendim! Kafatasım bu, kendim ölümüm."* diye tanıştırır. Aslında, diğer evliliklerinde yıllarca bulamadığı huzuru, en nihayetinde Hans Peter ile yakalar. Bu beraberlik sırasında kendini bildiğinden beri en sevdiği üç yazar olan Pavese, Svevo ve Kafka'nın öldükleri şehirlere iki haftalık bir yolculuk yapar. Bu yolculuğun sonunda 1983 yılında Almanca yazdığı "Bir İntiharın Peşinde" isimli roman çıkar, Türkçeye "Yaşamın Ucuna Yolculuk" ismiyle kendisi çevirir kitabını. Sene 1985'i gösterdiğinde yaşamının sonuna yaptığı yolculuğun son durağına gelmiştir. Göğüs kanseri teşhisi konur ve bu hastalık aynı zamanda uykuya dalmış eski hastalığını da uyandırır: derin bir depresyonun içinde bulur kendini. Bir romanında, "Kimseyle yaşlanmak istemiyorum, kendimle bile." demesine rağmen, hayatının son günlerinde Hans Peter'dan onu yalnız bırakmamasını ister. 1986 yılında ise yaşamının sonuna gelir.

"Herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda yaşamım bitti. Bilmiyorum nerede, ne zaman. Ve işte o bittiği yerde başladı. Acının sonunda... Acı ile..."

İç Dünyası, Mektupları

Tezer Özlü, Leyla Erbil'e yazdığı mektupların birinde: *"İnsan, mektuplarını kendi iç dünyasına en yakın olarak yazabiliyor."* diyerek kaleme alır. Otobiyografik romanlar yazdığı ve kendini hiçbir şekilde sakınmadığı için aslında onun iç dünyasına girmek çok zor olmaz ancak belli anlarda kaleme alınan bu mektuplar, Özlü'nün mutluluklarını, hüzünlerini ama en çok da özlemlerini yansıtır. Romanlarında, öykülerinde köksüz, şehirsiz, yaşadığı her şehre ayak uydurabilen bir kadın gibi gözükürken, mektuplarının çoğu bölümünde İstanbul'a duyduğu özlem yürek burkar. Türkiye'nin içinde debelendiği siyasi karışıklık, onu İstanbul'a dönmekten alıkoyarken *"Burası bizim yurdumuz değil ki... Burası bizi öldürmek isteyenlerin yurdu."* diye yazar mektubunda Leyla Erbil'e.

Tezer Özlü'nün vefatından sonra Leyla Erbil ona gönderilen mektupları düzenler ve yayımlatır. Çünkü iki dost birbirlerine eşlerini anlatacak bir roman yazmanın ve mektuplarını yayımlatmanın sözünü vermişlerdir. Leyla Erbil'le küçük yaşlarda tanışmalarına rağmen, dostlukları Tezer Özlü'nün Erden Kıral'la evlenmesiyle güçlenir. Çift boşandıktan sonra, Özlü Almanya ve İsviçre'deyken de bu dostluk mektuplarla devam eder. Çoğu "Sevgili Leylacığım" diye başlayan mektuplarda, Leyla Erbil'e duyduğu sevgiden, yaşadığı hayattan, kızı Deniz'den, Hans Peter'dan, Erden Kıral 'dan bahsedildiğini, en çok da yazarların çekiştirildiğini, edebi sohbetlerin yapıldığını görürüz. A., B., Ç. gibi kod adları kullanılarak isimleri verilmeyen ama her yaz kitap çıkardığı için, kendini edebiyatçı zannettiği için eleştirilen birçok yazar ile ilgili yazışmalar, iki ünlü edebiyatçının başka yazarları tatlı çekiştirmeleri olarak gözden kaçmaz.

Tezer Özlü'nün mektuplaştığı bir diğer kişi ise hem çok yakın dostu hem de yayımcısı, yazar Ferit Edgü'dür. Ferit Edgü'ye yazdığı bir mektubunda, *"Bahçemde yetiştirdiğim gülleri her akşam öpüp kokladığım gibi senin mektubunu da öpüp kokladım. Yaş mı, baş mı, içinde bulunduğumuz koşullar, dağılmışlığımız mı bilmiyorum, duyarlılığı artırıyor. Bir göz yaşları eksik. Belki o da var, için için akıyor."* diye yazar.

Özlü ile Edgü'nün bir diğer mektuplaşması ise "Yaşamın Ucuna Yolculuk" ki-

tabının yayımlanma sürecinden önce yaşanır:

"Sevgili Tezer,

"Bir İntiharın İzinde" yürüyorum on gecedir. Bu gece (az önce) 5. bölümü bitirdim (85. sayfa). Bugün, ilk elli sayfayı basımevine verdim. Bir an önce çıksın istiyorum. Hiç değilse bir tane, yanımda bulunsun Berlin'e gelirken.

"Bir İntiharın İzinde" müthiş bir kitap. Çok müthiş bir kitap. (Başka sözcük bulamıyorum.) Yıllar var ki böyle bir metin okumadım. (Tabii, Türkçe metinlerden söz etmiyorum.) Bana gençlik yıllarımda Rimbaud'u, Lautreamont'u, daha sonra Kafka'yı, Rilke'yi, Hölderlin'i keşfettiğim günleri yaşattı.

Çok ender yaşanan kimi aşklar gibi... Öyle bir aşk yaşamışsındır ki 'Bir daha artık böylesini yaşayamam.' dersin. Aşk sözcüğüne anlamını veren; bedeninin tüm hücrelerinde, sinirlerinin her atomunda duyduğun bir duygudur. Sonra bir gün, bir rastlantı; yeniden aynı heyecan, aynı coşku, aynı yoğunlukta yaşanan anlar... İnanamazsın. Bir düş- teyim sanırsın. Kitaplar da benim için böyledir. Eski aşklara dönemezsin ama eski kitaplara dönebilirsin. (Kitapların ölmezliği buradan mı gelir?) Bu nedenle de yıllar var ki, gene eski aşklarımı okuyorum: Dostoyevski'yi, Kafka'yı, Rimbaud'u... İlk kez, yıllar var ki ilk kez, bugüne değin okumadığım bir kitap, yeni bir kitap, daha kitap bile olmamış bir metin, bende böyle bir duygu yarattı.

Birkaç yıl önce, çocukluğunun soğuk geceleri için düşünüp de söyleyemediğim, dile getiremediğim buydu işte: O malzemenin öykülemeye değin böylesi bir çığlığa dönüşmesi gerektiğini düşlemiştim. İçine sıçayım edebi türlerin, romanın, öykünün, şiirin, içine sıçayım! Bana yaşamın ucuna yapılan yolculuklar gerek. Bu yolculuğun türü olur mu?

Kitabına ne güzel yakışırdı "Yaşamın Ucuna Yolculuk". Ama sen "İntiharın İzi"ni seçmişsin. Hele alt başlık, (Pavese Üzerine Çeşitlemeler) kendi kendine bir haksızlık. Belki başlangıçta bu izi sürmek istedin. Ama sonra, sürdüğün iz, bir de baktın ki (yazıp bitirdiğinde baktın mı?) kendi izin. Üstelik intiharın değil, yaşamın izi... İnsanlarla dolu yalnızlığın izi... (Bu "insanlarla dolu yalnızlık", Kafka'nın bir sözü mü yoksa benim mi, çıkaramıyorum. Belleğim öldü. Birçok noktada, yaşamın birçok kesitinde, gerçekten, Beckettimsi bir ölülükte...)" diye yazar bir mektubunda Ferit Edgü. Tezer Özlü'nün de kitabına verilen bu yeni ismi beğenip onaylamasıyla, okuyucunun karşısına "Yaşamın Ucuna Yolculuk" adıyla çıkar romanı.

-Sana ne oldu? Sensiz yaşayamam.
-Yaşarsın. Herkes herkessiz yaşayabilir.
çocukluğun soğuk geceleri, tezer özlü

Neden Yazılır?

Tezer Özlü kısa ömrüne üç kitap, gazete ve dergilerde yayımlanan yazılar ve mektuplar sığdırır. Leyla Erbil'e yazdığı mektupların birinde, *"Şimdilik hiçbir şey yazmıyorum, not bile almıyorum. Biliyorsun, bizim içimizde bir kitabın oluşması yıllar sürer."* deyişi, "Bu üstün yetenek daha fazla eser üretebilir miydi?" sorusuna cevap verir niteliktedir. Her yaz bir kitap çıkarmak, ona göre değildir çünkü yazarlığı çok ciddiye alır ve ona göre yazarken yaşam birçok alanda durur, yavaşlar. Bu durgunluğun içinde ölüm kadar sevdiği yaşamı kucaklayamayacak olmanın verdiği tedirginliktir belki de onu zaman zaman yazılarından uzak tutan. *"Yazmak istiyorum. Ama her zaman yaşamın günlük hareketliliklerini yeğliyorum."* demesi bu yüzden garip gelmez okuyanlarına.

Özlü'nün kaleme aldığı her satırda derin bir sonbahar havası vardır. Hafif bir rüzgâr eser; sarı, turuncu ve kırmızı yapraklar hışırtıyla bulundukları ortamdan uzaklaşır ve baş göğe kalktığında gri bir gökten damlacıklar, insanın yüzüne doluşur. Hava kapalıdır ve her yer hem ölüm hem yaşam kokmaktadır. Bir yandan var olurken, bir yandan hiç olur Özlü'nün yazdıkları. Özlü'yü okumak, sonbaharı okumak gibidir. Peki, okuyucularına bunları hissettirirken; neden yazar Özlü?

"Neden yazılır? Dünya acılı olduğu için yazılır. Duygular taştığı için yazılır. İnsanın kendi zavallılığından sıyrılması çok güç bir işlemdir. Ama insan bu, bir kez bu zavallılıktan sıyrılmaya görsün, o zaman yaşamı kendi egemenliği altına alabilir. İşte böylesi bir egemenlik, bir iki kişiye daha anlatmak için yazılır ya da kendi kendine kanıtlamak için. Çünkü insanın kişisel özgürlüğü, kendi dünyasına egemen olmasıyla başlar. Dünyasına egemen olan insan, acıları coşkuya, bunalımı yaratmaya, sevgisizliği sürekli aşka dönüştürebilir. Ben, dünyaya egemen olmayı edebiyatla öğrendim."

Tezer Özlü'ye Göre Pavese ve Kafka

Tezer Özlü'nün hiç kuşkusuz en sevdiği yazar, Pavese. Leyla Erbil'e yazdığı bir mektubunda, *"Pavese benim için çağdaş yazarların en büyüğü. Her olguyu öylesine derin bir acıyla örmüş ki..."* der. "Yaşamın Ucuna Yolculuk" romanında Kafka, Svevo ve Pavese'in mezarlarının izini sürer. Pavese'in intihar ettiği odada kalır. Onun bir romanına kahramanlık eden Nuto'yu Torino'da bulur, Pavese ile arasında böylece çok daha sağlam bir bağ kurar. Kırk iki yaşında intihar ederek ölen Pavese ile aynı gün doğması gibi, aynı yaşta da hayata gözlerini yumar. Özlü, her anında defalarca Pavese okuduğundan, okuduklarını tekrar ve tekrar okuduğundan bahseder kitaplarında.

Türk edebiyatının "Dişi Kafka'sı" Tezer Özlü, "dünyanın en derin acısını" öykülerine, mektuplarına yansıttığını düşündüğü Kafka'nın Prag'daki mezarı

başında çocukluğunu, ailesiyle olan iletişimsizliğini hatırlar. Çünkü Kafka da aynı kendisi gibi babasının baskısıyla, dönemin siyasi ortamının gerginliğiyle ve içe dönük yaşamıştır hayatını. Kafka ile ilk kez "Dönüşüm" kitabıyla tanışan Özlü için, bu tanışıklıktan sonra Kafka okumak vazgeçilmez bir tutku halini alır. Onun için Kafka, *"İçinde yaşadığımız gerçekler absürt, absürt de gerçek olduğuna göre (ben bunu böyle algılıyorum), mutlak, Kafka dünyanın gerçeğini tanımamıza, dünyaya dayanmamıza yol gösteren en önemli yapıtların yazarıdır."*

Deniz'in Gizli Kalmış Defteri

Kızı Deniz, 1985 yılında kendi el yazısıyla hazırladığı soruları bir defterde annesine verir. Kim bilir belki de anne-kızın birbirini daha yakından tanımak için yaptıkları bir oyundur bu. Henüz on iki yaşında bir genç kızın bütün naifliğini taşıyan sorularına, anne Tezer Özlü de bütün samimiyetiyle cevap verir. Yıllar sonra, o defter ortaya çıkar. İşte, o defterdeki soru ve cevaplardan bazıları:

-En sevdiğin kitap?
+Pavese'in "Genç Ay" romanı
-En sevdiğin dergi?
+Edebiyat dergileri (hepsi battı, çıkmıyor)
-En sevmediğin insan?
+Bütün faşistler.
-Hasret nedir?
+Hasret, eğer kavuşulmazsa en güç duygudur.
-Aşk nedir?
+Aşk, birisinin, gece ve gündüz sinirlenmeden yanında olmak istemek, ayrılınca onu özlemek ve ona sadık olabilmektir.
-Üzüntü nedir?
+Üzüntü acıdır. En üzücü olay, başkalarını üzmektir.
-Başından inanılmayacak, garip ya da komik bir olay geçti mi? Anlatır mısın? (Yazar mısın demek istedim.)
+Başımdan çok garip olaylar geçti. En garip olay; sevdiğim halde, Erden'den severek boşanmam.
-Beni nerede tanıdın?
+Karnımda.
-Başbakan olsaydın... Ne yapardın?
+Ülkeyi kalkındırır, herkese refah ve eşitlik getirmeye çalışırım.
-Şimdiye kadar bir şey kazandın mı? (Para hariç)
+Seni ve yazdığım üç kitabı, bir de İsviçre pasaportu.

Tezer Özlü'den Yaşam Manifestosu

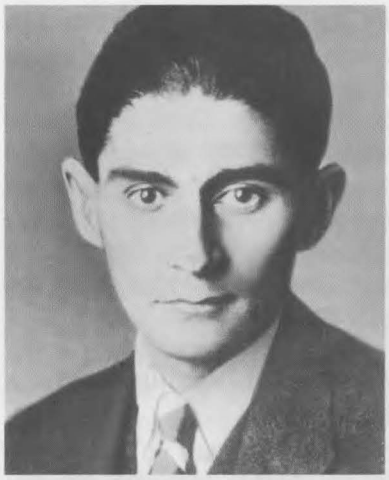
"Sordukları zaman; bana ne iş yaptığımı, evli olup olmadığımı, kocamın ne iş yaptığını, ana babamın ne olduklarını sordukları zaman, ne gibi koşullarda yaşadığımı, yanıtlarımı nasıl memnunlukla onayladıklarını yüzlerinde okuyorum. Ve hepsine haykırmak istiyorum. Onayladığınız yanıtlar yalnız bir yüzey, benim gerçeğimle bağdaşmayan bir yüzey. Ne düzenli bir iş, ne iyi bir konut, ne sizin "medeni durum" dediğiniz durumsuzluk, ne de başarılı bir birey olmak ya da sayılmak, benim gerçeğim. Bu kolay olgulara, siz bu düzeni böylesine saptadığınız için ben de eriştim. Hem de hiçbir çaba harcamadan... Belki de hiç istediğim gibi çalışmadan... İstediğiniz düzene ayak uydurmak o denli kolay ki...

Ama insanın gerçek yeteneğini, tüm yaşamını, kanını, aklını, varoluşunu verdiği iç dünyasının olgularının sizler için hiçbir değeri yok ki... Bırakıyorsunuz, insan onları kendisiyle birlikte gömsün. Ama hayır, hiç değilse susarak hepsini yüzünüze haykırmak istiyorum. Sizin düzeninizle, akıl anlayışınızla, namus anlayışınızla, başarı anlayışınızla hiç bağdaşan yönüm yok. Aranızda dolaşmak için giyiniyorum. Hem de iyi giyiniyorum. İyi giyinene iyi yer verdiğiniz için... Aranızda dolaşmak için çalışıyorum. İstediğimi çalışmama izin vermediğiniz için... İçgüdülerimi hiçbir işte uygulamama izin vermediğiniz için... Hiçbir çaba harcamadan bunları yapabiliyorum, bir şey yapıldı sanıyorsunuz.

Yaşamım boyunca içimi kemirttiniz. Evlerinizle... Okullarınızla... İş yerlerinizle... Özel ya da resmi kuruluşlarınızla içimi kemirttiniz. Ölmek istedim, dirilttiniz. Yazı yazmak istedim, aç kalırsın, dediniz. Aç kalmayı denedim, serum verdiniz. Delirdim, kafama elektrik verdiniz. Hiç aile olunmayacak bir insanla bir araya geldim, gene aile olduk. Ben bütün bunların dışındayım. Şimdi tek konuğu olduğum bu otelden ayrılırken, hangi otobüs ya da tren istasyonuna, hangi havaalanı ya da hangi limana doğru gideceğimi bilmediğim bu sabahta, iyi, başarılı, düzenli bir insandan başka her şey olduğumu duyuyorum."

Tezer Özlü'nün Varoluşçuluğuna Küçük Bir Bakış

"Derdim yok benim, mirasyedi gibi param da var. Patronum da karım da çocuklarım da yok; sadece varım, hepsi bu. Bu dert öyle belirsiz, öyle metafizik bir şey ki utanıyorum doğrusu." diye yazar Bulantı'da varoluşçu felsefenin ilk akla gelen ismi Jean Paul Sartre. Varoluşçuluk felsefesi, iki büyük dünya savaşını arka arkaya yaşamaktan duyulan bıkkınlığa ve bu ortamdan doğan baskılara karşı bir tepkiden doğar. Varoluşçuluk; insanın varlığı, özgürlüğü, onu saran dünyayı, tek gerçek olduğu hâlde, bir türlü anlayamamasından doğan umutsuzluk ve bezginlik içinde; hayatı tatsız, saçma bulmasını içerir. Diğer adıyla egzistansiyalizm, bireyin varoluşunu özünden üstün tuttuğu için aynı zamanda topluma bir karşı çıkışı da içerir. Felsefi temelde varoluşçuluk dendiğinde ilk akla gelen isimler Kierkegaard, Nietzsche, Husserl olurken; edebi temelde Sartre, Kafka, Albert Camus, Simone de Beauvoir olur. Bu isimler özellikle 1900'lü yılların ortalarında bu akımla dünyayı tanıştırırken, Türkiye'de varoluşçuluk ilk kez edebiyat dergilerinde yerini alır. Ankara'da aylık olarak yayımlanan Mavi dergisi, daha sonra ismi varoluşçu yazar ve şairler arasında anılacak olan birçok kişiyi bir araya toplar. Dergide yer alan Güner Sümer, Ferit Edgü, Ahmet Oktay, Orhan Duru ve Demir Özlü gibi yazarlar Attila İlhan'ın önderliğinde kendilerinden önceki edebi akımı eleştirmeye başlarlar. *"Mevcut edebiyat, Sait Faik dışında tükenmiş, işlevsizleşmiş bir edebiyattır. Yeni bir soluğa, yeni bir biçim ve biçeme gereksinim vardır. O. Akballar, B. Necatigiller dönemi, kapanmıştır."* der Ahmet Oktay

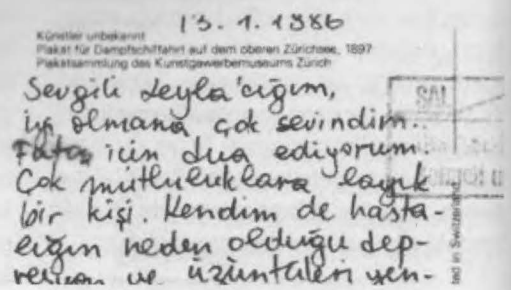

yıllar sonra. "1950 Kuşağı" olarak anılan bu akımın takipçilerinden Demir Özlü, Sartre'dan oldukça etkilendiği "Bunaltı" kitabını da bu yıllarda yayımlatır. Türkiye'de varoluşçuluk akımının başlangıcı deyince ilk akla gelen yazarlardan özellikle Demir Özlü, Ferit Edgü, Güner Sümer ve Orhan Duru; bizi bir yazara doğru sürükler. Hepsinin hayatında önemli yeri olan bir yazar daha vardır. Abisi Demir Özlü, yayımcısı ve aynı zamanda yakın dostu Edgü, ilk eşi Sümer ve kardeşi Suna'nın eşi Orhan Duru...

Bu ortamın içinde nefes alıp veren Tezer Özlü'nün başka bir akıma katılması belki de imkansız olmuştur. O da diğer isimler gibi Türk edebiyatının varoluşçu yazarlarının arasında ismini var etmiştir. Varoluşçu yazarların kitaplarında genellikle öne çıkan en belirgin özellik, dramatik yapıya ve karakter yaratmaya yönelik klasik roman anlayışından vazgeçilmesidir. Tezer Özlü de romanlarında somut olaylardan ve çatışmalardan bahsetmez. Klasik romanda yer alan çatışmalar ağı, bu kitaplarda bulunmazken; onun yerini bireyin kendiyle olan var olma çatışmaları alır. Bireyin içinde bulunduğu dünyaya atılmışlık ve burada tek başına oluş fikri, bunun getirdiği özgür birey düşüncesi, amma velakin onun da sonucunda gelişen yalnızlığın verdiği bunalım, sıkıntı; varoluşçu felsefenin temellerini atarken, Tezer Özlü'nün yazdığı dergi yazıları ve romanlarında da sık sık karşımıza çıkar. Özlü'nün Çocukluğun Soğuk Geceleri, çocukluk yıllarında inanmakla mutlu olan bireyin inanmaktan vazgeçişini ve varoluşla ilgili düşüncelere derin bir dalışıdır. Özlü de çocukluğunun soğuk gecelerinden yaşamının ucuna doğru yolculuk yaparken savaşlarla, darbelerle karmaşıklaşan yaşam; ister istemez, onu 'kendi üzerine' düşünmeye zorlamıştır. Varoluşunu sorgulamaya başlayınca, Sartre'ın varoluşçuluk felsefesinin temel noktası olan bireye yavaş yavaş ulaşmış, bunu zenginleştirerek tüm çıplaklığıyla da Türk edebiyatına kazandırmıştır.

En çok kendi varlığını sorgulayan Tezer Özlü, kısa yaşamında dünyanın kıyısından sallanır; bir var olur, bir yok olur. En çıplak haliyle anlatır kendini. Yaşama darbe vuran her şeye karşı çıkar. O, dünyanın kıyısında sallanırken, "Özgürlük" diye bağırır. Zaman zaman sallandığı salıncaktan atmak ister kendini. Korkmaz, çekinmez.

Tezer Özlü, hayata gözlerini yummuş olsa da dünyanın kıyısında, üstünde kimsenin olmadığı bir salıncak, sallanmaya devam eder. Salıncak, her salla- nışında bir var olur, bir yok olur. İşte, Tezer Özlü okumak, o salıncağın gidip gelişine bakmak gibidir. Özlü artık o salıncakta oturmasa da...

Tezer Özlü

Yaşamın Ucuna Yolculuk

Yaşamım boyunca uykuyu beklediğim kadar hiçbir şeyi beklemedim. Ancak anlamsızlık ve acı sonsuz bir gelişigüzelliğe vardığı günlerde derin derin, uzun uzun çok yorucu uykuları uyudum. Yorgun, isteksiz ve umutsuz uyanıncaya dek.

Tezer Özlü'nün Kafka'nın Mezarını Ziyareti

Yaşamın Ucuna Yolculuk

"Yaşamın sonu hiçbir zaman bana ırak gözükmedi. Her yüzde, her solukta, her büyüyende, her yaşlananda, her sarılmada, her sabahta gördüm yaşamın sonunu. Çocukken bile, buğday tarlalarında, yaz gecesi mehtabında ve çocukluk gecelerinin derin karanlığında gördüm yaşamın sonunu, ama ben giderken, ben ya da tren görünümlerin içinden, kentlerden, köylerden, tarlalardan, dağ sıraları önünden, ardından, bir göl kıyısından, bir nehir yatağı ya da gri bir deniz yüzeyi boyunca ilerlerken, yol alırken, tanımadığım insanlar hızla gidiş yolunun aksi yönde yitip giderken, her görüntüyle birlikte ardımda benden uzaklaşırken, yitip giderken, işte ancak o zaman uzaklaştım yaşamın sonundan."

Aynı dünyanın en derin acısını Kafka çektiği için mi rahatsın onun mezarı yanıbaşında?

Koridordan trenin yol aldığı kesite bakıyorsun. Tek tek yapılar, yollar belirdi bile. Henüz sabah soğuk, gökyüzü aydınlanmaya başlamak üzere. Ama erken doğmayacak güneş, ilkin bulutlar olacak. Trenin koridoru serin. Söylediği gibi alacakaranlık içinde büyük bir kitle var işe gitmek için yollara çıkmış. Yorgunum. Tren istasyona varıyor bile. O uyuyor. Sigara paketinin üzerine birkaç sözcük yazıp iniyorum. Çantamı istasyonda bırakıp bir araba ile kentin sabahına giriyorum. Sabah, daha saat altı olmadan, Kafka'nın doğduğu evin karşısındayım. Yapının yan duvarında Kafka'nın ince yüzü metal bir heykel olarak işte karşımda. Birden yorgunluğum gidiyor. Ama beklenmedik bir sabahın maviliğinde birden Kafka'nın evinin önünde olmayı, bu üç katlı büyük taş yapıya bakıp duruşunu hiç kavrayamıyorsun. Uzak ülkede, durgun kentlerde onun anlamlarıyla geçirdiğin yıllar, daha derin, daha etkin, düşüncelerini daha çok yönlendirmiş, daha benliğine işlemiş süreçler. Yoksa yaşadığımız her an böylesine geçmişin ağır anılarıyla mı güçleşiyor.

Prag kentinde Maiselgasse'de miyim, yoksa Ankara'da Tuna Caddesinde mi. Ya da düş mü görüyorum. Ya da zamanın hangi akışındayım. Bir yolcu muyum. Bir arabanın içinden yorgun gözlerle Kafka'nın evine bakan bir yolcu. Hangi yolculuğumun hangi anındayım. Oysa hiç yolculuğa çıkmam. Her an ve her yerde, daha önceleri ve şimdi hep sürekli bir yolculukta değil miyim. Böyle yaşamadım mı. Böyle yaşamıyor muyum. Böyle yaşamayacak mıyım.

Ambassador Otelindesin. Eski mobilyalar, tavandan sarkan avizeler, bembeyaz masa örtüleri, siyah giysili yaşlı garsonlar eski bir geleneği sürdürüyor. Dünyayı "Ateşçi" olarak algılamaktan öteye gidebildin mi?

Şimdi Anadolulu bir kadın, tarlada giydiği giysiler içinde Birinci Kaertner Ring'de karşıdan karşıya geçiyor.

Hradschin'e çıktığında güneş artık kent üzerinde yükselmiş. Alchimistengasse yükseklikleri iki metreyi bulmayan evlerden oluşuyor. Yirmi iki numarada bir yıla yakın çalışmış, öykülerini yazmış. Bugün ev kapalı. Yarın burada olmayacaksın.

Bir süre sonra yokuşları inip, nehir kıyısından geçip, sokaklarda dolaşıp, eski Yahudi mezarlığına giriyorsun. İlk adımlarında kent

içinde gizlenmiş küçük bir mezarlığa girdiğini düşünüyorsun. Gelişigüzel kesilmiş, büyük, gri, kahverengi mezar taşları öylesine sık ve düzensiz yükseliyor ki. Dağınıklık içinde, sanki atılmış, şekil verilmemiş, her biri bir başka eğrilikte. İç içe. Mezarlık çevresini gene gri yapıların arka cepheleri çevreliyor. Evler terk edilmişçesine bakımsız. Galata çevresinin evleri gibi. Kimi camlar kırık. Mutlak içlerinde oturanlar var. Açık camlardan evlerin içindeki karanlık sessizliği algılıyorsun. Burası her zaman böyle gölge olmalı, diye düşünüyorsun. Ve mezarlığın havası, dışarının, kentin havasından daha nemli. Parke taşlarıyla kaplı caddelerin havasından. Sen mezarlığın içine doğru ilerledikçe, mezarlık kendini açıyor, açıyor, genişliyor, giderek büyüyor ve insanı kendi sonsuzluğu içine çekiyor. Daha derinlerine gidilirse, insanı bırakmayacak izlenimini veren canlı bir mezarlık. Çıkıyorsun. Kapı önünde küçük bir tahta taburede yaşlı bekçi oturuyor. Karşıdaki küçük tahta kulübede de turistlerin mutlak ellerinde bulundurdukları kent planı ve broşürler satılıyor.

— Kafka'nın mezarı nerede?

— Burada değil, diyor.

— Buradaki en yeni mezar taşı 17. yüzyıldandır.

— Evet, diyorum. Gördüm. 14. yüzyıldan mezar taşları gördüm.

— Metroya binin. Straschnitzer yönüne gidin. Oradaki Yahudi mezarlığında yatıyor Kafka.

Sokaklar geçiyorsun. Canlı sesler kulağına varıyor. Kemerler altında yürüyorsun. Seslerin geldiği kapıdan giriyorsun. Karanlık bir birahanede herkes durmadan bira içiyor. İş önlükleri üzerlerinde, herkesin elinde büyük bir bira bardağı, yarışırcasına bira içiyorlar. Bütün günlerini içerek geçiren, gene de çalışabilen insanları hep kıskanırım. Belli bir sarhoşluk içinde yeryüzüne dayanmak daha kolay.

Yavaş yavaş yürüyorsun. Metroya geldiğin an bozuk paran olmadığını görüyorsun. Geç, işareti veriyor turnikede bekleyen kız. Paranın bu kentte hiç önemi yok. Elektrikli merdiven üzerinde müthiş bir derinliğe iniyorsun. Son durakta herkesle birlikte gene derinliklerden gün ışığına çıkıyorsun. Karşıya geçiyorsun. Mezarlık kapısı açık. Hemen kapının karşısında bir ok hangi yöne gideceğini gösteriyor: Dr. Franz Kafka.

Yaşamın sonu hiçbir zaman bana ırak gözükmedi. Her yüzde, her solukta, her büyüyende, her yaşlananda, her sarılmada, her sabahta gördüm yaşamın sonunu. Çocukken bile, buğday tarlalarında, yaz gecesi mehtabında ve çocukluk gecelerinin derin karanlığında gördüm yaşamın sonunu, ama ben giderken, ben ya da tren görünümlerin içinden, kentlerden, köylerden, tarlalardan, dağ sıraları önünden, ardından, bir göl kıyısından, bir nehir yatağı ya da gri bir deniz yüzeyi boyunca ilerlerken, yol alırken, tanımadığım insanlar hızla gidiş yolunun aksi yönde yitip giderken, her görüntüyle birlikte ardımda benden uzaklaşırken, yitip giderken, işte ancak o zaman uzaklaştım yaşamın sonundan.

Neden buradaki yeşil, yabansı sessizlik şimdi sana içinde yaşamak zorunda bırakıldığın dünyayı unutturuyor. Aynı dünyanın en derin acısını Kafka çektiği için mi rahatsın onun mezarı yanıbaşında. Hiçbir yere gitmek istemezcesine. Babası, ardından da annesi aynı mezara gömülmüş. Şimdi Viyana'da Kafka'nın babasına mektubunu düşünüyorsun. Yaşamı süresince baskısı üzerinden kalkmayan babanın, mezarda da onun üzerine yattığını. Ne garip, dün mezarı başında bunu düşünmemiştin. Aksine belki biraz da rahatlatıcı bulmuştun yalnız yatmayışını. Nazi kamplarında öldürülmüş kız kardeşler ile Milena'yı düşünmüştün. Kafka'nın bu kamplara girmemesi içini sevinçle doldurmuştu. Genç yaşta veremden ölmesi onun için en büyük acılardan kurtuluş da demekti.

"Ölüm gelecek ve gözlerini alacak, o ölüm ki bizleri sabahtan aksama dek izleyen, sağır, eski bir acı ya da anlamsız bir angarya olarak."*

Sessizlik ve yaban yeşilliklerin bürüdüğü mezarlıktan çıkarken, ağabeyimin sözlerini algılıyorum. Berlin'in Aralık gecesi buz gibi soğuk. Kar, asfalt üzerinde donmuş, Zoo istasyonundan çıkılınca, yan köprü altındaki durakta 66 numaralı otobüsü bekliyoruz. O, Wansee'ye gidecek. Kentin Batı yakası sınırındaki göl kıyısına. Bahçenin derinliğindeki büyük, sessiz, yalnız yapıya.

— İstanbul'da mezarlarımızı hazırlamalıyız, diyor birden.

— Nereye gömüleceğim beni hiç ilgilendirmez. Ölü gövdemin ne olacağını düşünmek bile istemem. Toprakla mı, suyla mı birleşeceği, yoksa kül mü olacağı, diyorum.

Sözleri, o gece bana gereksiz bir melankoli gibi geliyor. Öylesine soğuk bir Berlin gecesinde bir de insanın kendi mezarını düşünmesi...

Şimdi Prag'da, yazarlarımın mezarları doğrultusunda çıktığım yolculuğun başlangıcında onun sözlerinde haklı olduğunu düşünüyorum. Ama gene de İstanbul kentinde bir mezarım bir olsun istemiyorum.

Otobüse biniyor. Pencere önünde bir yere oturuyor. Ben, kentin gece yaşamına dönüyorum. Soğuğun ve karanlığın içine.

*Pavese

Matmazel, Ne Kadar Güzelsiniz Benimle Evlenir Misiniz?

BİR ZUHAL TEKKANAT RÖPORTAJI!

Röportaj: OYA ÇINAR

"Sizinle rakı içmek istiyorum." dedim. Şaşırdı bir an, duraksadı biraz. Sonra o mavi gözlerini çakmak çakmak gözlerime dikti ve "Ne zaman?" dedi. "Neden, hangi münasebetle?" değil, sadece "Ne zaman?" "Siz ne zaman uygunsanız..." dedim. "Yeter ki 'evet' deyin. "Evimde ağırlamak isterim o zaman seni." dedi. "Önümüzdeki hafta sonu, buyur gel."

Gittim. Bir köpeği, üç kedisiyle yaşıyor Zuhal Tekkanat. İki odalı, müze gibi, bütün duvarları Cemal Süreya fotoğrafları ve şiirleriyle dolu bir evde... Hiçbir şeyi atamayan, atmaya kıyamayan bir kadın. Biriktirmiş. Aşkının hatırasını, yazdığı mektupları, eski tarihli gazeteleri, dergileri... Birinin yazdığı bir hayran notunu, oğlu Memo'nun kıyafetlerini, Cemal Süreya'nın kalemini, eve gelen çiçekleri, her şeyi... Koca bir hayat; orada, öyle, somut halde duruyor gözlerinizin önünde. Sadece hatıraları değil, o hatıraların işaretlerini de taşımış boynunda. Hiçbir nesne sadece "nesne" değil. Kalem, sadece kalem değil; Cemal Süreya'nın kalemi. Masa, sadece masa değil; üzerinde şiirler yazılan, "Bak, dün okudum, bir sürü yeni gezegen bulunmuş." diye notlar alınan bir masa. Bazı insanlar öyledir hani. Neyin yanında dursa onu yeşertir, ona can verir.

Bir müddet suskunluk oluyor önce aramızda. "Ne düşünüyorsun tam şu an?" diye soruyor bana. "Üç gündür elimde 'Onüç Günün Mektupları' var. Evirdim okudum, çevirdim okudum. Orada bir yerde, Cemal Süreya bir kahvede size mektup yazıyor. Tam o esnada kahvede bir halk türküsü çalıyor. Cemal Süreya satır aralarında size durmadan türkünün şu sözlerini yineliyor: 'Can alıcı bakışları gözünde gözünde gözünde...' Gözleriniz..." diyorum. "Gözleriniz..." Sağanak bir yağmurun habercisi gibi bulutlar geçiyor gözlerinden Zuhal Tekkanat'ın. Ağlamıyor ama, tutuyor hepsini. Dedim ya, o, biriktiren bir kadın! Ve ben başlıyorum sormaya:

1938'de doğmuşsunuz. Cumhuriyetin ilk yılları... İlk gençliğiniz nasıl geçti bu günlerle kıyaslayınca? Çünkü hep o dönemlerin daha çağdaş olduğundan bahsedilir. Böyle bir mukayese yapabilir misiniz?

Hayır, değil. Hiç değildi. Çok daha sıkıydı. Ödümüz patlardı bir şey konuşmaya. Ben size söyleyeyim. İlkokul 5.sınıftayken ben, yönetim değişti. Bir devir bitti başka bir devir başladı. O yaşta bir çocuk, siyaset nedir, nereden bilir? Demek ki izliyormuşum bir şeyleri. Sokaktan geçiyorlar bir gün. Camı açıp el sallıyorum onlara. "Hoş geldiniz" diyorum, yeni devrime! Tabii bu hemen dikkate alınıyor. Ertesi gün müfettiş geliyor sınıfa. "Dün" diyor, "bu pencereden kim el salladı?" Her şeyin daha iyi olması için çok büyük çabalar veriliyordu ama çok sancılı bir süreçti. O çocuk yaşımdan beri güvendiğim bir şeylere sarıldım ve adımlarımı hep onlardan yana attım. Ama kolay olduğunu kimse söyleyemez. O gün de zordu, bugün de zor!

İlk şiirinizi ilkokul 3. sınıfta yazmışsınız.

Doğrudur. Edebiyata hep tutkum vardı. İlkokul ikinci sınıfta başladım hatta. Kar mı yağıyor, onun şiirini yazardım. Sokakta bir köpek mi gördüm, onun acısını yazardım. Ne bileyim, yağmuru yazardım. Ama el işlerine de çok yatkındım. O yüzden Olgunlaşma'yı düşündüm.

Derken, ilk kitabınız 'Gibi' çıkıyor 1965'te.

Evet, sonrasında da zaten Yelken dergisi için Mübeccel İzmirli'den sonra birileri beni tavsiye etmiş. Oraya başladım. Bir yıl kadar Yelken dergisini yönettim. Sonra Yeni İstanbul gazetesinde bir süre sanat muhabirliği yaptım. Tam o dönemde, bir şekilde, Yaşar Kemal'le tanıştığım görülmüş ve bu nedenle gazeteden kovuldum. Gittim, derginin sahibi Ruknettin (Resuloğlu) Bey'e 'Böyle böyle oldu' diye durumu anlattım. "Sen üzülme, nerede çalışmak istiyorsun?" dedi. "Cumhuriyet'te..." dedim.

Böylelikle Cumhuriyet'e başladım. Epey bir süre orada devam ettim. Sonra tabii Cemal Süreya ile tanıştım ve hayatım değişti!

Nasıl tanıştınız peki ? İlk gördüğünüz ânı çok net hatırlıyor musunuz? Neler hissetmiştiniz?

Erkek-kadın ilişkisi olarak düşünmedim açıkçası. Bir edebiyatçı, kültür insanı olarak düşündüm. Ama entelektüel anlamda çok büyük hayranlığım vardı kendisine. Dediğim gibi, o dönem Cumhuriyet'te çalışıyorum. Doğan Hızlan ve Konur Ertok da bizim düzeltmenlerimizdi. Onlar Cemal'e demişler ki bir gün: "Ya bizim oraya yeni bir kız geldi, görsen fıstık mı fıstık!"

"Yapma ya!" demiş o da. Bu arada Ülkü Tamer, Tomris Uyar filan beraber dergi çıkarıyorlar o dönem. Sonra Onat Kutlar'ın Şişli'de yönettiği 'Sinema Tek' vardı. İzlemeye çok giderdim. Orada bir gün karşılaştık. Ben "Papirüs dergisinde bazı eksiklerim var, onları tamamlamak üzere gelip rahatsız edeceğim sizi bir gün." dedim. O da "Hayhay hanımefendi! Bekleriz." dedi. Öyle ayrıldık.

Daha sonra bir gün, Edebiyatçılar Derneğinde Haldun Taner sayesinde bir açılış yapacaktı. Bende de Klasik Batı Müziği plakları vardı. Bana dedi ki "Hem gel bana yardım et, hem de plaklarını getir." Gittim, açılışı yaptık. İşimiz bitmeye yakın, Cemal Süreya, yanında iki üç kişiyle bana doğru yürüdü. Elimi sıktı ve "Matmazel, ne kadar güzelsiniz! Benimle evlenir misiniz?" dedi.

Herkesin içinde, küt diye...

Evet, aynen böyle oldu. Tabii o an çok şaşırdım ama bir an duraksadıktan sonra, dedim "Kusura bakmayın beyefendi, ben öyle bir şey düşünürsem size sormam, buna kendim karar veririm." Ama o beklemiyordu sanırım öyle bir cevap. O kadar insanın içinde olunca da bu, yüzü düştü ve hiçbir şey söylemeden arkasını dönüp gitti. O an gitti gitmesine ama hiç vazgeçmedi. Kaçan kovalanır gibi sanırım biraz da. Bilemiyorum. Belki de benim kendimi sürekli çekmem de o dönem için ona cazip gelmiş olabilir. O olsaydı ona sorardınız tabii bunları. Mehmet Şeyda kız kardeşimin eşiydi. O aramıza girip bizi yemekli görüşmelerle yakınlaştırmayı sağladı. İlişkimiz başladıktan altı ay sonra da bana Kapalı Çarşı'da bir yüzük ve bir pabuç aldı. "Haydi, şimdi eve git, annene beni söyle." dedi. "Ben Cemal Süreya ile evleneceğim, diye."

...ve evlendiniz.

Evet; ben 28 yaşındaydım, o 35 yaşındaydı. Aslına bakarsanız normal evlenme yaşı işte, ama ikimizin de ikinci evliliğiydi. Tabii o zamana kadar çok ilişkileri olmuştu Cemal'in. İki yıl sonra da bir çocuğumuz oldu. Tıpkı ona benzeyen bir çocuk... "Yaşadığım Yıllar' kitabımda epey yazdım o dönemi. Çok güzel bir yedi yılımız geçti. Unutulmazdı. Çocuğu büyütürken tabii, problemler oluyor. Çalışan insanlar arasında olagelir şeylerdi bir çoğu da. Kötü hatıraları unutmaya, iyileri aklımda tutmaya çalıştım hep. Hala da onu yapıyorum. Biz iyi bir yedi yıl geçirdik.

Nasıl bir aşktı sizinki?

Olağanüstü bir aşktı. Bir kitap önerirdi bana mesela. Ben zaten okumayı çok severdim ama o önerdiği için o kitabı sabaha kadar okur bitirirdim. Bu, aşkımın ona derinliği... Aramız çok iyiydi fakat biz çok kıskanıldık. Eskiler, yeniler, hepsinin gözü üzerimizdeydi. Kadınlar ona çok hayrandı, dediklerine göre ben de güzel bir kadınmışım. (Gülüyor) Eski fotoğraflarıma bakıyorum bazen, fena değilmişim diyorum.

Birlikte en çok nelere güler, nelere öfke duyardınız?

Gündüzlerimiz ayrı geçti, akşamlarımız beraberdi. Her akşam bir küçük rakı açılırdı, şiir ve edebiyat üzerine tartışmalar yapardık. Dilin yanlışları üzerine konuşurduk. Çocuklu bir evlilik olduktan sonra, tabii aksamalar başladı. Bir süre sonra da zaten evlilik hayatı Cemal'e demode gelmeye başlamış olacak ki başka heyecanlar aramaya başladı.

Ne var ki "Biz hiç ayrılmadık, yazılmadı adlarımız mezar taşlarına" Cemal'in kendi dizeleridir. Ayrılığı hukuka bağlamak gerek, gönüllere değil! Hukuka bağlandı mı, bitiyor zaten. Hukukun dışında ölene kadar yanındayım. Resmi olarak ayrı olduğumuz halde, gitmiş Kadıköy Caferağa Muhtarlığına 'Oğlum ve eşimle yaşayacağım.' diye bildirmiş. Duygusaldı Cemal çok. Gönül bağımız ölene kadar kopmadı.

Bazen birine kızma nedenlerimiz onu çok sevme nedenlerimizdir ya aynı zamanda, sizin duygularınız nasıldı bu anlamda?

Küsmeleri çabuk oluyordu, barışmaları da. Bir de konuşmasam da ne düşündüğümü suratımdan anlardı. O yanını çok severdim. Ben bir şeylere öfkelenince de "Kıymetimi bilmiyorsun benim" diye söylenirdi. "Hanııım hanım! Sen Cemal Süreya Üniversitesini bitirdin.' der, gülerdi sonra.

'Elif Sorgun' adını da birlikte bulmuşsunuz. Şiirlerinizi başka bir isimle yazma ihtiyacını neden hissettiniz? Tek neden, o dönem memur olmanız mıydı? Yoksa bir kadın olarak tam anlamıyla istediğiniz gibi yazamayacağınızı düşünmüş olabilir misiniz bilinçaltında bile olsa?

Aslında ilk buluş hikayemiz tamamen memur olmama bağlıydı. İki ayrı dergide yazıyordum. Cemal de Papirüs dergisini çıkarıyor o zamanlar. O da beğendiği şiirlerimi basıyor orada. Memur olunca bu bir şikayet konusu, suç unsuruydu. Oralardan da telif

alıyordum çünkü. Bir gün evde oturuyoruz. Duvarda asılı, kocaman bir haritamız vardı. Çok severdik ona bakıp gitmek istediğimiz yerlerin hayalini kurmayı. İşaretler koyardık oralara. Bir gün gene oturduk bakıyoruz haritaya öyle. Cemal'in aklına geldi ilk. Tabii o deneyimli olduğu için benden daha iyi biliyordu o konuları. 'Bak' dedi, öyle birden, durup dururken. "Karacaoğlan'ın dizeleri var hani: 'İncecikten bir kar yağar tozar Elif Elif deyi' Adını Elif koyalım. Bak, orada da Yozgat'ın Sorgun ilçesi var. Soyadına da Sorgun diyelim. Beğendin mi?" dedi. "Beğendim." dedim. Bir iki telafuz ettik. Hoşuma da gitti. Başka bir isimle yazmak, bana senin söylediğin anlamda bir özgürlük getirmiş midir? Onu çok net değerlendiremiyorum açıkçası.

Aşk bu kadar tutkuluyken, sosyal ve entelektüel paylaşımlarınız bu kadar derinken; ne oldu da "Onüç Günün Mektupları"nı doğuran trene bindirdi sizi hayat? Ne zaman, nasıl kopmaya başladınız?

Ben SSK'da çalışırken Şişli Ot Meydanı Hastanesinde büyük bir ameliyat geçirecektim. Boynumdan... Ama yüzde doksan dokuz sakat kalma ihtimalim vardı. Ben kabul ettim ve yattım hastaneye. Öyle olunca da Cemal'e şunu söyledim. "Sağlıklıyken sevdik, sevildik tamam ama bundan sonra iki büklüm olacağım. Bunu kabul etmek benim için zor. İki büklüm, acınan bir sevgili olmaktansa, özlenen eski bir dost olarak kalmayı yeğlerim." Nedenini tam açıklayamıyorum ama reddettim bunu. Tıpkı bugün senin karşına bastonla çıkmayı reddettiğim gibi. Bacaklarım çok ağrıyor. Bastonla rahat ediyorum ama güçsüz görünmek... Bilemiyorum ki!.. Netice olarak Cemal bu söylediklerimden çok alınmış ve üzülmüş. Ben hastanede olduğum süre boyunca her gün bir mektup yazıp getirip çekmeceme koyuyordu. Tabii benim onları o zaman ne okuyacak ne değerlendirecek halim var. Yazdığı mektupların içeriği de bir şekilde benim bulunduğum o durumun onda yarattığı korku ve bana duyduğu hayranlığın ifadeleri... Hala, bugün okuyan herkes, "Sizin yerinizde olmayı ne çok isterdim..." diyor bana.

"Onüç Günün Mektupları"nı kitaplaştırmaya nasıl karar verdiniz?

Cemal'in arzusuydu o da. Bir gün istedi benden o mektupları. "Ben ölürsem sen, sen ölürsen ben, mutlaka kitaplaştıracağız bunları." dedi. Ben hastaneden çıktım, çok şükür ki sakat kalmadım. Cemal gitti tabii bastıramadan. Ben, oğlumuz Memo'yla yaşamaya başladım. Can Yayınlarından Erdal Öz'le görüştüm bir gün. Mektupları gösterdim. Baktı, okudu ve "Hemen basıyoruz." dedi. Cemal bir ay sonra vefat etti, kitabı da göremedi. Şimdi Turgut Çeviker tarafından da 14 mektup bulundu. O da birleştirildi ve basıldı.

"Zuhal'im! Hayat... Hayatımsın! Sana hiç hayınlık etmedim." diye başlıyor o mektuplar. Bugünkü aklınız ve duygunuzla, buna tüm kalbinizle inanıyor musunuz peki?

Evet! Bu sözler çok doğrudur. Aradan yıllar geçti. Düşünün ki Onüç Günün Mektupları hala baskı yapıyor. Niye? Okuyucuya da geçiyor o duygunun gerçekliği. Ben bunu buna bağlıyorum. Hem mutluyum hem mutsuzum. Şimdi yok! Eh, araya ayrılıklar da girmiş. Oğlum 21 yaşında gitti, Cemal 59 yaşında. Ben 76 yaşındayım ve hala yaşıyorum. Allah'ın gücüne gitmesin tabii ama; buna içerliyorum bazen. Sonra diyorum demek ki bunda bir şey var. Benim yapmam gereken şeyler var. Onları yaşatmalıyım. Memo'nun kitabını yazacağım daha. Bir de Cemal Süreya'nın adına bir yer edinebilirsem... Derneğin kirasını ben şimdi emekli maaşımla ödüyorum ama benden sonra ne olacak? Orası gerçek bir kültür merkezine dönüşsün, şiir atölyeleri, yazarlık atölyeleri kurulsun, Cemal Süreya adı orda hep yaşasın. En büyük arzum!.. Bir de "Ah!.. Keşke hiç ayrılmasaydım..." diyorum.

Pişman mısınız?

Pişmanım. O da çok pişmanlık duydu sonra. Ama arada yaşananlar... Çok üzücü şeyler yaşadık tabii. Ölümünden birkaç ay önce bana sordu: "Soyadını değiştirdin mi?" diye. "Değiştirdim." dedim. "İyi halt etmişsin!" dedi. Kızdı bana. Üzüldü. Gençlik... Çok gurur yaptım tabii o zaman için bazı şeyleri. Bir gün Enver Ercan, Cemal'e soruyor. Diyor ki: " Üstat! Pek çok kadınla konuştun, görüştün, yaşantın oldu. Hiç unutmadığın bir ad var mı aklında?" Cemal'in cevabı şu oluyor: "Evet! Oğlumun anası..." Bu da yeter bana!

Ona ithaf ettiğiniz bir şiir var mı peki? İki satır da olsa son olarak o dizelerle seslensek...

Cemal Süreya'nın "Dört Mevsim" şiiri meşhurdur. Ben de ona "Beşinci Mevsim" ile karşılık verdim. "Yeni yıl kartların, üç aydır uğramadığın posta kutusundan taşıyor... Yedi kırlangıçtan birinin sana nasıl hayınlık yaptığını anlatacağım. 13 Aralık 9 Ocak arasında birleştirdiğin serüveni ve minik kuşun sana nasıl benzediğini anlatacağım."

An

GÖKHAN COŞKUN

Dünyanın diğer ucuna da gitsen yanında götürdüğün bir şey var. Ondan kurtulamıyorsun. Bazen yolda olma hissi güzel geliyor. Ama anlık bir his. Çünkü gemi bir limana varacak ve gidiyor olmanın hissettirdiği hafifleme-rahatlama-kurtulma karışımı o anlamsız keyif bitecek. Biteceğini biliyorsan da sahip olduğun "An" en kıymetli şey oluyor. En basit izahı kaybetme korkusuyla elindekine daha çok sarılma psikolojisi. O an anlıyorsun ki mutluluk "An"a ait. Küçük bir çikolata parçasının verdiği haz, yarım kiloluk kavanozun dibini görene kadar kaşıkladığın hazla aynı değil şu hayatta. İlk öptüğündeki gibi çarpmıyor yüreğin uzun uzun öperken. Bir film izleyip "Bazen gitmek gerekir" diyorsun. İşte mutluluk o "An"a ait. Otobüs terminalinde içtiğin son sigaraya. Kulaklığında umutlu melodiler, bir elinde yeni bir kitap, diğer elinde o haftanın tüm mizah dergileri camdan dağları izlediğin "An"a. Mola yerinde yediğin gözlemeye. O "An" mutlusun işte. Sonrası yok. Çünkü vardığında anlıyorsun ki dünyanın diğer ucuna da gitsen yanında götürdüğün bir şey var.

Kendime Ait Bir Oda

ESRA PULAK

- Ne vakit yere sıkı bastım, o vakit yerden yükseldim. Hayal ettiklerimi gerçekleştirebilmek için ihtiyacım olan tek şey, kendime ait bir odaydı; kalbim'di.
- "Hiç", "Çok"tu aslında
- Keşke aşıklar yönetseydi ülkeleri...
- Beni arama, kendini bul.
- Ve o'na baktım ve ruhum titredi.
- Zihni, kalbin içinde erit.
- Yüreğime kuş kondu.
- Belki de buyum ben, bu kadarım; iki ayaklı bir hüzün.
- Sevmeyi unutursam, sen bana hatırlatırsın.
- Sen, ruhuma gelen en güzel şeysin.
- Akıl gerçeklerin, kalp hikayelerin sözünü dinlemeyi severdi.
- Her birimiz, kendi yaşamımızın sanatçılarıyız.
- Henüz farkında değildi belki, ama o benim bugünüm, bense onun geleceği idim.

Enes Celebi

Güzel Tehlike

GÜLŞAH KÖKSAL ÇEKİCİ

Metis, Foucault'un Bonnefoy ile yaptığı söyleşiyi basmış ''Güzel Tehlike" adıyla. Tek solukta okuyup, bol satır altı çizdiğim bir kitap bu oldu bu da. ''Hapishanenin Doğuşu", ''Deliliğin Tarihi", ''Cinselliğin Tarihi"gibi kitaplarını çok severek okuduğum bu yazar hakkında hemen hiçbir şey bilmiyormuşum meğer.

Bir yazarı okuma, anlama ve yorumlamada, O'nun yaşam öyküsünden haberdar olmanın büyük etkisi olduğunu düşünürdüm hep. Bu tezim, okuduğum bu söyleşi sayesinde biraz daha güçlenmiş oldu kendi içimde. Çünkü çalıştığı konular anlam kazandı. ''Neden klinik? Neden delilik? Bu filozof hangi amaç ve sebeple bu konular üzerine oturup çalışma ihtiyacı duymuş olabilir?", diye sorup dururdum kendi kendime. Meğer cevap, yine, düşünürün yaşam öyküsünde saklıymış... Ailede doktorluk geleneği varmış; baba da doktormuş, amcalar da, dedeler de... Küçük burjuva bir aileye doğmuş olan filozofun evine girip çıkanlar da, mütemadiyen, tıp çevresindenmiş. ''Hep başkaları hastaları olur sanırdım küçükken", demiş Faoucault, ''başkaları hasta olur, biz tedavi ederiz diye düşünürdüm."

Yine, içinde bulunduğu çevrede, delilik ve psikiyatri bilimi çok aşağılanır ve yok sayılırmış. Kendisi de başta, Deliliğin Tarihi'ni bu şekilde yazmayı planlamamış. Çevresinin psikiyatriye karşı olumsuz tutumu, onda başka türlü bir ilginin uyanmasına yol açmış. Kısa bir psikiyatri tarihi; tıbbı ve hekimleri anlatan kısa bir metin yazmaya kalkmış. Karşısında yoksul bir tıp tarihi bulunca da, iş, klinik, delilik vb. üzerine enine boyuna çalışma yapmaya varmış.

Filozof, yazmayı seven biri de değilmiş başlarda. Sevgisi zamanla gelişmiş. Yine de kendisini bir yazar olarak kabul etmemiş hiçbir zaman. Bunu şöyle ifade etmiş:

''Roland Barthes'in yazarlar ve yazmanlar arasında yaptığı ve artık ünlü olan ayrıma çok inanırım. Ben yazar değilim. Birincisi bende hayalgücü yok. Yaratma yeteneğim sıfır. Roman konusu olacak bir şeyi hayatta tasarlayamamışımdır. (...) Öyleyse ben, yazar değilim. Kendimi hiç tereddütsüz yazmanlar, yazısı geçişli olanlar sınıfına katıyorum."

****

Yazma isteğinin kendisinde otuz yaşından sonra uyandığını, altıncı sınıfa geçtiğinde bile, kalemi gerektiği gibi tutamadığı, yazı işaretlerini gerektiği gibi çizemediği için kendisine özel yazma ödevleri verildiğini, edebi denen bir cinsten eğitim almış olduğu halde, metin açıklama, tez yazma gibi zorunlulukların kendisini yazmayı sevmekten iyice uzaklaştırdığını ifade ediyor, ve "yazmanın kutsal büyüsü ile büyülenmiş biri"olmadığını ekliyor sözlerine.

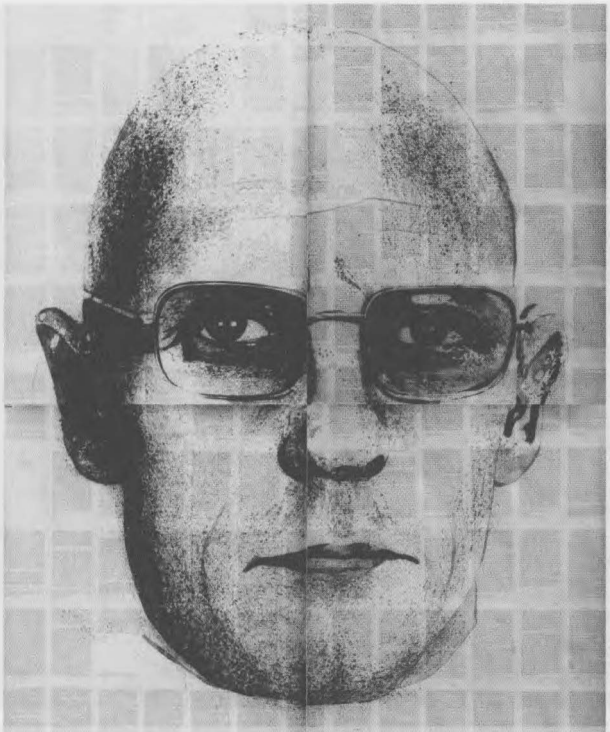
Peki, nasıl oluyor da yazıya bu kadar mesafeli durmuş bir insan, böyle, ciltler dolusu ''eser" bırakabiliyor arkasında? Otuz yaşından sonra ne oluyor da, ''sözle" bu denli haşir neşir geçmeye başlıyor hayat; kalemi kağıttan kaldırmaksızın geçiriliyor tüm ömür?...

Aslında yanıt basit; yazan tüm insanların ortak gerekçesinde gizli yanıt: ''konuşma isteği". İnsan ne zaman bu isteği doyuramaz ve susmak zorunda kalır? Ya kendi toplumu ve çevresi içinde farklı şekilde düşünüp konuşmaya başlarsa, ya da dilini bilmediği bir ülkeye gidip orada yaşamak zorunda kalırsa. Foucault, ikinci nedenden ötürü yakalanıyor bu arzuya. İsveç'e gidiyor bir dönem, ve orada kendi dilini konuşamaz oluyor. Başka bir dille (İngilizceyle) kendini ifade etmeye çalışırken, kendi gözüne komik görünüyor hali, duygularının karşılığını başka bir dilde aramaya başlamanın zorluğunu ve boşunalığını görüyor. Kendi dili üzerine düşünmeye sevk ediyor bu süreç kendisini. Şöyle dile getiriyor bu durumu filozof:

''Bu dilleri (İsveççe ve İngilizce), iyi bilmemem haftalarca, aylarca, hatta yıllarca asıl söylemek istediğimi söylemekten alıkoydu beni. Söylemek istediklerimin ağzımdan çıkar çıkmaz gözümün önünde kılık değiştirdiğini, basitleştiğini, adeta küçük, komik kuklalara dönüştüğünü görüyordum."

Kaliteli, düzgün, içerikli şeyler duyamadığımız ve bu isteği doyuramadığımızda, farkına bile varmadan kitapların dünyasına adım atmış halde buluyoruz kendimizi; konuşmaktan yoksun kaldığımızda ise, kağıttan ve mürekkepten oluşmuş bir evrende... Bir telafi, kurtuluş, bir ödünleme biçimi oluyor kişi için ''okur-yazar"lık.

''Anadil"olgusu çok önemli bir yer tutuyor söyleşide. Foucault, "tek gerçek vatanın, insanın ayağını basabileceği tek toprağın, sığınabileceği tek evin, çocukluğumuzdan itibaren öğrendiğimiz dil olduğunun altını çiziyor" ve ''çünkü" diyor, ''söylemin kendi kıvamı, kalınlığı, yoğunluğu, işleyişi vardır. Ekonomik yasalar gibi söylemin de yasaları vardır. Anıtlar gibi var olur söylem, teknikler gibi, toplumsal ilişki sistemleri gibi olur.",diyor.

"Bir yerde herkes birbirine benziyorsa; orada kimse yok demektir." Michel Foucault

''Konuşmanın artık mümkün olmadığı noktada yazmanın gizli, zorlu, biraz da tehlikeli tılsımını keşfederiz"diyen Foucault için yazmak ne anlama geliyor? Zorunluluk mu? Biraz öyle, evet, ama o çok daha güzel bir şekilde tanımlıyor bu durumu; ''varoluşunu aklamak." ''Günün mutluluğu için bu aklama kaçınılmazdır" ve, ''yazmak mutluluk vermez, var olma mutluluğu yazıya bağlanmıştır" diye ekliyor peşine.

Her gününü yeni bir başlangıç kabul etmek ve varoluşunu her yeni günle birlikte aklamak zorunda hissetmek kendini, ''yazmak zorunda olmak"la eş değer bir anlam taşıyor yazar için. Bunu paradoksal, anlaşılması (belki anlatılması da) zor bir durum olarak gördüğünü söylüyor ve bana göre, söyleşinin en güzel cümlelerini kuruyor bu bölümde:

''(...) nasıl olur da" diyor, ''sabah masasına oturup belli sayıda boş sayfayı doldurmak gibi beyhude, kurmaca, narsist, kendi üstüne kapanmış bir jest günün kalanı üstünde böylesine hayırlı bir etkide bulunur? Sabahleyin böyle bir şey oldu diye veya gündüz böyle bir yapabildik diye, nasıl olur da şeylerin gerçekliği- uğraşlar, acıkma, arzu, aşk, cinsellik, iş- büsbütün çehresini değiştirir? Benim için anlaşılmaz olan bu. Yazma zorunluluğu en azından bana kendisini işte böyle duyuruyor"diyor.

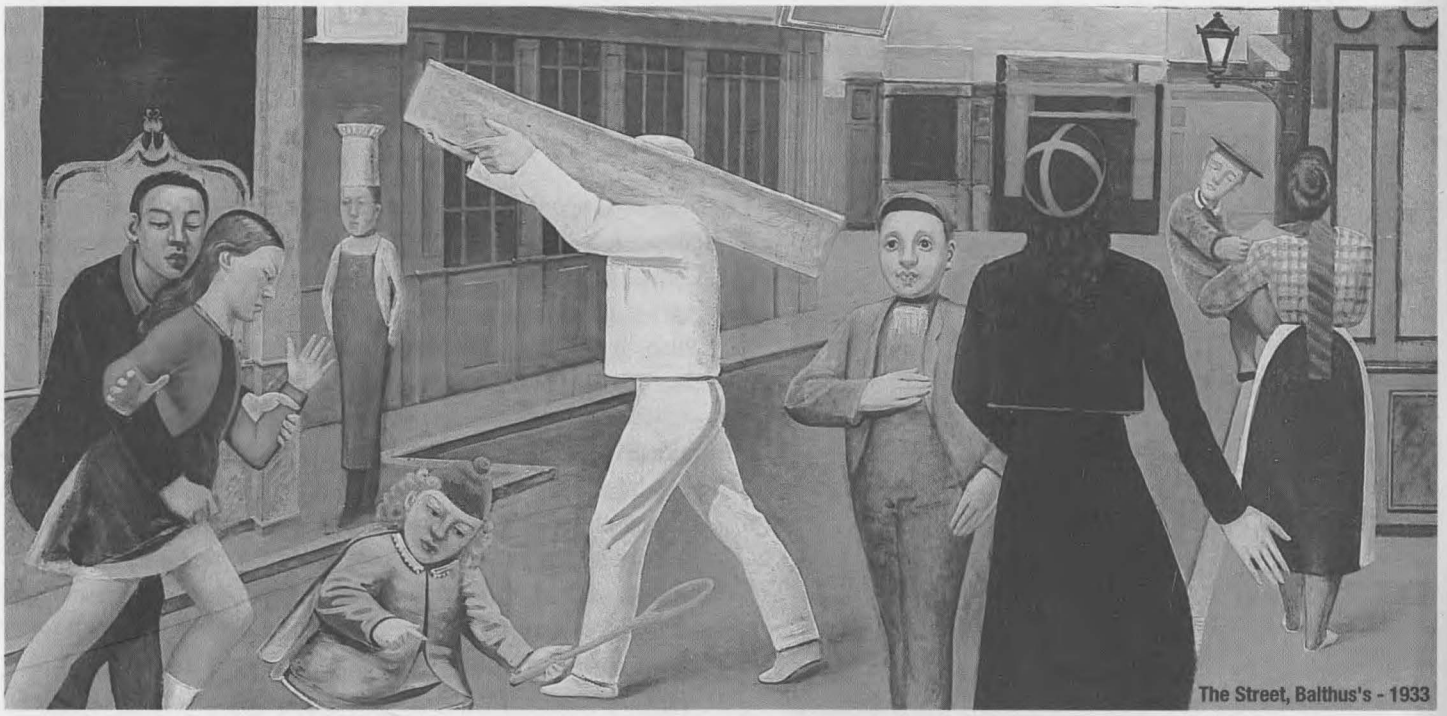
Bütün bunları ''büyülenmiş" olmadığı iddasını kuvvetlendirmek adına söylüyor –olsa da, o bal gibi, büyüsünü dile getirmeye çalışan bir yazar görüntüsü çiziyor aslında.

Kediler, Kızlar ve Balthus

EFKAN OĞUZ // Sanat

"Eskiden insanları şoka uğratmayı isterdim fakat şimdi bundan sıkılıyorum." Bu sözler; Fransa doğumlu, Polonya asıllı ressam Balthus'un 1934'te Paris'te düzenlenen ilk sergisinde "The Street" (1933) isimli resmine atfen yaptığı bir yorumdan alınmıştır. Tablo, etrafı binalarla çevrelenmiş bir sokakta birbirine bakmadan yürümekte olan dokuz insanı resmetmekte. İnsanları şok eden kısmı ise sol tarafta Asyalı olduğu düşünülen genç yaşta bir kızı kucaklayan adamın bulunması ve kızın yüz ifadesinden bunun iyi niyetli bir hareket olmadığının anlaşılması. Ressam bu sergide bir resim dahi satamamış; bununla beraber eleştirmenler Balthus'un çalışmalarını "dehşet verici" ve "hastalıklı" gibi sıfatlarla yermiştir. Bunun üzerine Balthus, bir süreliğine resim yapmaya ara vermiş ancak Thérèse isimli bir genç kızla tanışmasıyla sanatına dönmüştür.

Birçok resminde Thérèse'i model olarak kullanan ressamın en bilindik tablolarından biri "Girl With a Cat" adlı eseridir. Bu tablosunda, diğer çoğu eserinde olduğu gibi, erotik bir biçimde resmedilmiş ergenlik çağında bir model ve neredeyse ressamın imzası haline gelen bir kedi figürü mevcuttur. Balthus'un eserlerinde yaygın olan ergen kız ve kediden oluşan bu kompozisyon hakkında iki yorum yapılabilir: İlki, 1934'te olduğu gibi, etik dışı ve kötücül bir niyetle çizilmiş kız figürleri olduğu; ikincisi ise öncekinin tam aksine, bu figürlerin ressamın kendi iç dünyası ve nihayetinde kendi hayatına dair bir metafor olduğu. Kedi figürü de yine iki şekilde yorumlanmaktadır: Birincisi, kedilerin Balthus'un 11 yaşında kaybetmiş olduğu Mitsou adlı kedisine atfen çizildiği düşüncesi; ikincisi ise klasik birçok çalışmada alışılanın aksine, kadını cazibeyi artırmak için değil, erkeğin arzusunu cisimleştirmek için kullanıldığıdır. Aslına bakarsanız 1968'de Tate Galerisi'nde düzenlenen Balthus sergisi için ressamın gönderdiği telgrafta: "Biyografik bilgiler olmasın. 'Balthus, hakkında hiçbir şeyin bilinmediği bir ressamdır; şimdi resimlerine bu gözle bakalım.' yazılsın. Saygılar!.." dediğini düşünürsek, resimlerin metaforik ve 'Yeni Eleştirici' bir düzlemde yorumlanması daha uygun düşmektedir; fakat yine de Renè Wellek'in de iddia ettiği gibi, sanatçıların eserleri çoğu zaman hayatlarından ve içinde yapıldıkları bağlamdan ayrı düşünülemez. Buna mukabil, Méditerranée restorantının promosyonu için yapılan "The Cat of La Mediterranée" tablosunda kedi kafalı figür, denizden çıkıp önündeki tabağa gelen balıklara karşı duyulan arzuyu sembolize etse de sol arkada görülen yarı çıplak kadın figürü, yiyeceğe karşı duyulan arzunun kaynağında yer alarak, duyulan bu hissin bir parçası olmuştur. Aynı zamanda kedilerin rahata ve hazır yiyeceğe çabuk alışmasına ve dolayısıyla kedisi Mitsou'ya da bir

The Street, Balthus's - 1933

göndermedir. Bu nedenle resim, figüratif ve reel olmak üzere iki katmandan oluşmaktadır. Tablonun bir restorant için yapılması da günümüz reklamcılık anlayışının temelleri konusunda bize fikir vermektedir.

Müstehcen içerik üzerine 1996 yılında verdiği bir demeçte Balthus: "İnsanların neden resimlerimdeki kız figürlerini lolita olarak gördüklerini anlamıyorum. Küçük modelim (Thérèse) benim için dokunulmazdır. Bazı Amerikalı gazeteciler çalışmalarımı pornografik bulduklarını söylediler. Demek istedikleri nedir? Şimdilerde her şey pornografik... Reklamlar pornografik... Ben hiçbir şeyi pornografik olsun diye yapmadım, belki 'The Guitar Lesson' dışında." demiştir. Bu demece koşut biçimde, modeli Thérèse Blanchard'ın aslında ressamın bir oto-portresi olduğuna dair teoriler de Yeni Eleştiricilik başlığı altında değerlendirilebilir. Bunun sebebi ise Balthus'un kedisi Mitsou'yu 11 yaşında kaybetmesi ve yine 11 yaşında olan Thérèse'i de bu kedi ile birlikte resmetmeye başlamasıdır. Thérèse'in bazı tablolarda neredeyse androjen görünümlü olması da bu durumu desteklemektedir. "The Cat of La Méditerranée" tablosundaki kedinin de insana benzemesi ve bir maskeden ibaret olması ihtimali, aslında ressamın tüm çalışmalarının tamamen kendisinin bir yansıması olduğu görüşünü güçlendiriyor. Bu durumda Balthus'un çalışmalarının "şok" değerinin yüksek olması, Banksy'nin "Sanat rahatsız olanı rahatlatmalı, rahat olanı rahatsız etmelidir." sözüyle açıklanabilir. Zira Balthus'un da yapmaya çalıştığı şey tam olarak budur. Hatta daha da ileri gidersek Oscar Wilde'ın "Kötü insan, masumiyete hayran olan kişidir." düşüncesi de yine bu temaya uygundur diyebiliriz. Her ne kadar masumane bir platformda görmek istesek de resmedilen yarı-bilinçli modeller aslında bize masumiyetin, yetişkinlikten önce gelen bir tür geçiş süreci olduğunu hatırlatmaktadır. William Wordsworth'ün "Kalbim Yerinden Hoplar" şiiri, eserlere karşı hissedilen o karmaşık hissi ve Balthus'un çocukluk üzerine görüşlerini ifade eder niteliktedir:

Kalbim yerinden hoplar gördüğüm zaman,
Gökyüzünde bir ebemkuşağını.
Böyleydi başlangıcında ömrümün,
Şimdi de böyle, artık büyüdüm, adam oldum;
Yaşlandığımda da böyle olsun
Ya da bırakın öleyim.
Çocuktur insanın babası.
Arzulayabilirdim günlerimin
Birbirine doğal bir inançlılıkla bağlı olmasını.

Wordsworth'ün bu şiiri Nuh Peygamber'in hikâyesiyle türlü paralellikler içermekte. Tıpkı tufandan sonra çıkan gökkuşağı gibi, şairin hayatının başlangıcı da bir gökkuşağı ile olmakta ve günler birbirleriyle tutarlı bir şekilde ilerlemektedir. Fakat şair "Çocuktur insanın babası" sözüyle, aslında erişkin bir bilincin çocukluk üzerine kurulduğuna işaret etmekte. Bu durumda masumiyetimiz ve inancımız kaybolmamakta, sadece üzerine binalar dikmekteyizdir. Wordsworth, yine birçok çalışmasında değindiği gibi, doğaya hayran bir şekilde, çocukluğundaki masumiyeti unutmak yerine ölmeyi yeğlemektedir.

Balthus da bu durumu bize daha çiğ bir Apollon-Dionysos ikileminde sunmaktadır: Dolayısıyla, Balthus'un figürleri zamansızdır ve hep değişim zamanlarını anımsatmaktadır; ifade ettikleri dilemmanın her iki ucunu da temsil etmektedir.

Bizden Öte, Sizden Ziyade: Barış Manço

SELNUR GÜNEŞ

Bir bebek ağıtı yankılanır, tarihî Zeynep Kamil Hastanesinde, 1943 yılının ilk gününde. Tosun mu tosun bir bebeğin çığlığı... Tosun Yusuf Mehmet Barış Manço'nun dünyaya söylediği ilk şarkı, 'Ben geldim!' deyişi...

Evet, Tosun! Çünkü doktorları bile şaşırtacak kadar kilolu bir bebekti. Evet, Yusuf da var. Çünkü o doğduğu vakit ailede ölen amcasının adı Yusuf idi. Bir de Mehmet... Çünkü Mehmet, dedesinin adıydı. Ve Barış!.. Çünkü İkinci Dünya Savaşı'nın yaraları sarılmaya çalışılırken, dünyanın bir Barış'a ihtiyacı vardı. İlkokul çağında ismi sadeleştirildi ve bundan sonra Mehmet Barış Manço ismini kullandı.

Annesi, dönemin Türk Sanat Müziği sanatçılarından, Rikkat Uyanık ile babası İsmail Hakkı Bey ayrıldığı için babasının yanında büyüyen Barış, sakin bir çocukluk yaşar. Ancak gençliği o kadar da sakin geçmeyecektir.

Ortaokul dönemlerinde, bir sinema filmindeki şarkılar ile müziğe olan ilgisi daha da artar. İlkel aletler; tarağa kâğıt sıkıştırıp mızıka yapmalar, şişelere pirinç doldurmalar, marangozda gitar tasarlamalar da bu döneme aittir. Sonradan sonraya iş heves olmaktan çıkar. Ülkede enstrüman satışı olmadığından, ilk gitar gümrükten kaçak getirilir ve ilk grup kurulur: Kafadarlar! Ve sonra ilk beste gelir: Dream Girl.

Galatasaray Lisesinde eğitim gördüğü dönemlerde önce onu büyüten Gülpembe'sini yani babaannesini, güz yağmurları ile uğurlar. Daha sonra da babasını kaybeder. Lisenin ardından, yeni bir yaşam için, hayalleri için; Türkiye'de daha fazla kalamayacağını anlar. Yirmi yaşındayken çalışıp para biriktirir ve otostop ile çıktığı yolculukla dünyanın kapılarını aralar. O günden sonra tabiri caizse dünya vatandaşı olup çıkıverir Manço. Bu yüzdendir ki ona daha çok Barış Çelebi derler. Zaten tüm şarkılarını da yollarda yazdığını ifade eder. Bazen direksiyon başında, bazen cam kenarı bir otobüs koltuğunda, bazense bir trenin köhne bir vagonunda... Dağların, yolların, bazen denizlerin ve akarsuların kulak verildiğinde bizlere çok uzak diyarlardan, bazense ta içimizden ne hikâyeler getirip anlattığını gösterir şarkıları ile.

Önce Paris'e gitse de orada okuyamayacağını çok geçmeden anlar: "Paris çok büyüktü, ben çok ufaktım." Oradan Belçika'ya geçer. Müziği zaten yapıyor olması, onu yeni bir sanat dalını öğrenme hevesine iter. İç mimari eğitimi alır ve bu bölümü birincilikle bitirir. Yine o yıllarda Fransa'da ilk plağını çıkarır.

Kırıldı kanadım kolum ne yerim var ne yurdum
Gurbet ele düştü yolum yuvasız kuşlar misali
Selvi boylum senin için katlanırım bu yazgıya
Böyle yazmışsa yaradan kara toprak yeter bana

Can Bedenden Çıkmayınca, Barış Manço

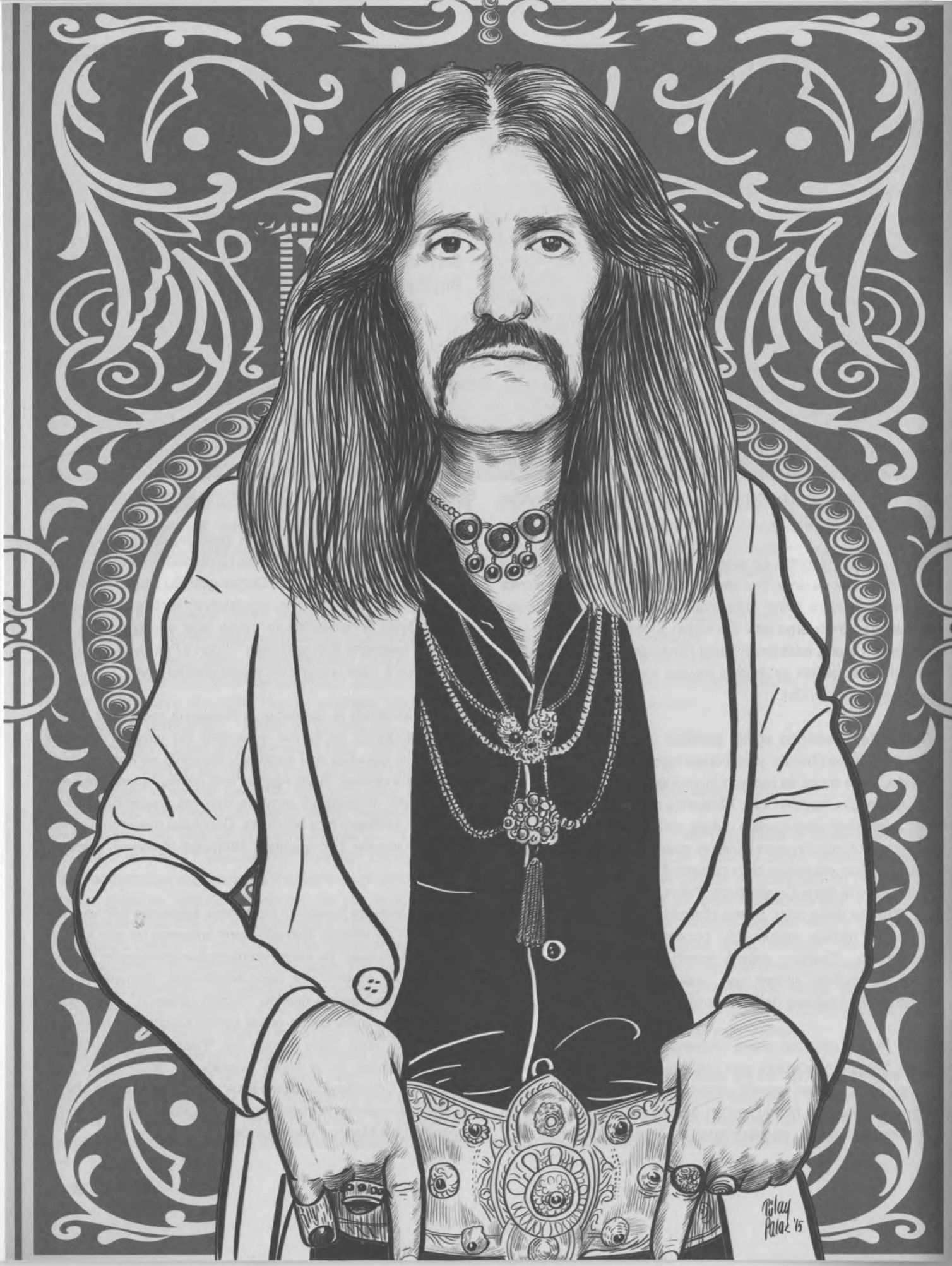
Size bir sır vereceğim, 'müsaadenizle çocuklar'

Manço'nun fiziksel değişimi, esasında yaşadığı olayların doğurduğu bir sonuçtur. 60'lı yıllarda Hollanda'da bir trafik kazası geçirmesiyle, ağız çevresi, bıyık bölgesinden çenesine kadar kesilir. Bıyık bırakmasının en temel sebebi, bu izi kapatma ihtiyacıdır.

Ardından saçları... Yetmişli yılların başında, risk alarak, Türkiye'de henüz pek denenmemiş olan hippi modelini kendine uyarlayarak yurda döner. Ve Dağlar Dağlar gelir. Bu şarkı, Manço'nun dönüm noktası olur. Giyimiyle, yüzükleriyle, saçlarıyla, sahnedeki kendine özgü el hareketleri ile başta biraz yadırgansa da kısa zamanda kelimenin tam anlamıyla "7'den 77'ye" herkese sevdiriverir kendini. Tabii onu en çok, küçük dostları sever.

Askere çağırılması ile saçlarına ve bıyıklarına veda eder. Askerden döndüğünde bir konser verecektir. Bu yüzden bir peruk ister. Çünkü çocuklar onu saçlarıyla tanıyordu ve konsere çıktığında küçük dostları "Barış Ağabey'imiz gelmiş!" diyebilmelilerdi. Bu ince ruhu ile sevgisini zamanla tüm yaş gruplarına ilmek ilmek işledi. Herkesle aynı boydaydı. Çocuklara mikrofon tutarken onların seviyesine iner, yaşlıların hikâyesini dinlerken gözlerine bakardı.

Müziğinin zirvelere tırmandığı bu yıllarda, hayatında tatlı ve güzel değişiklikler de yaşanır. Yetmişli yılların ortasında bir gün kapısını genç bir kadın çalar. Bu kadın, komşusunun arkadaşıdır. "Telefonu kullanabilir miyim?" der. Barış Manço'nun "Benimle evlenirsen edebilirsin." cevabı üzerine "Neden olmasın?" diyen güzel kadın, telefonu kullandıktan sonra bunun karşılığında Manço'ya para vermek ister. Barış Manço ise "Nasılsa evleneceğiz, ne parası?" dedikten iki yıl sonra evlenirler. O güzel kadın, Lale Manço'dur. Çocukları Doğukan Hazar Manço ve Batıkan Manço ile, artık baba unvanına da sahiptir. Yıllar sonra evliliğini şu cümle ile özetler Lale Manço: "Barış içinde 23 yıl!"

Rilay Ruiz '15

"Estağfurullah, ne haddimize!"

1983'te, "Kazma" şarkısı ile katıldığı Eurovision şarkı yarışmasından elenmesinin ardından aynı yıl "Estağfurullah, Ne Haddimize" albümünü yapar ve 1984'te Eurovision'a tekrar üç şarkı ile katılır. Bu kez finale kalmasına rağmen yarışmadan çekilir. Aynı yıl yaptığı "24 Ayar Manço" albümünün isminin gizemi de böylece çözülmüş olur.

"Sözüm meclisten dışarı dostlar!
Bugünlerde kendimi hıyar gibi hissediyorum.
Hani dilim dilim doğrasalar beni
Marmara, Ege, Karadeniz ve hatta Akdeniz
Cacık olur diyorum."

Amacı zaten tam anlamıyla budur: Tüm kültürlerin, dillerin sentezcisi olmak. İngilizce şarkılarında dahi hissettiğimiz 'bizim oralardan' ezgiler, bu sentezin ürünüdür. Tarihimizi, başka tarihleri, Doğu'yu, Batı'yı ve bunların tam da ortasındaki 'bizim' kültürümüzü birbirleriyle harmanlar.

Kafadarlar, Harmoniler, Les Mitigris, Moğollar gibi birçok gruptan sonra son durak: Kurtalan Ekspres. İsmini hemen hemen tüm Türkiye'yi gezen bir tren hattından alan grup, Manço'nun askerden dönüşü ile en parlak dönemlerini yaşamaya başlar. Barış Manço sesini her yaşa, dünyanın her karışına iletmek ister. Gittiği her yerde "Ben de buradayım!" diyebilmek... Bu yüzdendir zaten gezdiği her şehrin nüfus tabelasının sonuna "1" eklemesi.

7'den 77'ye

Müthiş öngörü yeteneği, onu TRT'nin kapısında tam on beş yıl bekletir. Yurtdışından gelirken getirdiği ses ve görüntü cihazlarını neden getirdiğini çevresindekiler dahil hiç kimse anlamaz. Onunsa aklındaki, yıllar sonra yapacağı "7'den 77'ye" efsanesidir. TRT, bunu yıllarca riskli

Ben ne çağdaş Türk ozanı, ne çağdaş Dede Korkut ne de günümüzün Nasrettin Hoca'sıyım. Sadece 20. yüzyılda yaşamış ve o yüzyıla damgasını vurmaya çalışan bir Türk'üm. 20. yüzyılın Türk müziğini yapıyorum.

Barış Manço

görür, bu fikre sıcak bakmaz. Barış Manço ise bunun bir gün gerçek olacağından emin gibi bekler.

Ve Manço'nun TRT'ye götürdüğü bu teklifi, yıllar sonra TRT Manço'ya götürür. Projesi hayata geçecektir. O cihazlar ile dünyayı gezer, beraberinde bizleri de gezdirir tabii.

İki yüzü aşkın beste, o bestelerin farklı farklı dillerde yorumları, gezilmiş yüz elli ülke, on iki altın albüm ve kaset ödülü, "7'den 77'ye" projesi ile İkinci Kahvaltı, Adam Olacak Çocuk, Dere Tepe Türkiye, Dönence, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Sanatçısı unvanına layık görülmesi, sinema filmi; Baba Beni Eversene, Olympia'da konser veren ilk Türk müzisyen olması, Çin'in on altı şehrine büyük konserlere çıkması ve orada süperstar unvanına erişmesi, ülkeler arası barış elçiliğini adeta üstlenmiş olması... Manço'nun saymakla bitmeyecek böyle çok fazla başarı öyküsü varken ben biraz onun 'iç'inden bahsetmek isterim, Barış Manço'ya Barış Ağabey tarafından bakmak... Çünkü biliyorum ki hepimizin Barış Manço'yla ilgili bir çocukluk ya da gençlik anısı vardı, yaşadığı ya da yaşamayı hayal ettiği. Fakat ya biz zamana biraz geç kaldık ya da Barış Ağabey çok erken gitti.

"Barış yolun sonunda, yürü demek boşuna. Hayat duruyor, dostlar! Ben durmuşum çok mu?"

Yıllar, hepimizden çok şey götürdü. Bizim nesildense çocukluğunu... 1999'da soğuk bir şubat sabahı birçoğumuz kalkmak istemedik yataktan. Televizyondan gelen sesler soğuk bir ürpetiyle kapladı çünkü içimizi. Can dostu Çomar'a, tatlı komşu Ayşe Teyze'ye, emekli Salih Öğretmen'e gerçekten de "Elveda!" demişti çünkü o sabah.

Bir gün o mikrofonda 'Bal Böceğim'i söyleyip 10 puan alma hayaliyle geçti pazar sabahlarımız. İlk aşkımıza söyleyeceğimiz ilk cümle bir anda sokaktan geçen bir "Domates, biber, patlıcan!" yankısı ile bölündüğünde ya da benzeri bir olayda adını anacaktık onun. Bir şarkısı ile alfabeye ısınan çocuklar değil miydik biz? Hazırlıksız yakalandık! Barış Ağabey, seninle yapacak çok şey vardı daha. Anlıyorsun değil mi?

Yine de gönlün rahat olsun, biz sen gittikten sonra bile:

"Barış Ağabey, sütümü içiyorum,
Ispanak yiyorum,
Arabanın arkasına oturuyorum,
Sözünü dinliyorum, seni hiç unutmuyorum." diyebildik. Çünkü biliyoruz, kırk yılda bir bile gelmez 'Banş' gibisi.*

Eksiksiz

EZGİ AYVALI

Hikmet Bey her sabah olduğu gibi bu sabah da saat yediyi vurmadan uyandı. Biliyordu, bugün güzel bir gün olacaktı. Pencereden yatağına vuran güneş, göğsündeki ve dizlerindeki ağrıları hafifletmişti. Birkaç dakika öylece durdu. Sabah öksürüklerini, uzun zamandır ciğerlerinde yer etmiş hırıltıları bekledi. Gelmediler. Dolaptan, sevdiği açık mavi gömleği çıkarıp yatağın üzerine bıraktı. Acele etmeden, ağır adımlarla mutfağa gitti. Çaydanlığın altını yaktı. Banyoya girip, her gün yaptığı gibi özenle tıraşını oldu, kokusunu sürdü. İncelmiş beyaz saçlarını ıslatıp, yine onlar kadar ince kılları olan büyük bir fırçayla taradı. Üzerini giyinip dolabın önündeki boy aynasında kendine bakarken, gülümsediğini fark etti. Hemen arkasından da ne kadar uzun süredir gülümsemediğini…

Çay demini aldığında, Hikmet Bey verandaya geceden dökülen yaprakları çoktan süpürmüştü bile. Masayı silerken gözlerini bahçe kapısından alamadı. Kalbinin çarpmasıyla hareketlerinin ritmi bir olarak; içeri girip radyonun sesini açtı, orta sehpanın üzerini gelişigüzel toparladı, mutfağa koştu. İyi ki açık kapıdan bahçe çitlerini görebiliyordu. Bir yandan kapıyı kontrol edecek, bir yandan buzdolabındaki yiyecekleri mutfak masasının üzerine boşaltacaktı. Salamı kesti. Yumurtaları kaynattı. Kapıya baktı. Peynir çeşitlerinden tabağa birer parça koydu. Zeytinyağını, zeytinlerin, dilimlediği domateslerin, bir parça yeşilliğin üzerinde gezdirirken, bir yandan da bardakları hazırladı. Tam üç kez tepsiyle mutfağa gidip geldi ama hala gelen giden yoktu.

Şimdi eksiksiz bir kahvaltı masasının başında oturuyor Hikmet Bey. Çaya, kızarmış ekmeklere dokunmuyor, gözlerini yola dikmiş, kıpırdamadan duruyor. Her zaman olduğu gibi dizlerini ovuşturmuyor bu sabah. Kuş gibi hafif hissediyor hala ve hala yüzünde boy aynasındaki gülümseme duruyor. Yoldan bisikletiyle geçen yirmili yaşlarının başında bir kız eve doğru bakıyor. Yavaşlayarak yaklaşıyor, duruyor kapının önünde:

"Günaydın Hikmet Amca"
"Günaydın hanım kızım, nasılsın?"
"İyiyim. Bizimkileri ziyarete geldim."

Masaya takılıyor gözleri kızın. Hikmet Bey'in tam karşısında duran boş sandalyeye, boş bardağa, boş tabağa bakıp yüzünü ekşitiyor:

"Çarşıya iniyorum Hikmet amca, bir şey lazım mı?"

Hikmet Bey, yüzündeki bütün çizgileri derinleştiren ve kızın yüreğini sıkıştıran bir gülümsemeyle kafasını sallıyor:

"Yok güzel kızım, hiç eksiğim yok bugün."

İkisi de bir şey söylemiyor bunun üzerine. Kız pedalları ağır ağır çevirerek uzaklaşıyor. Hikmet Bey'in gözleri kapıda, bekliyor.

Bekliyor.

Saat on biri vurdu. Hikmet Bey, Türkçesini beğenmediği genç adamın programı başlamadan kalkıp radyoyu kapattı, her sabah yaptığı gibi. Geri gelip verandaya çıkmadan, kapının önünde durdu bir süre. Dudağının kenarındaki çizgiler aşağı doğru bükülmüş, omuzları düşmüş son kez baktı bahçe kapısına. Kenarda duran tepsiyi aldı ve masaya dönüp, içinden sadece bir parça örgü peyniri aldığı peynir tabağını, iki kez doldurup boşalttığı çay bardağını, yalnızca bir dilim azalmış ekmek sepetini ve bozulmamış diğer tabaklardan sığdırabildiğini dizdi tepsiye. Ağır ağır, kafasını kaldırmadan yaptı bütün bunları. Yine aynı ağırlıkla mutfağa gitti. Masayı tamamen boşaltana kadar iki kez daha gidip geldi böyle. Son sefer mutfağa girdiğinde, elindeki tepsi parmaklarının arasından kayıverdi Hikmet Bey'in. Donup kaldı oracıkta. Ayakta… Elleri iki yanında sallanırken, ağzını açıp, gözleri dolu, derin derin nefes almaya çalıştı.

Yere düşen bardak kırıldı. Yumurta çatladı, biraz sallanıp durdu halının kenarında. Salatalık dilimleri mutfak masasının altına doğru dağılırken, peynirler mutfağın her yerine saçıldı. Yuvarlanmaya devam eden bir siyah zeytin tanesi, küçük halının üzerinden geçip krem renkli bir kadın ayakkabısına çarpınca durabildi ancak. Zeytinin üzerine bastı fark etmeden Hikmet Bey, karısına sıkı sıkı sarılırken.

"Geldin! Reyhan... Geldin sonunda!"

Ne diyeceğini, ne yapacağını bilemiyordu. Zorla ağzından çıkan kelimelerle uzun uzun konuşmak, yıllardır içinde biriktirdiği her şeyi anlatmak istiyordu. Bir yandan kadının saçlarını okşuyor, bir yandan ellerini, boynunu, yüzünün her çizgisini hasretle öpüyordu.

"Çok bekledim karıcığım. Öldü dediler. Neden gelmedin?"
Yaşlı kadın, kocasının yanaklarından akan yaşları silip, "Geldim sevgilim." dedi sadece.

"Aç mısın? Çok bekledim seni. Yorgun musun? Geldin işte."

Sandalyeyi çekip oturttu karısını Hikmet Bey, çözülen dizleriyle yere çöküverdi o an. Karısının bacaklarına yüzünü dayayıp iki buçuk yılın biriken hıçkırıklarını boşalttı oraya. Ağladı.

Ağladı.

Genç kız bisikletinin sepetini poşetlerle doldurmuş, sokağa giriyor. Uzaktan Hikmet Bey'in evine doğru bakarken çarşıda gördüğü, neredeyse bütün direklerde asılı duran ve her pazar Hikmet Bey tarafından yenilenen ilanı hatırlıyor. İlanda atmışlı yaşlarda bakımlı bir kadının gülümseyen vesikalık fotoğrafı vardı. Alzehimer hastası olan Reyhan Tekin'in iki buçuk yıl önce kaybolduğunu bildiriliyordu altındaki yazı. Görenlerin insaniyet namına ilçe jandarmasına ya da numarası yazılı olan Hikmet Tekin'e haber vermesi isteniyordu.

Genç kız eve yaklaştıkça aklından Hikmet Bey'in karısını arayan hallerini geçiriyor, yalnızca tatillerde denk geldiği, okula döndüğünde unuttuğu halleri; geçen yıl, kasabaya 10 km uzak barajda bulunan kadın cesedini, Hikmet Bey'in haykırışlarını... Evin önüne gelip iniyor bisikletinden. Pastaneden aldığı, içinde un kurabiyesi olan küçük paketi sepetten çıkarıp bahçe kapısından içeri giriyor. Elindeki paketi göstererek: "Hikmet Amca" diyor, "Kurabiye aldım, tazecik yeriz."

Verandaya yaklaştıkça hala kahvaltı masasında oturmakta olan Hikmet Bey'in çuval gibi buruşmuş bedenini görüyor. Bahçe kapısından ayırmadığı cansız gözlerini, iki yana düşmüş sıska kollarını, masada eksilmemiş yiyecekleri...

Radyoda genç bir adam, bozuk Türkçesiyle eski bir hikâye anlatıyor.

Hava aldıkça sızlayan bir diş var içimde.
Susmam bundan, konuşmam bundan.
Ben zaten o ilk acıyla ölmediğimde çok gücenmiştim hayata.
İnsan olmuştum ilk o zaman.
Ya da bozmuşlardı beni yenidoğandan.

Bozkıra uzanmış sereserpe
Gökyüzü maviliğinde
Dünya, onunla ben, ikimiz
Çok genciz daha çok genciz
Okul kaçağı tadında
Gülümsememiz.

Sanmak ile olmak arasındaki uçurumdan hep nefret ettim! Sanmak, içinde umutlar, düşler ve heyecanlar vaat eden çok boyutlu bir kavramken, olmak gerçeğin sert, kalın, köşeli ve katı üç boyutunu taşır yalnızca... Ne mutludur o, oluşlarının içine sanışlarını da katmayı başaran insanlara...

İnsanlar arasında herhangi bir anlaşmazlık ve düşmanlık zamanla geçebilir ama bir tanesi kalır. O da, karşıdakinin yükseklik iddiası.

KESKİN

AKIN

UZUNER

ADIVAR

en kolay özetiyle; bütün geçmiş geçmemiş aşklar

dilan bozyel

"bu yine geçmişin baştan çıkarıcılığı olsa gerek.
şu anın geçmiş zaman olmasını bekle.
ne denli mutluyduk,
anlayacaksın."
susan sontag

ağızlarında dağıla dağıla,
ayıla bayıla
yemişler pişmaniyeyi, çocukken.

biraz daha uçarsa onları da uçurur
diye koştururmuşlar uçurtma peşinde, biraz
büyürken.

lisede biri en arka sırada,
diğeri en ön sırada izlermiş karatahtayı.
öndekinin öksürükleri taa o zamanki tebeşir
tozundanmış.

hayata atılmaya yemin etmişler kendi başlarına,
ailelerini üzmüşler aynı zamanlarda;
sonra da sevindirmişler yine benzer zamanlarda.

kendilerini kurmuşlar, yıkmışlar, baştan kurmuşlar,
özenmişler;
buluşma vaktine hazır etmişler.

yağmurun deli gibi yağdığı Eylül akşamında,
ıslanmaktan korkmayan salaklar tanışıvermişler.

mutlu olmuşlar,mutlu etmişler,gülmüşler,öpüşmüşler,
susmuşlar,küfür bile etmişler.

bir süre sonra birbirine bırakın yetmeyi;
birbirine yaranamayan uyduruk çiftler gibi olmuşlar.

kolaya kaçmışlar,zorla ayrılmışlar.
meğer bir gün o günleri düşünüp
mutluluğu hatırlamak için
sevişmişler.

Sercan Gencer

Hey II

MUSTAFA SİLİCİ

Emirhan Yılmaz

Hey! Haydi hiç tanımadığın bir adamı anlamaya çalış. Göz ardı etmeye müsait bir ayrıntının ne kadar önemli olabileceğini öğretsin sana.

Normal bir yatak, normal bir sigara, normal bir müzik, normal bir pencere, normal bir yağmur...

Akşam üstü... Oturduğum yerde akla gelenleri sıralayıp eyleme dönüştürmek için düşündükten ve bu eylemleri daha gerçekleştirmeden sadece dilek şart kipiyle çektikten hemen sonra, bütün bu gayretin gereksiz sonuçlarını hesaba katarak umutsuz bir şekilde, elimde birkaç ıvır zıvırla, salondan bir-iki adım ötedeki yatak odasına geçtim. Yatağın çift kişilik tanımlanmasına karşın üstüne tek başıma uzanmam dışında göze çarpan ilginç bir detay yoktu. Belki o bile ilginç değildi. Yatak, sırtına alacağı kişi sayısıyla sınıflandırılmamış da olabilirdi ama karakter bakımından olma ihtimali de vardı. Çünkü aynı tanımlama benim için de yapılırdı.

Elim birkaç saat önce jelatinindeki ince hattı keserek o günkü güneşe kurban ettiğim ikinci pakete uzandı. Yeni yeni kararmasına karşın hava, ben yine onlarcasını içmiştim gün bazlı istatistikte. Bir dal sigara çekmemle onu dudaklarımla buluşturmam bir oldu. Bilindik tat, bilindik hissiyat. Belki Hippocrates genellemelerinde bundan bahsetmedi ama hekimler ağız birliğiyle bu kadarının zararlı olabileceğini tembihliyorlardı. İşte bu aklıma geldikçe daha da içesim geliyordu. Çünkü beni de zararlı bulanlar vardı.

Saatlerdir uyuyor numarası yapan telefonumu aldım elime. Dokunur dokunmaz "ce ee" yapan çocuklar gibi gözlerindeki ışığı benimkilere yansıtması bir oldu. Müzik arşivime girdim, kurcaladım ve "evet bu" kararlılığıyla seksenlerden bir şarkı açıverdim. Kim bilir o an o eski şarkıyı dinleyen kaç kişiden biriydim? Bir hayli azdık muhtemelen. Daha bir keyifle dinledim. Çünkü benim de demode olduğumu düşünenler vardı.

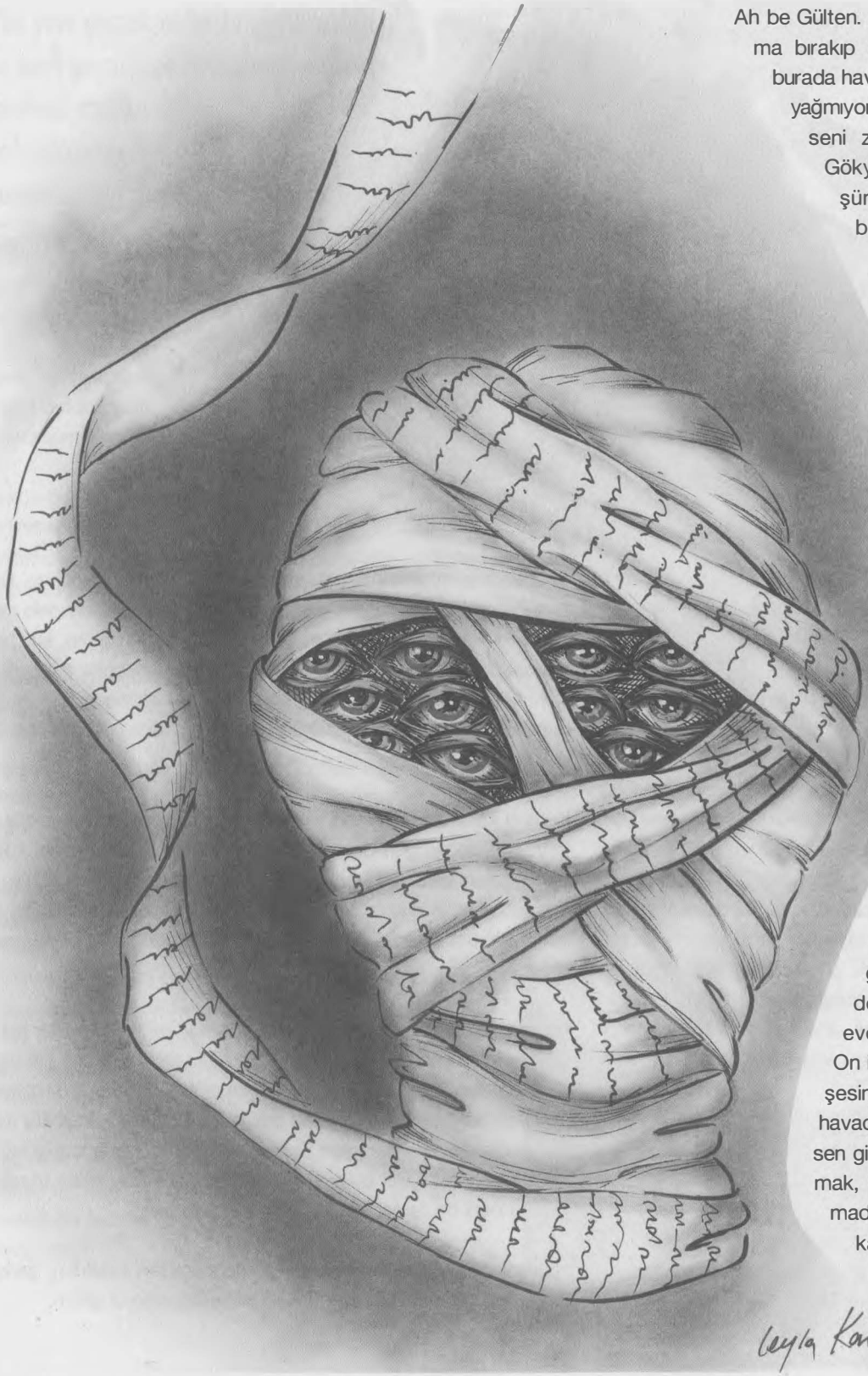
Kafamı kaldırdım o müthiş boşluğun içinde. Gözlerim pencereye ilişti. Her geçen gün dışarısı daha da görünmez oluyordu. Aylar önce gelen yardımcı yeni sildiğinde netlikten penceresizliği de tatmıştım ama durum şimdi sanki daha ben gibiydi. Daha bir inatla baktım dışarı. Çünkü benim de kirli olduğumu söyleyenler vardı.

Dışarıda romantizmin mihenk taşı yağmur yağıyordu. Pek aşkla alâkası olmayan, ahmak ıslatan bir hâli vardı aslında. Bir süre sokaktakileri izledim. Bir kavgaya tutuşulsa gariptir ki şemsiyesizler şemsiyelileri eşek sudan gelinceye kadar döverdi. Bu normal şartlarda olası olmayan durum, yağmurun zamansız olduğunu gösteriyordu. Hâl buyken ıslananları daha bir keyifle izledim. Çünkü beni de zamansızlıkla yargılayanlar vardı.

Normal bir şekilde yağmur dindi, pencereden çekildim, şarkıyı kapattım, sigaramı söndürdüm ve doğrulup salona gittim.

Benden Mavi

DİDEM ESEN

Ah be Gülten. Ah be güzelim. Beni böyle bir başıma bırakıp gitmek olacak şey miydi? Üstelik burada hava masmavi ve bulutsuz. Yağmur da yağmıyor. Aslında hep yağmurlu bir günde seni ziyaret edeceğimi hayal etmiştim. Gökyüzü senin için ağlayacak diye düşünmüştüm. Oysa senin gökyüzün benden mavi be Gülten.

Toprağının üstü ise yemyeşil. Güller de açmış. Benim hayatım solup giderken sen bu güllerle bana neyi kanıtlamaya çalışıyorsun ki? Yoldum işte hepsini. Güllerin dikenlerinden kanlar akıyor şimdi. Küçükken düştüğümde de, hep ellerim kanardı. Ağlardım ama beni ağlatan, kanayan ellerim olmazdı. Korkumdan ağlardım be Gülten. Hani bir daha hiç kimsenin elimi tutmaması var ya, işte hep bundan korkardım. Şimdi de korkuyorum. Bırakıp gittiğinden beri senden daha ölüyüm be Gülten. İçimde kanımdan başka hiçbir şey kalmadı. Üstelik insan yaşarken ölmeye görsün, yeniden doğması da çok zor oluyor. İyi değilim Gülten. Hiç iyi değilim. Evimize döneli üç haftayı geçti. Biliyor musun evdeki bütün çiçeklerimiz kurumuş. On iki senenin yalnızlığı evimizin her köşesine sinmiş. Kapıyı açtığım ilk anda havada uçuşan tozlar, hafif bulutsu bir sen gibi beni sarmaladı. Senin sesini duymak, kokunu içime çekmek istedim. Olmadı. Elbiselerini aradım ama senden kalan her şeyi atmış olmalıyım. Hiçbirini bulamadım.

Pervazdaki çiçeklerimizi, duvarımızı aşk gibi

saran o sarmaşığı hatırlarsın. Hepsini senin ellerinle nasıl da okşamak istedim bir bilsen. Tekrar yaşatabilir miyim diye her gün su verdim. Minicik bir yeşillik görmek için ne çok uğraştım ama olmayınca olmuyor işte.

Geldim geleli perdelerimizi de hiç açmadım. İçeriye bir parça bile güneş ışığı girsin istemedim. Senin gelmeni, güneşe özlemle perdenin kanatlarını iki yana çekmeni, en uykulu günaydınınla bana fısıldamanı özledim.

Biliyorum aslında her şeyin suçlusu benim. Çok şımarttım seni. Annem hep söylerdi zaten. Bütün kadınların içinde orospuluk, bütün erkeklerin içinde de alıcılık vardır diye. Etrafındaki mezar taşlarını okuyorum tek tek. Allahtan hepsi kadın. Erkek olsalardı ne yapardım? Hiç bilmiyorum. Ah Gülten, ah! toprağın metrelerce altındayken bile hala aklımdasın.

Sen bilmezsin ama seninle sokağa çıkmak benim için tam bir işkenceydi be Gülten. Her an kuşku içinde, bir senin bakışlarını, bir yoldan geçen erkeklerin bakışlarını izlemeye çalışırken öylesine delirir öylesine çaresiz hissederdim ki kendimi. Ne zaman benden uzun, benden zayıf yakışıklı bir adam görsem kıskançlıktan çıldırırdım. Beni onlarla karşılaştırdığını, onlar için beni terk ettiğini, onları öptüğünü hayal ederdim. Sonra da onların sana dokunduğunu düşünür kahrolurdum. Hepsini öldürmek gelirdi içimden. Her sokağa çıktığımızda olmadık bir sebep bulur seni döverdim. O adamları öptüğün dudaklarını patlatır sana dokunduklarını hayal ettiğim yerlerini morartırdım. Zaten ne malumdu o adamlara kuyruk sallamadığın? Yoksa niye sadece sana baksınlar? Oysa ilk günlerimiz ne kadar güzeldi. Bana sarılışın, gülüşün, o cilvelerin. Ah keşke hiç bitmeseydi. Issız bir sokak lambasının gölgesinde tek başına kalıvermek gibiydi yalnızlık. Senin yanında yalnızdım be Gülten. Ne yaptımsa bir türlü yaranamadım sana. Bir türlü yetemedim Gülten. Nedense sevemedin beni. Günden güne uzaklaştın benden. Yüzüme bile bakmaz oldun.

Erkeklik lafla olmaz be Gülten. Sırf sana inat başka kadınlar buldum. Sana benzeyen hatta senden daha güzel, daha genç kadınlar buldum. Ne istersem yaptırdım onlara. Bir tanesi vardı ki gitmemem hep onunla kalmam için yalvarırdı. Sen ise sırtını dönüp uyurdun. Yaptıklarımdan hiç pişmanlık duymadım. Beni elinde tutmayı bilemeyen sendin. Artık kendime güvenim de geri gelmişti. Hatta bir gün iş yerimden bir arkadaşımın evine uğramıştım. Kendisi seyahatte olduğu için eve para bırakmamı istemişti. Kapıyı açan kadın öyle şuh, öyle güzel bir hatundu ki anlatamam. Beni içeriye davet etti. Kahve yapıp getirdiğinde göğüs dekoltesi daha da açılmış gibiydi. Yanıma oturdu. Bacakları bacaklarıma sürtünüyordu. Karşımda para istemeden beni arzulayan deli divane bir kadın vardı. Başka erkekleri değil sadece beni istiyordu. Bir anda dudaklarıma uzandı. Öpüşmeye başladık. Senin o adamları öptüğün gibi öptü beni. Ben de o adamların sana dokunduğu gibi dokundum ona. Seviştikçe, altımda kıvrandıkça sen olmaya başladı. Başka bir adamla yatan sen. Öyle çok öptüm ki seni öyle çıldırasıya zevklendim ki anlatamam. Ne zaman eve dönmüştüm hiç hatırlamıyorum. Uzun süre seviştik seninle. Gece boyunca hiç durmadan seni doyurmaya çalıştım. Doymuyordun. Bir ara kocandan bahsetmeye başladın. Gülüyordun. Benden bahsederken gülüyordun. İşte ne olduysa o zaman oldu. Kendime geldiğimde parmaklarım boynunda kenetlenmişti. Sen ise altımda hareketsiz yatıyordun. Her şey bitmişti işte. Kendimi rahatlamış hissettim. Bütün bunları hala bir sis bulutu içerisinde, öncesi sonrasına, sonrası öncesine karışmış bir şekilde hatırlıyorum.

Teslim olduktan sonrası ise çok net değil. Sadece iş arkadaşımın üzerime yürüdüğünü, beni yumrukladığını, seni öldürdüğüm için lanetler okuduğunu hayal meyal anımsıyorum. Onunla ne işler çevirdiğini bilmiyordum ama nasıl olsa ben de onun karısıyla iş çevirmiştim. Zaten aylar sonra kendime geldim. Biliyor musun? Bir görüş günü ablan geldi ziyaretime. Sanırım öldüğünü kabullenememiş bir türlü. Boşanmak istediğini söyledi. Bir sürü kağıt parçası uzattı. Ne diyeceğimi ne yapacağımı bilemedim. Karşımda kahrından delirmiş kadıncağıza daha fazla azap vermek istemedim. Ablandı sonuçta. Hala yaşadığına inanıyor, seni kaybettiğini inkar ediyordu. Tutunduğu dalı kesmek istemedim. Hiçbir şey olmamışçasına kağıtları alıp imzaladım. Yerinden bir kalkışı, elimden kağıtları bir alışı vardı ki görmeliydin. Sanki sevinçle sana koşuyor gibiydi. Bir an onu kıskandığımı hissettim. Keşke ben de ablan gibi öldüğünü, hatta yaşadığını unutabilseydim.

Neyse Gülten, artık içim rahat. Bundan sonra beni bekleme. Madem gökyüzün benden mavi, kendimi affediyorum. Hissediyor musun bilmiyorum ama bir kedi mezar taşının üzerinde güneşleniyor. Kedileri hep severdin zaten. Benden daha çok severdin. Sırf bu yüzden bu kediyi de yanımda götürüyorum.

Vincent Willem Van Gogh ve Yıldızlı Gecelerin Sonu

FİLİZ EĞİN KOLATA

Yaşamın kötülükleri üstüne derinden kafa yormadan, saygıya yaraşır çok insan olduğunu düşündüğü; evleri, yıldızları ve denizi sarımtırak bir dünyadaydı. Saf, erdemli ve güzel olan ne varsa bunları düşünerek, sabırlı ve hiçbir şey için acele etmeyen, imanlı bir kişi olarak yaşamaya çalışıyordu. Yapayalnızlık, yoksulluk, elem ve her şeyin en aşırı ucu söz konusu olduğunda bile kafasındaki ''Tanrı" düşüncesini hatırlar ve Tanrı'ya inanıp güvenmeden yaşamanın kolay olamayacağını, böyle yaşamazsa cesaretini yitireceğini düşünürdü. Ta ki kendi olmayı ve kendi hislerini keşfedene kadar, üniversiteyi bitirmek ve vaiz olmak istiyordu. Ona karşıymış gibi görünen her şeye rağmen amaçladığı hedefe günün birinde ulaşacağına her zaman inanıyor, sevdiği kişilerin ve peşinden geleceklerin gözlerinde kendine duyulmasını umduğu sevgi ve inancı okuyabilmek için çabalıyordu.

Zamanla hayattan beklentileri ve istekleri değişti. Tek isteği küçük renk noktaları ile dünyasına parlaklık katmak; kömürlü suratlan, kemikli şekilsiz elleri, çizgili yüzleri tüm gerçekliği ile resmetmekti. İnsanın kendisi olabilmesi için başkalarının ondan istediğini yapmayı bırakması gerektiğini düşünüyordu. Mesela; herkes üniversite bitirmek zorunda değildi. İnançlarının ve arzularının peşinden koşmanın da tek yolu bu değildi. Kendi aradığından ve isteklerinden vazgeçerse en acı yazgıları yaşayıp yok olacağını düşünmeye başladı. İnsanlar kendi yollarına gittiklerinde, en fazla, gelecekleri daha az karanlıktan daha çok karanlığa çıkıyordu.

Kendi yolunu bulduğunda ise din adamlarının Tanrı'sı onun için bir kapı tokmağı kadar cansızlaştı. Kendisinin kafese kapatılmış bir kuş olarak yaşadığını anladı. Bahar gelince yapacağı bir şey olduğunu bilen ama yapabilecek durum ve güçte olmayan bir kuştu sanki. Böyle zamanlarda; uçabilen özgür başka bir kuş: "Şu tembel hayvana bak, keyfi yerinde görünüyor." diye düşünür ya, o da çevresi tarafından böyle görüldüğünü düşünüyordu. Ama kimse bilmiyordu; kafeste (hapiste) olan ne yaşar ne de ölürdü. İçinde olup biteni de kimseler göremiyor; neşesiz, umutsuz, sadece nefes alıyordu. Vincent, sadece kafesinden kurtulmak, özgür olmak ve özgür olduğu için onu anlamayan ailesi ve tüm sevdikleri tarafından bağışlanmak istiyordu.

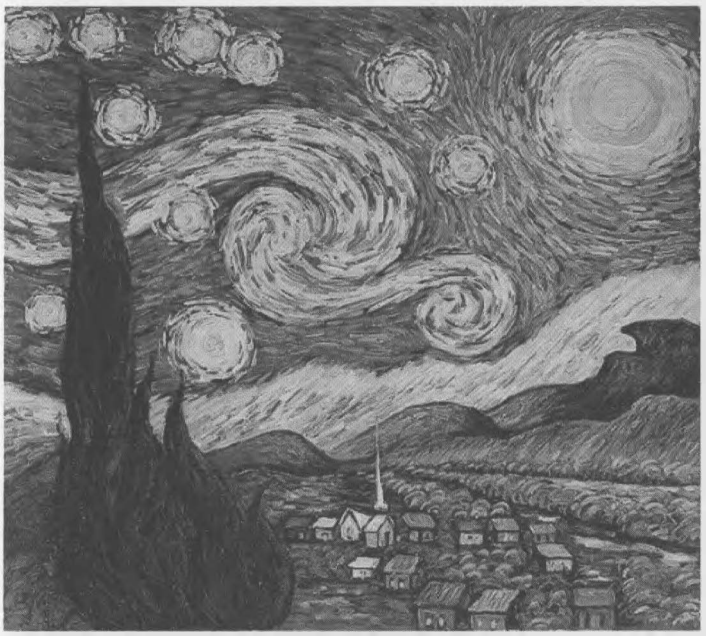
Kafesinden çıkıp, maddi yetersizliklerle, resim yapmaya başladı. Çalışmaları özgürlük ve ivedilik temeline dayanıyor, kıvrılarak yükselen biçimleri, vahşi sevinçle umutsuzluğun derinliklerine kadar uzanan yüce duygularının tam anlatımı oluyordu. Kendi yolunda büyük bir inançla başladığı fırça darbeleri, onu sonsuza kadar bırakmayacak melankoliyi beraberinde getirdi. Melankoliden ömrünün sonuna kadar kurtulamadı. Çünkü içinde; dostluk gibi, aşk gibi güçlü ve ciddi sevgilerin olması gereken yerde kocaman bir boşluk buluyor, moral ve enerjisini kemiren düş kırıklığı içinde bir iğrenme seli yükselip duruyordu. Kendini bile ısıtamayan kocaman bir ateş, ruhunu yakmaya başlıyordu. Çizdiği yolun çok başındaydı. Para kazanamıyor, sağlıklı beslenemiyor ve sık sık hasta oluyordu. Sonsuz bir yalnızlıkta, kafası yorgun, ruhu umutsuz ve gövdesi acılar içindeydi. Manevi enerji ve güçlü şefkat güdüsüyle donatılmışken bile çok acı bir çaresizlik çukurunun dibine düşmüş, kalbine dolan öldürücü bir zehri hissediyordu. Düşünüyordu; tüm güçlükleri, yaşlandıkça azalmadan çoğalan dertleri, acıları, düş kırıklıklarını.

Seçtiği yolda başarısızlığa uğrayarak rezil olmak korkusuna kapıldıkça hastalığı iyice nüksediyordu. Bu hastalık, gün geçtikçe, dostlarını ve çevresindeki herkesi ondan ayıracak, onu deliliğe ve ölüme sürükleyecekti.

Hayatındaki nadir insanlardan biri de zavallı, hamile bir kadındı. Herkesin dışladığı, terk edilmiş o hamile kadının elini, üç paralık bir değere sahip her adam tutabilecekken, sadece o görmüş, o elleri sadece o tutmuş, hayallerinden kazandığı bir dilim ekmek olarak gelen yardımı sadece o paylaşmaya cesaret edebilmişti. Bir kadını terk etmek mi, yoksa aldatılmış bir kadının elinden tutmak mıydı zor olan? O, kendisinin hiç tutulmayan elini uzatmayı tercih etti. Zayıfların korunmak yerine ayaklar altına alındığı, düştü diye ezildiği bir toplumda çaresiz bir kadını tek başına bırakamazdı. "L''amour et la femme" okuyor, sevdiği ve sevildiği sürece hiçbir kadının yaşlanmayacağına inanıyordu.

Duygusal ve melankolik yaşamı, böyle yaşayan her insan gibi onu da sona yaklaştırdı. Bir türlü bitmeyen maddi ve manevi sorunlar, onu her geçen gün daha dibe itmeye devam etti. Havayı ve ruhunu sarılann sardığı, bunalımlı bir günde kesti kulağını. O kesik kulağı, Saintes-Maries plajından gelecek bir dost sesini uzun süre bekledi. Ümidini yitirmediği; pırıltılı gökyüzünün suya yansıması ve plajda bekleyen, çiçekleri andıracak renklerdeki gemilerden belliydi. Kendine verdiği zarar ve iyice bozulan ruh hali, insanları korkutuyor ve ondan uzak durmalarına neden oluyordu. Onu çevrelerinden uzaklaştırabilmek adına, yatırdılar bir odaya.

Akıl hastanesindeki odasının duvarındaki resimler, tehlikeli bir şekilde yatağın üzerine doğru sallanıyor, karşı duvardaki boş ay-

na hiçbir şey yansıtmıyordu. İskemleler en çok sevdiği "Son Umut" tablosundaki sarıya boyalıydı ve odasından ayçiçekleri gözükmüyordu. İnsanların onu tutmak istediği bu odanın duvarları içeri doğru eğildikçe, o da iç dünyasına gittikçe daha çok eğiliyordu. Ona değer veren ve resim malzemeleri almasını destekleyen kardeşi dışında tüm sevdikleri onu terk etmiş, o da dünyada güven içinde durabilmek adına sessiz sedasız bir yaşam kararı almıştı. Theo' nun evlenmesi, onu hastane günlerinde karamsarlığa daha çok itmişti.

Kendine ve herkese karşı dürüsttü aslında. Kendi yolunu izliyordu ve dürüstlük en iyi yoldu. Fakat, sanatına olan inancı insanların umursamazlıklarıyla azalıyordu. Patates yemenin gerçekliği gibi önündeydi gerçekler ve hak ettiği değeri bulamıyordu. Böyle anlarda tek çekindiği, boşta gezinen bir serseri olarak görülmekti. Bu düşünceler içini kemiriyor, ruh hali sürekli devinimler geçiriyor; duyguları bir yükseliyor, bir düşüyordu.

Dünyanın ona kapılarını kapattığını düşündüğü, yalnızlığı en derininde hissettiği ve anlaşılmadığı bir gündü. Kendini vurmadan hemen önce, gökyüzü resmindeki uçuşan bulutlar altın-da ıslanıyordu. Fırça darbeleri ilk kez kendi kanı ile kıvrılıyor, dalgalanan duyguları gibi kabarıp sönüyordu kalbi. İnsanı saran kaçınılmaz felaketlerin tasviri ilk kez doğa değil, onun ölmüş bedeniydi ve bu, sonu anlatan bir tablo hiç olmayacaktı.

O kurşunla ızdıraplarına son vermek mi istemişti, yoksa gerçekten onu bu kadar sınayan dünyayı fırça darbeleriyle daha fazla güzelleştiremeyeceğine inanıp dünyayı mı cezalandırmıştı? Ondan geriye, aklının uçlarından biraz dökülen birkaç kağıt parçası mektupları kaldı sadece. Resimleri ve hayatıyla, ölümünden sonra değeri anlaşılan sanatçılar arasında yerini aldı.

Günce

LÜTFİ USLUER

Eski Türk filmleri kadar güzeldi: Onu görür görmez aklıma gelen ilk cümle bu oldu. Bir de Zarifoğlu'nun şu dizesi: "Her an karanlığını giyinecek gibisin / Ne kadar uzun sürüyor / Ta içinden gözlerine gelmesi dikkatin"

İlk görüşte aşka inanır mıydım? Aşka, ilk görüşte inanırdım. Aşk, benim için kadına dair, o zamana kadar biriktirdiğim bütün anlamların aynı anda uyanmasıydı. Bir sonraki görüş, bütün o anlamların, gerçeklikle ilk muhaberesi olurdu, eh, bu da olsa olsa büyük bir sevgi olabilirdi.

Eski Türk filmleri kadar güzeldi. Bilirdim ki güzellik biraz simetri demekti. Sonra ben simetri yasalarını biraz duymuş gibiydim. Cansız varlıklar asimetrik olmaya yönelir; oysa canlılar genel olarak sağ-sol simetrisi sergilerdi, yerçekimi nedeniyle yukarı aşağı simetrisi, hareket nedeniyle de ön arka simetrisi pek olmazdı.

Geriye doğru anlaşılan ve ileriye doğru yaşanan karmaşık hikayemizde, ayak bileklerinin hemen üstünde biten, yaz çiçekleriyle süslü kahverengi etek, bu bilgilerimin üstünü örtüvermişti. O an yapabileceğim iki şey vardı ve bunlardan biri hiç olası değildi. Eve gidip KPSS sorularına devam etmek ya da istikameti değiştirip onu biraz daha izlemek.

Gider gibi yürüyordu. Bir yerden bir yere ulaşma biçiminde olmayan bir yürümeydi sanki. Sağ kolunda ipince bir bileklik vardı. Gözleri ne renkti tam anlayamamıştım. Güneş gözlüğü takmamıştı, bu iyiydi. Eski Türk filmlerinde gözler kalbin aynasıydı.

Mahallemize sanat sevicileri taşınınca bakkallarımız, esnaf lokantalarımız, 'entel kafelerine' dönüşüvermişti. Kötü de olmamış, Günce o kafelerden birine oturuvermişti. Günce olmuştu adı, oraya oturmadan hemen önce. Çay söylemeliydi, benim hikayeme çay yakışırdı. Zarif, ojesiz parmakları, ince belli bardağı yerçekimine meydan okurcasına kaldırmalıydı. Sessizce alacağı yudum, bir Bach senfonisi gibi gelecekti bana. Bir entel kafesinde, sadece adıyla da olsa Bach anılmadan olmazdı. İkimiz de çay söyledik. Artık biz de iki kişi değildik, ikimizdik. Aramızda, yeryüzü ölçü birimleriyle 3-4 metre, entel kafesi ölçü birimiyle iki masa vardı ve Günce'nin gözleri simsiyahtı.

Selanik göçmeni olmalıydı. İstanbul'a üniversite için gelmişti. Saati, anneannesinden lise diploması hediyesiydi. Karşı yakadaki bir okulda edebiyat son sınıf öğrencisiydi. Marcel Proust okuyup Neşet Ertaş dinleyebiliyordu. Öyleydi, öyleydi.

Kısacık düz siyah saçlarını elleriyle başka türlü nasıl bu kadar güzel arkaya atabilirdi.

Sesi güzel olmalıydı. Soprano... Türkülere tizden eşlik ederdi. Ege türkülerini çok sevse de bizim oraların havalarını da bilir ve söylerdi. O kadar güzel Koyverdun Gittun Beni derdi ki insan oracıkta birinin onu hakikaten koyverip gittiğine inanabilirdi.

Tabii ki yalnızdı. Bir, geldiğinden beri saatine hiç bakmamış, telefonuyla ilgilenmemişti. İki, gözlerinde yalnız insanlara mahsus olan melâli görmemek elde değildi. Üçün artık bu bahiste pek önemi kalmamıştı. Kalmamıştı ya, bana da hiç tanımadığım bir insanla, üstelik bir cins-i latifle hemencecik tanışabilme vasfı bahşedilmemişti. Hem, mantıksız ve rahatsız edici değil miydi olası bir tanışma çabası? Bir insanın yalnız kalma hürriyetini elinden almak için neden uğraşır dururdu nev-i beşer? İçtimai varlıklar olsak da her içtimanın bir yerinde yalnızlık da yer alırdı. Alargadaki bir başına gemi, başka neden dakikalarca, saatlerce seyredilebilirdi.

Çaylarımız -bizi oracıkta birbirimize bağlayan, o bakır kırmızısı sıcak sıvı- bitmişti. Allah'tan ben, çaya ilişkin o kadim yasayı biliyordum. Toplu bir alanda, bitmiş en az iki bardak çay varsa ve çayı bitenlerden biri, yeni bir çay söyler ve yine şekerini hafif gürültülü bir şekilde karıştırırsa çayı biten diğer kişilerden en az biri de yeni bir çay söyler. Olurdu, olurdu. Olmazsa da bir çay daha içilmeliydi, şairin dediği kafiyesiz şehrin tam orta yerinde. Günce de bir çay daha söyledi. Şüphem zaten yoktu. İki çay içimlik sürede, iki göz teması olursa... Bu oran orantı beni bir yere götürmezdi. Azalan verimler yasası neden çay için de geçerliydi ki?

İlk, orta okul, lise ve üniversite eğitimimden ve KPSS testlerinden, analitik düşünmeyi öğrenmiştim. Plan yapmalıydım. Çaylarımız bitmeden müstacelen bir planım olmalıydı. Çoktan seçme şansım neden yoktu bu bahiste? Kaç şık olursa olsun, doğru şıkkı derhal bulur işaretlerdim. Kağıt ve kalem... İkisi de vardı. Plan demek; önce kalem, sonra kağıt demekti. Bir ay yaratıcı yazarlık kursuna da gitmiştim. Devam etse miydim? Kimsenin yaratıcı yazar olmak gibi bir derdi yok gibiydi. Zamansız gelen manasız düşünceler... Eureka! Eurekaydı ya.

'Buldum' demek derlerdi, inanmayın derdim. Archimedes'in kızının adıymış Eureka.

Kağıda bir şeyler yazacak, tuvalete gittiğinde masasına bırakıp ortadan kaybolacaktım. Ertesi gün, onun oturduğu masaya oturacak ve onu bekleyecektim. Gelirse... "Gelirsen yoluna güller sererim." diyordu Ferdi Tayfur. Gül, Günce'ye yakışmazdı. Akşam sefası ya da manolya alırdım, sonra tabii. Kağıda ne yazmalıydı? Onu görünce aklıma gelen ilk şey olur muydu: "Her an karanlığını giyinecek gibisin/Ne kadar uzun sürüyor /Ta içinden gözlerine gelmesi dikkatin." dizeleri? Niye olmasındı? Zaten öyleydi. Hüznün bu kadar yakıştığı bir kadın görmüş müydüm?

Planım hiç de fena değildi. -Neden iş bulamıyordum? Olaylar karşısında çözüm odaklı davranabiliyor, analitik düşünebiliyordum işte.- Günce, ilk çayla birlikte su da söylemiş, şişenin büyük bir kısmını içmişti. İki çayı da ilave edersek... Sonra hava da serindi ve kadınların büyük çoğunluğu öğle vakti için giyinirdi. Serin hava bazal metabolizmayı hızlandırır mıydı? Sanki öyleydi. Tüm bu veriler beni o kafeden ayrılmadan masadan kalkacağı sonucuna ulaştırıyordu. Kâkülleri ne kadar güzeldi... Hakikaten, kız kâkülü ne hâl eyliyordu adamı... İkinci çay biterken üçüncü göz temasına kavuşmuştum.

Hava serinliyor, zaman bizim için daralıyordu. Beklemekten başka çarem yok gibiydi. Gitseydim, padişahtan bir ferman getirseydim, o da yoktu ki... Arayanın yardımına atlılar, ordular yetişirmiş. Öyle de oldu. Günce yerinden kalktı. Çantasının aksi istikametinde bir adım attı. Boyu ne uzun ne kısaydı. Sokağın karşısına doğru gülümseyerek baktı. İstemsizce ben de o yöne döndüm. Uzun saçlı, paçoz bir oğlan bize doğru geliyordu. O da gülümsüyordu. Bu devedikeni nereden bitivermişti? Arkadaşça öpüştüler. Arkadaşçaydı, sevgili gibi değil. Rengarenk giyinmiş, yalıkazığı gibi dikilmişti hırto aramıza. Eli kolu ayrı oynuyordu dürzünün. Arkadaşıydı. Okuldan... Günce, iyi kalpli bir insan olduğu için selamı sabahı pek kimseden esirgemezdi. Bu davar pek oturmazdı, birazdan giderdi. Tam bir Bora'ydı. Kısa Marlboro içer, paketi cüzdanın üstüne koyardı. Ben Bora'ya bildiğim bütün küfürleri sıralarken, o, çantasına doğru uzandı. İşte gidiyordu. "Bebeğim" dedi, "sana bir süprizim" var. Bebeğim ne lan, kesin ılıktı bu oğlan, bebeğim der miydi insan arkadaşına? Hem, 'sürpriz' denirdi ona. Devam etti: "Geçen gün beğendiğin kitabı aldım." Kabartmalı, cicili bicili bir kitap çıkıverdi masanın üstüne. Günce'ye uzattı. "Aşkım yaa, aynen, çok beğenmiştim!" dedi nereden geldiği belli olmayan bir ses. "Harikasın." Bora uzandı, kızın ensesine bir öpücük kondurdu.

Aklımda yine bir cümle ve bir dize belirdi. Eski Türk filmlerinde de bazen, filmin sonu kötü olurdu ve şair şöyle derdi:

"Yok bu şehr içre senin vasfettiğin dilber Nedîm
Bir perî sûret görünmüş bir hayâl olmuş sana"

hüzünlenme

fulya ordu

adına kırılıyorum bir yerlerimden
sabaha çıkıyorum bir geceden daha
sesin onlarca bahçe dolusu şimdi
evsiz bir misafiri kabul ediyor gözlerin
bahçemden atılıyorum bir uyumak vakti

sana tüm selamlarını topluyorum ağzı süt kokan çocukların
biliyorum hasretsindir beyazlara ve yuvalara
esirgenmiş küçük bir göz odada hayaline dokunsam
incitirim bir yerlerinden diye korkuyorum

ellerine karaladığım pespaye bir kaderden geçiyorum
ne güzel tutuyorsun bir mahpus dolusu şimdi
gülüşlerinde devrik hüzünler görüyorum
ağlamayı unutmuş ezberin neyse ki

dağınık saçlarında örtülmüş yatıyorum
boynumda kuru bir ayaz
kimselere duyurmadan nefes alsam
ve izin versen de sevsem biraz

bir cumalara bir haziranlara dikkat et geçen başından
bir an gelir bir yağmura düşersin saçlarından

saatleri getiriyorum ve havada dönüyor yıllarım
kokun şimdi yüz kere ve bin kere ve son defa güzel
gözlerinde oynuyor dört duvar arası mahkumlarım
yalnızlığın bir adı olur perdeler kelepçelenirse eğer

nasıl sevmiştin beni sen
bir ip bir tavan ve ellerin miydi?
bir gül bir bahar ve gözlerin miydi?

Kırmızı Rugan

SEYDANUR KANTOĞLU

Sizi yıllar önce miydi,
aylar önce mi,
günler önce miydi,
bilmiyorum
Bir kitabın arasında kurutmuşum hanımefendi
Papatyaydınız.

Saçlarınızda ölen rüzgarlar vardı,
tel tel dökülüyordunuz
Yıldızlar düşüyordu tırnaklarınızdan,
kırılıyordunuz
Gökyüzünüz yağışlıydı,
Yağmurlu bir tiyatro sonrasıydınız.
Kirpiklerinizden sökülüyordu
çok sevdiğiniz eldivenleriniz;
Beyaz ellerinizden
pamuk toplayan kadınların ördüğü
Saklamak için avuç içlerinizdeki çizgilerinizi
Ve parmak izi bırakmamak için üzerinde
bir umut cesedinin.
Durup göz torbalarınızı öylece yere bırakmıştınız,
Telaşla karıştırıp, ipek bir mendil içinde
kaybettiğinizi sandığınız o şeyi
Öylece gözlerime bırakmıştınız.
Süzülüp gidişiniz vardı kıvrımında eteklerinizin
Kırmızı rugan bir zaman diliminden geçiyordunuz,
Acı bir gülümseyişi çıkarıp ceplerinizden
etrafa saçıyordunuz,
Ayaklarınız acıyordu, yine de gidiyordunuz.

Sizin yıllar önce miydi,
aylar önce mi,
günler önce miydi,
bilmiyorum
İzinize bir tren rayında rastlamış,
ardınıza düşmüştüm hanımefendi
Anna mıydınız?

Kısa Metraj

CANSU CİNDORUK

Bir gemi geçerken köprünün altından... "Sen sevseydin bu şehir de severdi beni."

Her ne olursa olsun, bu dünyada birbirine denk hiçbir şey yoktu. Hep bir taraf daha çok sever, üzülür, özler... Vesaire, vesaireydi. Aşk bir mantık hatasıydı ve o, büsbütün doğru olduğuna inandığı koca bir yanlışa düşmüştü. Aslında her insan, bir tek kendi sevgisinden sorumluydu. Sevdiğin kadar sevilmek filan, insanoğlunun var oluşuna aykırıydı. Hiçbir beklentiye girmemeyi öğrendiği gibi, ağır ve sancılı bir şekilde, sabretmeyi de öğreniyordu. Sonunda düşlerini süsleyen adamın durduğu yolu artık çıplak ayak yürüyordu.

Ne de olsa bir kez karar vermişti.

Elindeki gazeteyi masaya bırakıp derin bir nefes aldı. Bütün sayfalar kaos kokuyor, insanlar birbirlerini öldürüyordu. Okudukça şişti, bunaldı. Geceleri unutabilmek için gözlerini kapattığı ne derdi varsa hepsi böyle zamanlarda onu daha fena yokluyordu. Bir yudum su içip saatine baktı. Otobüsün kalkmasına daha yarım saat vardı. Havaalanını boydan boya yürüyen insanları izlerken uzaklara daldı. Uçsuz bucaksız bir aşk uğruna yarım bırakıp geldiği Ankara'yı düşündü. Kim bilir sonunu göremediği kaçıncı hikayeydi bu? İstanbul'u dinledi, şairin dediği gibi, gözleri kapalı. Kalbinin sesinden başka hiçbir şey duymadı. Evet, belki de bir gecede karar verip yola düşmek bu zamana kadar yaptığı tek doğru şeydi ama bir eksiklik vardı. Acaba yaşayabileceği hayal kırıklıkları, bavulunu kapatmadan önce aklına gelmiş miydi?

Giderken "Hoşça kal" bile dememiş bir adamın peşinden gelmeden önce bunları hesap etmesi gerekirdi. Farkındaydı. Aşkın insan bedenindeki ağırlığının, sevgiliye duyulan tutsaklığın... Her şeyin farkındaydı. Mehmet'e kalsa bütün kırgınlıklar açıklanabilirdi ama onun açıklamalardan çok Mehmet'e sarılmaya ihtiyacı vardı.

Bir sigara yaktı. Her insanın tanışması tesadüftür de Mehmet'in eli, yüzü, gülüşü ona ne diye bu kadar tanıdık gelmişti ki? Yıllarca aynı çatıyı paylaşmış eski bir ev arkadaşı samimiyetiyle bakmışlardı ilk kez birbirlerine. İşte tam o gün, yıllar geçse bile Mehmet'in sıcacık gülüşünden başka hiçbir şeyi hatırlamayacağına dair söz vermişti. İlk karşılaştıkları günün sabahı, Ankara'nın en ışıl ışıl zamanıydı. Nedendir bilinmez, belki sadece o sabah en parlak güneş doğdu diye, ansızın ve gereksizce, aşık olmuştu.

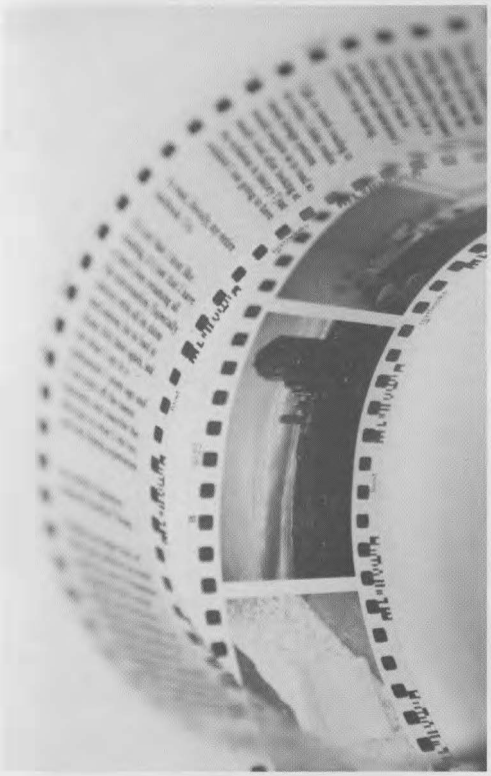
Kıyafetlerinin arasında, hatıralarına da yer vermişti bavulunda. Bir arkadaşı Taksim otobüsüne binip sondan önceki durakta inmesi gerektiğini söylemişti ama önemli olan, otobüsten indikten sonrasıydı. Kimse ona bu konuda bir tavsiyede bulunmamıştı. O da yine, kalbi nereye git derse oraya gidecekti. Ne de olsa İstanbul'a neden geldiği ortadaydı: Aylardır gecelerini uykusuz kılan, üzüntüsüyle sevinciyle kendisini tamamlayan tek adamı görmek içindi gelişi. Bu kadar zaman sonra yeniden "Merhaba" demek, doğru olur muydu?

Hala kararsızdı. Tamam, aynı şehirde nefes almak filan, bunlar olağanüstü şeylerdi ama Mehmet onu görmek istemiyor da olabilirdi. Otobüse bindiğinde bunları düşünemeyecek kadar yorgun olduğunu hissetti. Bir elinde aylar öncesinden kalma bir fotoğraf, diğer elinde bavuluyla, hep hayalini kurduğu gökyüzünün altındaydı. Ama kutup yıldızını göremiyordu.

"Ben geldim!" diyen ufacık bir mesaj göndermeyi bile gururuna yediremiyorken Mehmet'in kapısını nasıl çalacaktı? Koca bir aşk üzerinden tır gibi geçmişken, yeniden bir başkasını sevmesi şart mıydı? Gideceğini bildiği birisine lüzumsuzca bağlanmıştı. Mehmet'in terk edişiyle kırılan kanatlarını bir başkasının geri getiremeyeceğini çok iyi biliyordu. Denemişti. Her kimin "İyi geceler..." dilekleriyle uyursa uyusun, "Günaydın!" bile demeden önce aklına Mehmet geliyordu.

Bugüne kadar, bir marifetmiş gibi,duygularını saklamıştı. Sevince susmuş, kızınca küsmüş, kırılınca belli etmemişti de bu sessizlik ne işine yaramıştı? Herkes bu sessizliği yüzünden onun istikrarsız olduğunu zannediyordu. Aksine sadece Mehmet'i anlatmayı sevmiyordu. Herkese kendi aşkı özel gelirdi ya, ondan işte. Karşısında ellerinin titrediğinden, dizlerinin boşaldığından Mehmet'e bile bahsetmemişti. Nasıl onu bir başkasına anlatsındı? Mehmet...Babasının ismiydi. Bir gün aşık olduğu adama da böyle hitap edeceğini tahmin bile edemezdi.

İnsanın kaybetme korkusu sevgisinden üstün geldiği zaman aklı karışırdı. Kalbi aklına yenik düşmeden, evin yolunu tuttu. Bir kez daha düşünseydi Mehmet'ten bile vazgeçebilirdi. Yıkık dökük kaldırımları arşınladı. Uzun ve daracık İstanbul sokaklarında yürüdü. Aşık olmaya hazırlanan her kadın gibi, farkındalıktan uzak bir tedirginlik içindeydi. Apartmanın etrafında dolandı. Eğer içeri

girerse Mehmet'i görecekti. Mehmet'i tekrar görürse onu daha çok özleyecekti. Eğer içeri girmezse Mehmet'i sonsuza dek unutacaktı. Yapamadı.

Hafızasından silinmeye yüz tutmuş o gözleri unutmaya kıyamadı.Telaşla merdivenleri tırmandı. Durdu. Tekrar derin bir nefes aldı. En fazla ne olabilirdi ki?.. Mehmet onu zaten defalarca kırmış, parçalamış, kağıt çöpü gibi ortada bırakmıştı. "Git" dese giderdi. Bu da ona çok koymazdı. Artık her şeyi göze alabilecek kadar cesur davranmak zorundaydı.

Tam kapıyı çalacakken, kapı kendiliğinden açıldı. Siyah beyaz rüyalarından hatırladığı Mehmet, tam karşısında duruyordu. Geçmişi ve hatta geleceği ona sakince gülümsedi. Kelimeler diline dolandı. Öpmek için uzanınca dudakları, dokunmaya kıyamadı.

Sakin ve sıcak bir yaz sabahının sonsuz neşesiyle doldu içi.

Sabah, bir yaz sabahı bile değildi.

Adem ile Havva

GÖRKEM YAŞAR

Ve Havva Adem'i gördü
Tahta sıraların üstüne
Döne dolana düşen
Ağlak ağaçların gözbebeği
Tohumlar ve döller içinde.
Dedi: Budur yangın
Budur kül
Budur Mansur...
Hayatları birbirine karıştı
Adem ile Havva'nın.
Yapraklarından soyunurken
Hiç utanmadılar dostluktan
Bir kan gecesiydi ki, evlere şenlik
Bir düğündü yaşamak şimdi...
Akıyordu bir beyaz göle kırmızı
Akıyordu gözlerinden
Havva'nın.
Toprak inledi
Yer gürledi
Yanıyordu bir ateş Adem'in avucunda
'Kalem kurşun, kalem ağır'
Ve kıvranıyordu ince beli aşkın
Yanıyordu bir ateş Adem'in avucunda

Havva Adem'i gördü
Ve soyundu Havva yapraklarından
Susamıştı, koştu Adem'in gözlerine
Dayadı dudaklarını.

Dinlemediler.
Bir inanç karasıdır aldı sevdayı sürüdü
Tuttular peçesinden aydınlığı,
Alaşağı ettiler
Bir ölüm biçtiler sevdaya
Masumiyet üzerine...

Adem Havva'yı cennetine götürdü
Ve onlar
Yediler yasak elmayı

Bağırdı Tanrı uzaktan:
Yasak! Yasak! Yasak!
Üç kere üç bin yıl geçti
Tanrı saati ve Tanrı günüyle.
Bırakmadı Adem nefesini
Ve Havva gördü Adem'i
O öyle bir ihtişam ve
O öyle cennetin nuru...

Sarıldılar,
Geçti saatlerinden
Bir döşeklik ömürleri

Ve Havva Adem'in ruhunu gördü
Yasak meyveyi yediklerinden midir
Ekmeği sevdaya verdiklerinden mi
Aç değil susuzdu Havva,
Havva'nın avuçlarından içiyordu Adem.

Havva...
Susuz Havva...

Ve Adem ruhunu gördü
Havva'nın;
Korktu,
Çekti perdelerini uyudu.

Leyla Kayanak Kanbar

...en iyisi susmak, susamıyor da insan!

"Birisine anlatmak da ucuzlatıyor ya işi, ne bekliyorsun karşındakinden, o acıyı gidermesini mi? En iyisi susmak..."

Leylâ Erbil, Üç Başlı Ejderha

"Nedir asıl sorun diye düşünüyorum. Asıl sorun? Asıl sorun tek başına ayakta durabilmekte, yalnızlığı öğrenebilmekte mi? Asıl sorun sevgisiz yaşayabilmekte mi? Sevgisiz kalıp direnmeyi, sevgisiz kalıp gene de boyun eğmemeyi, dilenmemeyi öğrenmekte mi? Asıl öğrenmemiz gereken şey sevgisiz bir yaşam düzeni mi?

Gitmekle ne iyi ettin. Haklı olan senmişsin! Ben romantik, yanlış kitaplarla, kötü yaşam örnekleriyle aldatılmış, yaşamanın anlamını kavramaktan yoksun, kibirlinin biriymişim. İnsan tek başına yaşamı karşılamak zorunda, bense ille de bir sevgiliyle el ele verip değiştirecektim dünyayı! Ne ham hayal, ne zırvalık."

Leylâ Erbil, Mektup Aşkları

"Aslında bir aşka, olup bittikten sonra, en sonundan baktığımda, geride aşk adıyla anılacak bir şey bulamıyorum; belki hoş bir duygucuk, kısa bir süre yaşanmış ama mutlaka sona ermiştir; geriye kalan buruk bir tebessüm, acılı bir anı, yitmiş bir aşk vehmi, görünmez olmuş! Oysa başlarken ne kadar inandırıcıdır her şey. İki insanın, bir örgü gibi, tülden, hafif bir dantel gibi sanrımşlıklan vardır aşkı. Etin ete, ısının ısıya geçişi; yitirdiği yansını arayan insanoğlunun bulduğunu sandığı parçasına rastladığında geçirdiği bir baygınlıktır aşk. Sonu olmasa, sonu gelmese vardır, evet vardır. Bir düşünce olarak, nakşedilmiş bir bilgi olarak genlerimize, vardır; yoktur demeye dilimizin varmadığı; kıyamadığımız için yok olmasına, elbirliğiyle yalandan var ettiğimiz bir sözcük, olmasını hep istediğimiz ve isteyeceğimiz bir umuttur aşk, bu umudu çalmaya kimin gücü yeter yannın insanından?"

Leylâ Erbil, Mektup Aşkları

"Bekliyorsun. Ruhun enerjiyi bir yere akıtarak dirilmek istiyor olası mı bu? Neye, kime akıtacaksın onu, kimi ortak edeceksin duygulanna? Sana, senin eziyetine kim katlanabilir? Yalnızlığı kabul edemedin mi? Dostun kimdi senin? Bekliyorsun, sürekli bekleyişleri art arda ekliyorsun; seni seyrediyorum ve ses etmiyorum çünkü bekleyişin süslü bir imparatorluğu vardır. Umut silinene kadar güçlü bir direnişle dikilirsin tahtında. Sonra düşüş başlar. Başladığın yere dönüş. Kara anaforu bulma isteğiyle delice labirentlerinde acının dört dönmektir dönüş yeniden başlamak üzere düşüşe. Bir ömrün bekleyiş eziyeti içinde kıvranabilmek uğruna başa dönüşün bekleyişiyle geçmesini düşünebiliyor musun? Bu acı arayıştan kim kurtarabilir insanı? Sevgili mi? Dost mu? Boş inanç mı? Ülkü mü?"

Leylâ Erbil, Cüce

"İnsanlar, insanlar, insanlar. Şimdi salt insanlar ilgilendiriyor beni. Ne büyük bir zenginlik. Yeni bir insan tanıyınca başım dönüyor. Nasıl olduğunu, neler yapabileceğini anlayana kadar. Başımı döndürüyor gerçekten insanlar..."

Leylâ Erbil, Tuhaf Bir Kadın

Şeyben

ESER ERDOST

Kafenin rahatsız edici gürültüsüne rağmen aramızda sıkıntılı bir sessizlik hüküm sürüyor. Aslında yapacağım şeyin çok basit olduğunu biliyorum. Ağzımdan fırlayacak bir 'Şey... Ben...' yeterli. Daha sonra -özne-yüklem çelişkisi olsa da- niyetimi belirtecek, gramer kurallarından bihaber bir cümle bozuntusu, işin geri kalanını kendisi halledecek. Sonra susulacak, gereği düşünülecek, bir mimik hareketi... Belki dudaklardan dökülecek karşı bir Şeyben atağı... Belki zaman talebi, ileri bir celse... Bilinmiyor işte. Mesele kadınlar olunca, verilecek cevaplar bilinemiyor.

Aylardır hayalimde büyütüp ilaheye çevirdiğim kızı tahtından itmemek için sürekli önümdeki fincana ve kafenin camlarını döven, karanlıkta kamufle olmuş gizli su mermilerine bakıyorum. Çare umduğum yağmur, kendi derdine düşmüş, acemi, kabuk düşmanı bir kanatlı yavrusu gibi hareketli... Kahve dolu sıcak fincan ise işaret parmağımı ayartan arsız, dudağıma değdikçe de terleten dalgacı, çift karakterli bir aşüfte...

Cesaretimi çağırıp, yavaşça başımı kaldırıyor; utangaç, yüzüne bakıyorum. Konuşma yetimi geri çağırabilmek için bir hitaba ihtiyaç duyuyorum ama heyecandan olacak ki ismi birden aklıma gelmiyor. Zihin klasörünü tarıyorum ama bulmaya muvafık değilim. Ona bir isim vermek de doğrusu içimden gelmiyor, "Kız" demek yetiyor şimdilik; bu onun zihnimde özelleşmesini engelleyip olumsuz bir cevaba karşı dosyasının yakılmasını kolaylaştıracak.

Göz göze geliyoruz. Hafif bir tebessüm yalayıp geçiyor suratlarımızı ama birbirimize söyleyecek bir tek kelime bile bulamıyoruz ikimizde. O tatsız bitki çayını sipariş ettiği andan beri tek kelime konuşmadığını ayrımsıyorum birden; sesini bir daha hiç duyamayacağımdan korkuyorum. Halbuki ne güzel, iç okşayan, sevecen, sıcak bir ton vardı o narin seste. Yazık ki sadece bir kelimelik titreşim, ben daha ne olduğunu anlayamadan kulak zarımı yalayıp söndü.

Zaman geçtikçe varlığına alışıyorum. Artık yüzünü, bedenini (daha önce utancımdan bakışlarımı hep imgeler dünyasına gömdüğümden, inceleyememiştim onu) daha ayrıntılı tasvir edebiliyorum:

Kısa boylu bir kız her şeyden önce. Geniş basenleri, ileride doğurabileceği birçok çocuğun habercisi. Bacakları son derece kalın, ayakları ise vücudundan beklenmeyecek kadar minik. Göğüsleri, o kadar da Kibele soyundan olmadığını belirtip gözlerimi suratına bakmaya itiyor. Şekilsiz burnu, incecik dudaklar ve küçük fare dişlerle göz tırmalamayan bir uyum yakalayabilmiş 'yüz' tablosunda; ama gözleri, tasvir edemeyeceğim bir güzellik mabedi gibi, resmin en can alıcı nesnesi. Sık ama cansız saçları ise tüm kafatasını sarmalayan hoş bir dantel çerçeve olmuş; fakat en çok hoşuma giden -çok gariptir ki- cildinin beyazlığı oluyor: Süt gibi yağlı, parlak, kırış kırış bir beyaz değil de kağıt gibi, tıpkı hastalanmış da -canımın içi- halsiz kalmış gibi düz, katı, ütülü bir beyaz. Sürdüğü allığın suratını biraz daha beyazlaştırdığının farkında değil. Jilet kadar ince dudakları ise parçalanmış ruj öbeklerine bakılırsa badana tutmayan, nemli bir duvar...

Tahtı biraz tehlikeye düşse de benim için hâlâ bu anı delice isteyecek kadar, son derece güzel ve çekici.

***

Onu ilk defa gördüğümde, elimde şu an tuttuğum fincanın uzaktan bir akrabası vardı. Dışarıdaysa salınan ıslak perde, işe gitmek için çabalayan birkaç zavallıyı kocaman eteğiyle süpürüp alabildiğine ıslatıp sopalıyordu. Yağmurun en şiddetli anında, ucuz şemsiyesine abanmış, yürümeye çabalıyordu. Çabası mı beni etkilemişti, duruşu mu bilmiyorum; ama dikkatimi çekmişti. Köşeyi dönene kadar gözlerimle takip ettim onu. Kaybolup, nefti deniz rengini aldı bir süre sonra.

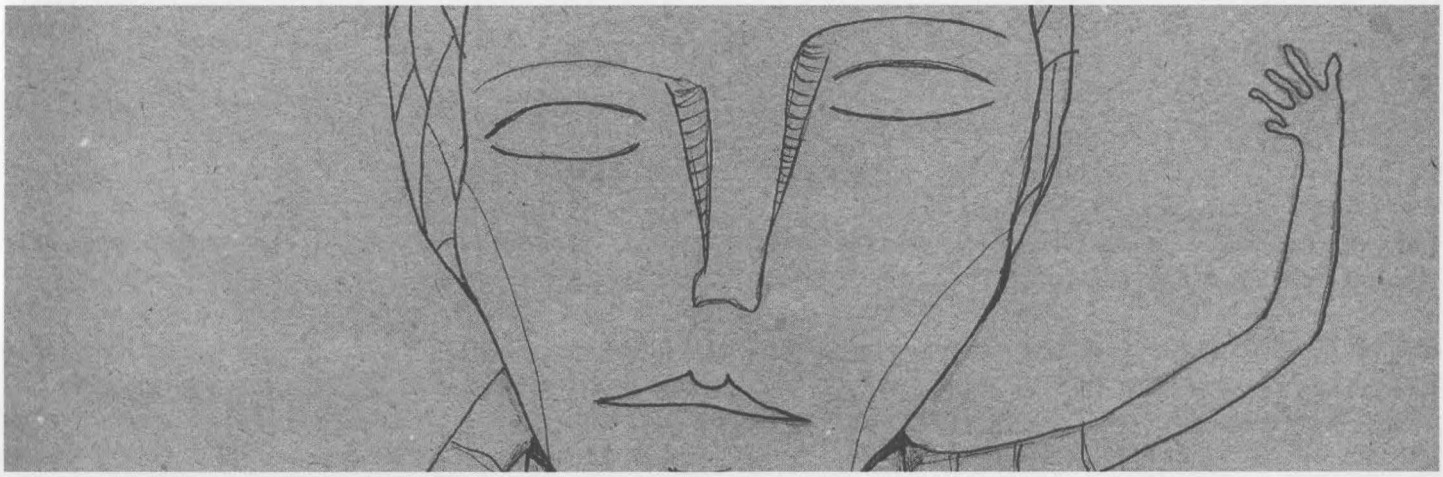
Birkaç defa daha gördüm onu. Sokağımızdan geçiyor, iskeleye kadar inip vapura biniyordu. Hatta bir kez aynı vapura binme imkânı bile buldum.

Artık günlerce, annemin sızıldanmaları ve evlilik telkinleri arasında, elimde bir fincan filtre kahveyle camekanımda işe gidiş-geliş saatlerini bekliyordum. Sonra hissettirmeden, söz arasında; eşe dosta, konuya komşuya, çoluğa çocuğa sordum, sordurdum.

'Kız', öğretmendi. Sokağın başındaki bir apartman dairesinde tek başına yaşıyordu. Hiç evlenmemişti, evlenmeye de niyeti yoktu.

İlgim gün geçtikçe artıp durdurulamaz bir boyuta vardı. Gözümün önünden hiç gitmiyordu artık. Bir gün aklımda kalmaması gerektiğine karar verdim. Harekete geçmeliydim; bunun fakat nasıl olacağını kestiremiyor, beni yanlış anlamasından korkuyordum. Beni adi bir sapıktan ayıran, başka bir şeyler olmalıydı.

Bir şiir kitabı aldım önce ve içine bir not yazdım; sadece arkadaş olmak istediğimi söylüyordum, kötü bir niyetim yoktu. Evet,

şairler üç kâğıtçıydı; ama parayı onlar toplamıyorlar mı? 'Hep bana' olmaz! Biraz da halk için olmalı sanat, bu işi halletmeliler.

Kitabı kargoya verdim, nota yazdığım telefon numarasına gelecek bir şeyler bekleyip durdum birkaç gün. Gelen tek şey, kargo firmasının bir başka kişiye paketi teslim ettiği bilgisi oldu. Dayanamadım, (önceden edinip aramaya cesaret edemediğim) telefon numarasına bir mesaj yazdım.

Paketi aldığında ürkmüştü. Evinin adresini, telefon numarasını bilen bir sapık, ona bir kitap gönderiyordu. Hislerine karşılık vermezse kim bilir neler neler yapardı. Onu korkutmak istememiştim halbuki, siz şahitsiniz. İşler iyice kötüleşmeden karşısına çıkmayı düşündüm ve öyle de yaptım. Daha doğrusu bedenimi önüne fırlattım. Bir iki tanışma sözü çıkmış olmalı ağzımdan, bilmiyorum. Kitapla ilgili de yüklemsiz bir cümle kurmuş olmalıyım, onu da hatırlamıyorum ama o, hiç konuşmadı, sesini hiç duymadım; bunu iyi hatırlıyorum. Sonuçta, korku oyunu fazla uzun sürmedi. Güven duymasa da korkmasına gerek olmayan, zararsız bir 'takık'tım artık.

İlerleyen günlerde, sabahları birlikte iskeleye yürümekten başka bir şey yapmadık. Konuşmuyor, susuyorduk hep. Kafalarımız otomatikman günaydınlaşıyor, gözlerimizden tutkulu birer 'allahaısmarladık' fırlıyordu. Ben ona, sadece zavallı bir 'ayaktaş'tım.

En sonunda, onu bir akşam dışarı çıkarmak için birkaç kırık dökük soru cümlesi döküldü ağzımdan. Yine konuşmadı ama ikna olmuştu. Bunu gözlerindeki ince tebessüm çizgisinden anladım. Evet, ikna edebildim onu sonunda. Ettim, ettim ama...

***

Masamızdaki fincan şıkırtılarından oluşan derin sessizliği bozan, o oluyor.

"Şey..." diyor, "Ben..."

Suratına acıyla bakıyorum, 'Ne vardı konuşacak şimdi! Ne güzel susuyorduk.' der gibi. Halbuki sesini duymak için can atan ben değil miyim? Vereceği olumsuz yanıtın canımı yakmasından korkuyorum. Bir an tökezleyip takılıyor ama ok yaydan çıkıyor bir kere.

"Ben... Benim..." diyor yeniden, sonra susuyor.

Tanrım, ne güzel bir ses...

Bu defa konuşmasını, daha fazla konuşmasını buyuran bakışlarım, suratında kırbaç etkisi yarattıktan sonra eski yerini buluyor. Tekrar şeybenledikten sonra:

"Benim... Benim rahmim yok!" diyor bir tevekkül yumağı gibi.

Sesi, kulağımdan tutup beni kendine çekiyor. Söylediklerinden çok, bu bir buçuk cümlelik ses çarpıyor beni. Gözlerimi yerden kaldırıyor; heyecansız, rahat, açık açık, doya doya 'Tablo'yu seyrediyorum bir süre. İçimde, merhametten başka tüm duygular kol geziyor.

Kendime gelince garip bir dinginliğin ortamı esir aldığını fark ediyorum. Dışarıdaki yaylım ateşinin sona erdiğini bakışlarıyla bildiriyor, iri iri bir çift elâ göz. Etrafımdaki her şeyin, kararımı duymak için sustuğunu hissediyorum.

Suratına daha bir dikkatli bakıyorum Aslı'nın. Bir şey söylemek istediğimi iyice belli ederek de gözlerine odaklanıyorum. Yüzüme geniş bir tebessüm yayılıyor önce ve:

"Benimle evlenir misin?" çıkıyor ağzımdan pat diye.

"Şey... Ben..." diyor gözlerine oturmuş ince tebessüm çizgisiyle.

Yağmur, kaldığı yerden yağmaya devam ediyor.

Şemsiye

FEYZA ALTUN MERİÇ

Hava kararmak üzereydi. Bulutlann arasından çakan şimşek aydınlatıyordu bir tek gri gökyüzünü.

Öyle bir yağmur yağıyordu ki yere düşen damlaların çıkardığı gürültüden sağır olacağını düşündü.

Soğuktu.

El, Yenibosna metrobüs durağında inip merdivenleri çıkınca sağa dönmüştü. Üst geçidin bitiminde bir taksi durağı vardı. Turunç mu turuncu mu ne... İşte o durağa on adım kala, simit arabasının önüne fırlatıvermişti kırılan şemsiyesini.

Şemsiye ise yağmurun altında sırtüstü uzanmış yatıyordu. Düşüşün etkisiyle kaburgaları acımıştı. Sırtına sivri bir ağrı saplanmış, bir kaç saniye gözü kararmıştı.

-Ah! Diyebilmiş, nefesi kesilmişti.

Kumaşı germek üzere yapılmış ince telleri kırılmıştı. Rüzgâr estikçe dışarı doğru bükülüyordu teller. Kumaş da yerli yersiz açılıyor, açılan yerlerden metal gövdesine düşen damlalar üşütüyordu onu.

İçi boşalmış gibi hissediyordu. Öylesine acıyordu ki bedeni; telleri, tellerindeki minik vidalar sızlıyordu. "Neden?" diye soruyor ama sorusunun anlamsızlığına da acı acı gülüyordu içinden.

Sonra üzülüyor, çok üzülüyor, üzülmekten düşünemez hale geliyordu.

Ne yerde yatmak ne de üzerine yağan yağmur yandaki çukurdan üzerine sıçrayan kanalizasyonla karışık su kadar sinirini bozmuyordu. Ne pis bir şeydi şu birikinti. Damlalar bile kahverengi suya değince zıplayıp sağa sola kaçmaya çalışıyorlardı. Kaçamayıp geri düştüklerinde de fokur fokur kaynıyordu pis çukur.

Çukurun yan gözle kendisine baktığını gördü. Rüzgârda anlamsızca sallanan mutsuz ve çaresiz hali eğlendirmişti onu belli ki.

-Şşş, şş, bana bak! dedi çukur. İğrenerek yüzünü buruşturmuştu ki çukur suratına boklu su tükürdü.

-Pislik, dedi tıslayarak.

Hızla kafasını çevirdi. Sinirden kulaklarına kadar kızarmıştı. Her şey bu noktaya nasıl gelmişti?

Yoldan geçen biri çukura yarısı içilmiş bir sigara fırlattı. Ateşin suya değdiği anda çıkardığı tıslama sesini duydu şemsiye.

Ufacık bir duman yükseldi ve sigara söndü. Tütün kokusu burnuna gelince, burnuyla gözleri arasında bir yer yandı. Acıyla, gözlerine yaş doldu. Ahşap sapını kavrayan elin parmaklarında ne sık duyardı bu kokuyu.

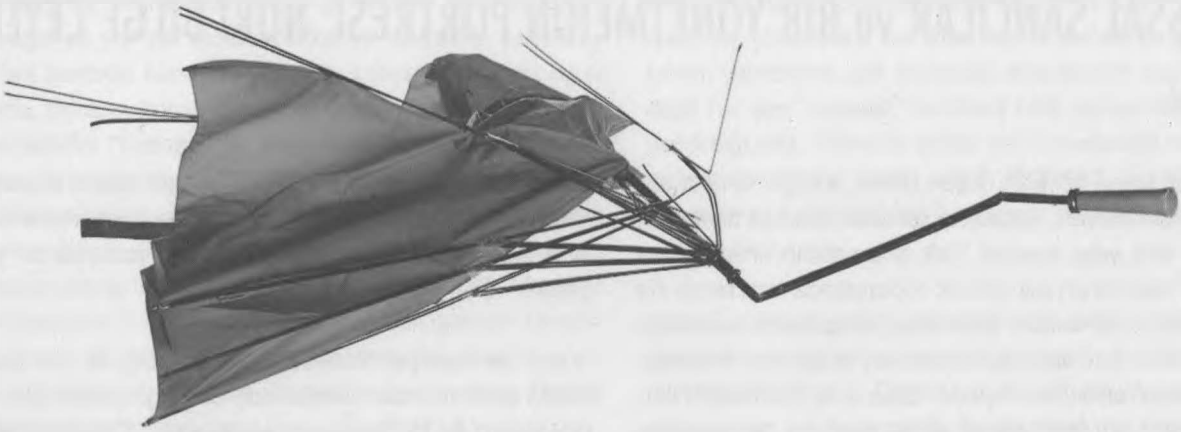
Bir gün, yine çok yağmur vardı, El de sırılsıklam olmuştu ama banka oturmuş, bir sigara yakmıştı. Sigaranın dumanı yuvarlana yuvarlana yükseliyor, kumaşını dokuyan ipliklerin içine işliyordu. Sigara tüttükçe derin derin içine çekiyordu kendisi de. Sigarası sönmesin, yağmur dinmesin, El kendisini bırakmasın istiyordu.

Eski anılardı bunlar. Şu an bir anlamı olmayan... Hakikaten, eski hatıralar insanı hüzünlendirmekten başka işe yaramıyorlardı. Bu anılar bir köşeye saklanmış, akla gelip insanı kahredecekleri anı sinsi sinsi bekliyorlardı. Bir koku, bir bakış, bir gülüş geliyor; insanın aklını başından alıyordu. Gerilere, çok gerilere, eskilere, bugün hatırlanınca hiçbir faydası olmayan hikâyelere götürüyor, insanın genzini yakıyordu.

Bir anı bir kişiyi böylesine kahredebilir miydi? Bir el, bir canı böylesine yakabilir miydi?

"Peki, en azından çöp tenekesine atamaz mıydı?" diye düşündü. Sanki biraz daha değerli hissedecekti kendisini. Hakikaten çöp mü olmuştu? Yaşadığı yaşayacağı bu muydu? Her şey farklı olsaydı, ah o ince teller! Hep kendi acizliğinden gelmişti bunlar başına. Ama çok dayanmıştı, çok direnmişti sert rüzgâra. Daha fazlasını yapabilir miydi ki, kumaşına açılmamasını emredebilir, tellerini kırılmamaya ikna edebilir miydi? Burada, işte az öncesine kadar, tüm iradesini kullanmış, dişlerini sıkmıştı. Gerçekten denemişti. Direnme gücü kalmadığı anda böyle sokak ortasına atılmak zorunda mıydı onca yaşanandan sonra?

Bunca yağmur, bunca mevsim geçirmişlerdi beraber. Bazen fırtınaya yakalanmışlardı. Güneşli günler gördükleri bile olmuştu. Hiçbir beklentisi de olmamıştı. Sabırla El'i beklemişte aylar boyunca. Asılı olduğu ayakkabılıktan hasretle pencereye bakar, gri bulutları gözlerdi sükûnetle. Onunla beraber olabilmek, güzel

başının etrafında açılmak, omuzlarını çevreleyebilmek için.

Bulutlar gökyüzünü kapladığında da heyecandan dili tutulur, gülümsemesine engel olamazdı. El gelecek, sapını kavrayacak, kılıfı çıkarıp çıt çıtı açacak... Kaç gün, kaç ay hayal etmişti bu sahneyi. Aynı anı, en başından, tekrar tekrar... Ne büyük mutluluktu ona biraz yakın olabilmek. Kumaşına değen elin sıcaklığını, altında telefonla konuşan sesin tokluğunu bir an unutması mümkün değildi.

O kendisinden ne beklediyse yapmıştı. Ne istediyse yerine getirmişti. Ve sadece o ne zaman istediyse onunla olmuştu. Kaç kere aniden yağmura yakalandım diye başkalarının elinden tu muş eve getirmişti... Sitem etmeye bile korkmuştu. Gitmesinden, terk etmesinden korkmuştu. Hatta bazen kendisinde o hakkı görmemişti bile. O El, kendisinin sahip olduğu bir şey miydi ki, diye düşünürdü hep. Ve olmadığına karar verirdi. Kendisine ait olmayan ama kendisini ait hissettiği biriydi El.

Çok yağmur yağıyordu.

Hiç değilse merhamet edemez miydi?

"Hayır, benim suçum değil!" dedi kendi kendine. Bu, bir suç muydu, ondan bile emin değildi. Onun suçu olsa bile zamanda geri gidebilir miydi ki... Sanki yağmur gürültüsünün arkasında El'in sesini duyuyor ama ne söylediğini anlamıyordu. Çıldıracak gibi oluyordu. Ah! Ne yalnızlık bu, şu art niyetli çamur birikintisi bir şey deseydi, şu simit arabasının pısırık tekerleri teselli etseydi onu ne olurdu!

O bunları düşünürken aceleyle koşuşturan bir adam kırık tellerden birinin sivri ucuna çarptı dizini. Acıyla bir tekme savurdu.

Tekmenin gücüyle bir miktar havalandı ve simitçinin arabasına çarptı.

Başını çarpmıştı şemsiye. "Daha ne kadar yakabilirler ki canımı?" diyordu içinden.

Simitçi tekmeciye bağırdı. Tekmeci de el kol yaptı ama mevzu büyümedi. Kimsenin kırık bir şemsiye için ıslanacak kadar kavga etmeye niyeti yoktu.

Simitçi, brandasının atından çıkarak arabanın önüne yuvarlanan şemsiyeyi aldı. Önce kumaşı çekiştirdi, telleri düzeltti. Evirdi çevirdi, bir oradan bir buradan, döndürdü, düzeltmeye uğraştı. Şemsiyeyse hırpalanmanın etkisiyle nefes nefese kalmıştı. "Yavaş yahu!" dedikçe simitçi daha sert çekiştiriyordu. Sonuçta simitçi başaramadı. Olmadı.

Şemsiyeyi kapatıp arkasındaki duvara yasladı.

"Hiç değilse biri biraz saygı gösterdi!" diye geçirdi aklından. "Belki bu köşede biri kıymet verir, özen gösterir."

Simitçi geri çekildi ve olanca gücüyle şemsiyenin orta yerine ayağının tabanıyla bir tekme indirdi. Şemsiyenin cılız bedeni ortadan ikiye ayrıldı. İnce demirden kuvvetsiz gövde birbirinden tamamen ayrılmasa da nefes almasını sağlayan bağları kopardı. Bir inilti duyuldu, ses toparlanıp harf olamadı, harf vücut bulup acıyı dile getiremedi.

Şemsiye son kez olduğunu bilmeden gözlerini gökyüzüne kaldırdı. Koşuşturan bir iki kişinin ayak sesleri çalındı kulağına.

Gözleri yaşarmıştı acıdan. Bu acı neresinde sızlıyordu; kalbinde mi, kırılan tellerinde mi, bilemedi. Kısa ama sonsuz bir hüzün duydu.

Gökyüzüne takılı kalmıştı gözleri. Sonra gözleri mi kapandı, gün mü kararı, anlamadı ama etraf simsiyah oldu. Islak ve yalnız, iki büklüm, yana devrildi.

VAROLUŞSAL SANCILAR ve BİR YÖNETMENİN PORTRESİ: NURİ BİLGE CEYLAN

ENGİN POYRAZ

Sinemayı kendi adına "denize düşen birinin kütüğe sarılma aktivitesi" olarak tanımlayan, varoluşsal sancıları oldukça derin Nuri Bilge Ceylan, 90'lı yıllar sonrası Türk sinemasının önemli isimlerinden biri. Onun sineması, birçok röportajında kendisinin de "sıkılgan" mimikleri ile üstüne basa basa vurguladığı "klasikleşmiş sinema" tanımının dışında. Yönetmen, sinemayı, 'hikayeye görsellik giydirme' amacının dışında, daha çok, 'görselliği hikayeye dönüştürme aktivitesi' olarak görür. Kısacası, bir hikayenin görselleştirilmesinden çok, Ceylan, görselliklerle bir hikaye elde etmeyi amaçlamış biri.

Üniversite yıllarında mühendislik hayalleri ile başladığı serüvenin son yıllarına kadar amatör fotoğrafçılık ile uğraşan Ceylan, eğitiminin son yılında, mühendislik mesleğini yapamayacağını anlayınca fotoğrafçılıktan para kazanmaya başlar. Bunu sürekli bir gelir kapısı olarak göremez, daha çok iç dünyası buna izin vermez. Üniversite bitince yurt dışına gider ve özellikle Londra'da çalıştığı dönemde günde iki, hatta kimi zaman üç film izlemeye başlar. Aklında sinema vardır. İçten içe ve iç dünyası ile bağdaşık bir etki ile büyüyen bir fikirdir bu. Bu, yönetmenin varoluş sancılarını dışa vurum arzusu ile doğrudan alakalıdır.

Siyah – beyaz fotoğrafçılık, hüzünlü ve kimi zaman gotik portreler; iç dünyasının yalnız ve varoluş sorgulamalarıyla dolu olduğunu göstermektedir. Fotoğrafta iç dünyasını anlık görüntülere aktarabilse de bu alan, Ceylan'ın varoluş sancılarını tamamı ile dışa vurabileceği bir alan olmamıştır.

Nitekim, sinema üzerinde dönüp duran düşünceleri, bu söylemimize paralel bir şekilde gelişir. Yönetmen, 'kendini yapılandırma girişimi' adını verebileceğimiz 'her şeyden uzaklaşma süreci' sona erdiğinde, nihayet, kafasında fikirleri şekillenmiş bir halde ülkesine döner. Askerlik süreci sonunda fikirleri artık sabittir ve Mimar Sinan Üniversitesinde sinema eğitimine başlar. Ancak, öğreniminin ikinci yılında, artık hayata bir yerden başlamayı bekleyecek kadar genç olmadığı düşüncesi ile üniversiteyi terk eder ve daha fazla beklemeden sinema deneyimine atılır. Ceylan'ın bu kararının nedenini görünürde ve gerçekte iki noktaya bağlayabilirim: Görünürde, Ceylan, bu kararını yaş noktasına bağlamıştır; ancak ilk kısa filmi bende gerçeğin bundan fazlası olduğu hissini uyandırmıştır: "Koza", varoluş sancılarının ne denli yüksek olduğunu ve bu durumun bir an önce hikayelendirilmeyi beklediğini göstermiştir.

Nuri Bilge Ceylan sinemasını iki döneme ayırmak gerekir. Ben, bu dönemleri 'ustalık-kalfalık-çıraklık' gibi kalıba dayalı klişe ayrımlardan ziyade, 'hikayeleme öncesi' ve 'hikayeleme sonrası' olarak ikiye ayıracağım. "İklimler", bu ikisi arasında bir geçiş filmi gibidir.

"Koza" ile başlayıp "Uzak"a kadar çıkardığı ilk dört film, yönetmenin görüntülerden hikaye elde etme girişimidir. Evet, her film gibi onların da bir senaryosu vardır ancak Ceylan'ın açıklamalarında da vurguladığı gibi, senaryo bittiğinde başta arzuladığı şeyin dışında da bir şey oluşabilmektedir. Öyle ki senaryo, Ceylan için yapılması sıkıcı bir iştir. Diğer yandan Ceylan, konuya da ilk dönem filmlerinde çok önem vermemektedir. Bunu kendisi de özellikle söyler. "İklimler" geçişinin ardından hikayeleme tekniğini ön plana çıkarışı, profesyonel oyuncu kadrosunu kullanmayı tercih etmeye başladığı "Üç Maymun" ile olur. Daha sonraki iki filmi olan "Bir Zamanlar Anadolu'da" ve "Kış Uykusu"nda da hikaye anlatma girişimini bir adım ileriye taşır.

Ceylan'ın sinemasını topyekûn birbirinden ayrılmaz kılan ana nokta ise "varoluş" konusundaki temellendirmeleridir. İlk dönemindeki görsel anlatısında yahut son dönemindeki hikayelerle yaptığı vurgularda; kasvetli, sıkılgan varoluş sorgulamalarına devam eder. Bu, onun için hiç noktalanmayacak bir süreçtir. İlk döneminde bu anlatımını kamera açıları ile sürdürmüş olan Ceylan, sonraki döneminde, hikaye üzerinden yarattığı farklı karakterlerle, anlatımını daha yoğun ve çok yönlü bir şekilde izleyiciye iletebilmiştir. Özellikle "Bir Zamanlar Anadolu'da" filminde polis memuru, savcı ve doktor karakterlerinin hayat hikayeleri, izleyicilerin tümünde yönetmenin temel derdi olan varoluş sorgulamalarını uyandıracak kadar etkili işlenmiştir. Varoluşsal sancıların dışa vurumu yönünden "Koza"daki etkin görsel anlatı, "Bir Zamanlar Anadolu'da" filmi ile karşımıza kelimelere bürünmüş halde ortaya çıkar.

"Bir Zamanlar Anadolu'da" ve onu takip eden "Kış Uykusu" filminde yönetmenin hikayeleme konusunda ciddi bir destek aldığını da görürüz. "Bir Zamanlar Anadolu'da" filminde Ercan Kesal'ın ve "Kış Uykusu"nda Ebru Ceylan'ın hikaye anlatımı konusundaki katkısı, göz ardı edilemez.

İlk dönem filmleri olarak adlandırdığımız "Koza" dışındaki "Taşra Üçlemesi", yönetmenin kabuğundan çıkma girişimidir. Ceylan, "Kasaba" filminde 'taşra gerçekliği' diyebileceğimiz durağanlık, kısır döngü gibi çıkmazlar ile yalınlık, samimiyet gibi olguları çatıştırmayı amaç edinmese dahi bir çatışma düzlemi

yaratabilmiştir. Bir sinema filminde klasik beklenti olan "çatışma", böylece, aşırı ve yer yer rahatsız edici bir doğallıkla yaratılmış olur. Görsel noktada hissettirebildiği bu çatışma, filmdeki uzun diyaloglarla, taşranın kuşak çatışması olarak da karşımıza çıkar. Taşra gerçekliğini "Kasaba" ile izleyicisine verebilmeyi başaran yönetmen, Tarkovski sineması etkilerinin daha açık görüldüğü "Mayıs Sıkıntısı"nda taşra sorunlarına ve adaptasyon - aidiyet çelişkilerine eğiliyor. Kanımca Ceylan, bu sorunları aklında bu denli temellendirmiş olmasa da kendi hayatını anlattığı Muzaffer karakteri üzerinden bir çizgi tutturma zorunluluğundan kendini alamıyor, buna dair bir arzu duymuyor ama bir teknik (bir sinematik dil) yakalamak zorunda olduğunun da bilincinde. Öyle ki bu üçlemenin son halkası olan Uzak, Muzaffer'in Mayıs Sıkıntısı'ndaki taşra adaptasyonunun metropolde de Mahmut karakteri üzerinden aynı olması ile nihayetlendiriliyor. Böylece, kendini anlatan yönetmen, var oluşsal sıkıntılarını üçlemenin son halkasında izleyiciye başarılı bir şekilde aktarabiliyor: "Ne taşraya aif olabilirim ben ne de bu metropole. Hep yalnızdım ve bir o kadar da yabancı her şeye..." Görsel bir şölen olan üçlemenin sonunda, bu ana fikir ile Ceylan, yönetmen olarak kabuğundan çıkmıştır ancak hiç aşılmayacak, geçmeyecek ve azalmayacak olan varoluşsal sıkıntılar, diğer filmlerinde de görüleceği üzere süregitmektedir.

"İklimler" filmi, taşra üçlemesindeki derinlik dolu görsel anlatının biraz daha dışındadır. Ceylan, bu kez bize ön planda daha bariz bir hikaye sunmaktadır. Bir çiftin pek de tatlı olmayan yaşamını görselleştirdiği filmde eksik olmayan tek şey, yine o varoluşsal sıkıntılardır. Yönetmen, Muzaffer ve Mahmut karakteri üzerinden yürüttüğü kasvetli hayat anlatısını evlilik kurumundaki yalnızlık ile ilişkilendirmiştir.

Gerçekten de Ceylan'ın filmlerini Ceylan'dan ayrı düşünemeyiz. Yeni bir filmin oluşumu konusunda yönetmen, "Ben imgelerin altında dolaşırken dünyada bir şeyler yavaş yavaş egemenliği altına alıyor bünyemi ve orda yavaş yavaş bir şey oluşmaya başlıyor kendiliğinden." diyerek, filmlerinin ne kadar 'kendinden' olduğunu anlatmıştır.

Tsrkovski ve Bergman sinemasına benzerliği ile anılan Ceylan sineması, bunun dışında, doğrudan Ceylan'ın göz bebeği olma halinde. Her şeyden film yapılacağına inanan bir yönetmenin yirmi yıllık filmografisinde tamamı ile kendisini ve içinde yaşadığı yalnızlığı anlatmış olacağını düşünmek, çok da abesle iştigal olmasa gerek. İşte bu verilerle bahsi edilen argümanlar, "İklimler" filminde düşüncelerde daha destekli yer ediniyor. "İklimler" filmini izleyip de başrolü oynayan adamın yönetmenden ayrı olduğunu düşünebilmek, neredeyse imkansız. Derinlik olgusu ile eleştirilen film, kanımca tüm bu eleştirilerin aksine evliliğindeki yalnız dünyasında adaptasyon sorunu yaşayan yeni bir Muzaffer-Mahmut portresi. Taşra üçlemesinde Muzaffer-Mahmut karakterini kullanan yönetmen, bu kez, kamera önüne "Böyle derindir benim yalnızlığım, salt taşradaki adaptasyon sorunundan ibaret değil her şey." diyerek, kendisini bilfiil ortaya koymuştur. Onun da dediği gibi, "Sinema sanatı samimiyetsizliği ve yalanı en zor gizleyebileceğimiz sanat dalı." "İklimler", bu yönü ile kendi dünyasındaki yalnızlığında kendisine dahi adapte olamayan bir adamın hikayesidir.

"Uzak" sonrası yaptığı açıklamalarda bahsini ettiği "hikayeden çok atmosfer ağırlıklı sinema yapma arzusu" , "İklimler"den sonra değişime uğrar ve Ceylan, sinemasını hikaye anlatım tekniğine daha uygun bir hale getirir. Fotoğrafçılık ile sinema sanatı son dönem filmlerinde daha belirgin hatlarla birbirinden ayrılmaya başlamıştır.

Senaryo konusunda da en az varoluş sancıları kadar etkili sancılar çeken yönetmen, eşi Ebru Ceylan'ın senaryo konusundaki katkıları ile sinematik dilini artık oturtmaya başlar. Sartrevâri bir reddiyeye girişmeyen yönetmen, sinema konusundaki bakış açısını hayat odağı haline getirmeyi başarabilmiştir. İlk dönem filmlerindeki açıklamalarında da belirttiği üzere, melankolik yapısına en uygun aktivite olan sinema, son dönem filmlerinde apaçık bir tutkuya, bir bütünleşme sürecinin ana olgusuna dönüşmüştür. Sinemayı aktivite olarak gördüğü dönemde klasik sinemanın rehavetle bütünleşmiş kurallarından uzak kalan yönetmen, amatör oyuncu tercihinden profesyonel oyuncu seçimine; mekan konusundaki tercih umarsızlığından 'ince eleyip sık dokuma' tekniği ile en uygun mekan arayışına eğilmiştir. Ancak bunları yine de onun kurallara uygunluk ölçüsü ve amacı olarak değil, Ceylan'ın senaryo ve hikayeye verdiği için anlatıyı görsel zenginlikle birleştirme çabası olarak görmek gerekir.

Filmlerinde görünür çatışmalardan olabildiğince kaçınan yönetmen, tüm çatışmalarını ya karakterini kendi içindeki dipsiz kuyusuna sarkıtarak kendisiyle ya da yaşadığı çevre ve bilinen toplumsal yargıları akla getirerek izleyicinin zihniyle yaptırıyor. Son filmi "Kış Uykusu" ise tamamıyla ikili çatışmalardan oluşan bir yelpazede ilerliyor. Yönetmen, tüm varoluşsal sıkıntılarını, kendinden onlarca karakter yaratarak bir film içerisine serpiştiriyor. Kendisi ile çatışıp duruyor. Sadece Aydın, Necla gibi film karakterleri değişiyor; ama aslolan karakter aslında aynı: Bilge. Bu da onun bitmeyecek var oluşsal sıkıntılarını dile getirmek adına denediği yeni bir yöntem.

Sinema hayatındaki her filmi bilinen, birçok saygın festivalden ödülle dönen, Altın Palmiyeli yönetmen için ne bu varoluş sancıları dinecek ne de biz onu izleme zevkinden vazgeçebileceğiz. Bunca başarılı film, böyle anlamlı sancılar olmadan var edilebilir miydi?

Sır

SELCAN AYDIN

... Gidiyordum, gidiyordum ama arkamdan gelmesi için de dua ediyordum. Gelmezse bir daha olmazdı, bir daha sarılamazdık eskisi gibi, bir daha sevemezdim, içimde bir şeyler paramparça olurdu. Cam kırıkları gibi batardı sonra...
Gidiyordum, ayak seslerini duymayı umarak.
Hıçkıramıyordum bile korkudan. Ben gidiyordum, arkamı dönmeden...
Gelmedi.
Bir daha da gelmedi. Ben de gitmedim.
Yalnızlığa terk edildik.
O zamana kadar yalnızlık ne korkunç, ne tekdüze, ne batak, ne çamurdu. Bilmiyordum, korkuyordum bilmediğim şeyden.
Çok ağladım, çok yoruldum, çok diplerde yürüdüm, çok karanlık gördüm.
Durulunca anladım, sakinleyince öğrendim. Yalnızlık benim en kıymetli, en vefakar dostummuş meğer.
Herkes gitti, bi o gitmedi.
Herkes geldi, o hiç gitmedi.
Ne güldüm, arşı gördüm, ne yürüdüm, ne sevdalandım.
O hiç gitmedi.
Orada koca bir sır. Aynanın ardındaki sır gibi durdu.
Kendime her baktığımda onu gördüm, gözlerim doldu.
Gerçekten doldu, yalandan boşaldı gözümün yaşı.
Sonra çok sordum, çok cevap aradım ama çağrım öksüz kaldı.
Gerçekti işte. En gerçek. Kimse sevmedi onu bu sebepten.
Yalancıları sevdiler, kalabalıkları sevdiler, sahtelere çanak açtılar, vicdanını evde bırakanlarla uykularını bölüp paylaştılar.
Gerçeği bilmek istemeyenlerin nefreti oldu yalnızlık.
Ah yalnızlık.
Tek dost,
Tek gerçek.
Dolu dolu ama süssüz akranım.
En az senin kadar yalnızım.

Sana süslü cümleler yazmadım.
Çünkü sen son nefesime kadar yanımdasın.
Beni biliyorsun.
Seni seviyorum.

Basınç

MERVE ÖZDOLAP

Bir ismi yoktu onun. Ellerinde kesiklerle oturuyordu. Az önce, tüm gücüyle sıkarak kırdığı bardak, sandalyesinin etrafına saçılmıştı. Basınç, diye düşündü, tıpkı ciğerlerindeki gibi. Bir ismi yoktu, ismi önemli değildi. Hiçbir şeyin ismi önemli değildir. Basınç, tıpkı beyninde hissettiği gibi. Kesiklerden sızan kanı izlerken, nefes almasına, hareket etmesine – neredeyse – engel olan ağırlık da azalıyordu sanki. Kan rengiydi günleri, mide bulandırıcı... Zaten ellerinden de tiksinirdi. Mutlu olmayı, mutlu etmeyi bilmez, tüm tatminsizliklerinin sebebinin müthiş zekası olduğuna inanırdı. Altını pisletmeden duramayan bebekler gibidir dram sevenler; pisliğe gömülürken mutlu, haz bitince bok içinde ağlayan, o da onlardan biriydi. Bir şeyin değerli olduğunu anlayabilmesi için önce kaybetmesi gerekirdi ve kanına karışmış kibrinin zehrinden, tüm suçu yalnızca yitirdiklerine yüklerdi.

Bir "dramsevici"nin en büyük tutkusu kaybetmek, en yakın dostu öz kıygınlığıdır. Öyle inanır ki haklılığına, günah keçileri kendi kendilerini yaratır ve kuru otları yer gibi yerler onu da iştahla. Sever çiğnenip, çiğnenip tükürülmeyi.

Kalktı şimdi yerinden, banyoya gidip kanı durdurabileceği herhangi bir şey ararken sövüyordu içinden yine eskisine. Sevdiğini söylediği adamı defalarca yarı yolda bıraktığını içten içe o da biliyordu ama suçluyordu onu. Kendi kafasına hapsolmuşluğuyla en yakınını bile aslında tanımıyordu. Hayalindeki oyuna bir başrol kondurmaya çalışırken zordur tanımak elbette en sevdiğini bile. Onun tek isteği bir hikayeydi, ya da belki birkaç hikaye kahramanının kendi olduğu. Bu hikayeleri yaratırken verdiği zararları görmez, elleriyle yarattığı hüzünlerine tutunurdu. Bu bencillik değil de neydi? Ve o basınç değil, öfkeydi.

Böyledir insan, en öfkeliler en benciller arasından beslenip gelir. Kardeştir öfke ve bencillik. Bencillik öfkeye omuz verir, güç verir, en önemlisi hak verir ve böylece mağduriyet battaniyesi altında bütün güzellikleri yıkıp, yok ederler. Gizli kapaklı ve sıcaktır her hamleleri.

Başını çıkarıp baktığında gördüğü harabenin sorumlusu değildi yani bizimki de. Sandalyesine döndü, yavaşça oturdu, sımsıkı sardı elini. Cam parçalarının ellerine gelişigüzel bir biçimde saplanmasına sebep olan basınç, kanı durdurmaya yarıyordu şimdi. Meydana getirdiği iki farklı sonla "basınç", adeta eşsesli bir kelime haline gelmişti. Kullanım şekli ve yerine göre her şey bu denli değişik sonuçlar yaratabilir kuşkusuz. "Sevmek" de her dudakta aynı ifadeyi yaratabilir ama her ruhta aynı izi bırakmaz. İçindeki koca boşluğu bir başka kişinin doldurmasını beklemek olunca anlamı, "sevmek" yalnızca, eşlenir ve seslenir, anlamı evrilir, alelade kesikler bırakır sonunda avuç içlerinde. Bir ismi yoktur yani sevmenin de, hiçbir şey gibi.

Estefanía

Bizimki için de önemli değildi isim; kaybettiği her şeye mahkum, elinde olmayanlara hayrandı. Bakmadıkça ve görmedikçe her şey aynı kalacak, bütün acılar kendini tekrarlayacaktı. Tüm arzusu da buydu aslında. Bir "dramsevici" idi o ama isim hiçbir zaman önemli değildir. Öfkesi çekilmiş, çaresizliği vurmuştu şimdi kızgın kıyılarına. Sandalyesinde sallanmaya başladı, öne – arkaya, öne – arkaya... Ve kaderini tekrarladı; "Hiçbir şey değişmeyecek, hiçbir şey değişmeyecek, hiçbir şey değişmeyecek..."

Dea'ya Mektup

NUR NEŞE ŞAHİN

Dea,

Zamanın tüm acıların üzerini her şeyi görünmez yapan bir pelerin gibi örttüğü varsayılır. Üstümde üç kat pelerin varken dahi ellerim açıkta kalıyor. Bir de gözlerim…

Perdesiz görüyorum yani. En ince notasına çıkıp atlar gibi gamın ortasına…

Ellerimle, dokunduğum her şeyin atomunu sayıyorum. Seninle geçirdiğimiz günleri sayıyorum. Gece su içmeye kalktıktan sonra, koşarak odasına döndüğünde, bir canavar tarafından yenmemiş olduğuna şükreden her çocuk gibi... Korkum hafiflesin diye sayıyorum bana aldığın tüm hediyeleri. Bana yazdığın şeyleri okuyorum. Fotoğraflarda gözlerime nasıl baktığına dikkat ediyor, mimiklerini eşleştiriyorum ürpertiyle.

Hepsi sendin.

Zihnimin bir kısmını sigarayla, bir kısmını alkolle ve bir kısmını da şiirle boğduğum kadarıyla, eminim.

Sana dair şeyleri aklımdan geçirdikçe uyumaktan korkmuyorum. Aslında uyanmaktan da korkmuyorum artık. Günün güzel başlamaması için bir sebep yok; çünkü sen, o pelerinin altından sıyrılan ellerimi tuttun. Ve sen, o pelerinin altından sana diktiğim gözlerimi gördün.

Aklımın bir kısmını peynir ekmekle yediğim, bir kısmını nükleer bombalar, savaşlar, ihanetler ve siyasetle, bir kısmını da kedilerin karakterlerinin inceliğiyle yorduğum kadarıyla eminim.

Sen, ben odama koştuğumda arkamda kalan eşyaların kımıldamamasını, uğuldamamasını, ışıkların sönüp yanmamasını sağlayan şeydin. Yani, aklımdaki endişe butonunun kırmızı kablosunu kesen pense…

Başka şeyler de kesmişsindir elbette. Mesela, beni sütten kestin. Nasıl bir benzetme olduğu hakkında pek fikrim yok ama sanırım deyim tam olarak bu.

Saatini takmadan sokağa çıktığında, bir gangster çetesi tarafından, boğazına -üzerinde korkusuz ve birçok farklı kan grubundan, kokuşmuş kalıntılar taşıyan- bıçak dayanıp kaçırılacağını ve sonsuz zaman boşluğunda yitip gideceğini düşünen bir adam gibiydim belki. Bunu düşünmekten de korkan bir adam gibi...

Saatini koluna taktığında; eti, damarı, kanı eritip genetiğe bulaşan ve beş jenerasyon sonrasını lekeleyen mucize virüsü taşıyan bir adam... Bir vakit hastası... Zamanı tekliyor ikide bir. Mucize diyorum buna, yanlış anlama. En azından bir jenerasyon daha üremeyi isterdim seninle çünkü. Senin genetiğini küçük noktalama işaretleriyle parçalayıp dağıtarak milyonlarca beyin içerisinde milyonlarca nahif karakter işleyebilirdim.

Seninleyken ben, saatini çıkartan bir adam gibiyim. Beni 'saatten' kestin. Jenerasyonlar konusunda bir faydam yok ama bunu farklı şekillerde çoğaltabilirim. Mesela, seni her öptüğümde veya senin bana bakarken gülümsediğin her anda, kendimi kendi içimde değiştiriyorum. Olasılık hesabına parmaklarım yetmiyor. Zaten hiç işime yaramadı aslına bakarsan ihtimallerin eskizi.

Zamandan kopup evrenin elastik kumaşına yuvarlanan ve yarattığı çukurda birçok gezegeni ve uzay çöpünü hulahop gibi belinde çeviren ufak bir oğlan çocuğuyum ben. Bir kadın gömleğinde kravat iğnesi yahut bir beylik tabancasında nahif papatya işlemesi…

Benim çelişkim bana yetmiyor Dea. Benim olasılıksız ihtimal hesabım, parmaklarımı kanatıyor. Gel çelişelim seninle bir mutfak masasında. Bana 'kan' mesela.

Benim zamanımda akrep ve yelkovana yol soramazsın. Benim zamanımda buralar hepten karanlıktı. Sonra ağzından hidrojen çektim ve ciğerlerimde patlayarak yandı hava. Yıldız saçıyorum geceleri göğe doğru. Bir ara sana Büyük ve Küçük Ayı'yı göstereyim. Aslına bakarsan, tam olarak hangisi büyüktü, emin değilim. Ama ne olursa olsun, her şekilde, en büyük cimbom! Ve bir de sen Dea…

Senin aşkının 90 dakikası gösterimdeyken mesela, kırmızı kartlı bir video yayını gibi öteki odaya kilitliyorum tüm dünyevi işleri. Atılan tüm gollerde, kaldırıp öpüyorum seni belinden. Kendi atmadığım golün haklı gururuyla kahkaha atıyorum. Yani, sen tüm bu saçmalıklar içinde gülebildiğim her şey olarak adlandırılabilirsin.

Seni adlandırabilmek… Ne büyük bir önerme oldu bu... Kusura bakma, çünkü bugün ben, tatilden dönüşte tüm oyuncaklarını

salonun orta yerine döküp hangisiyle oynayacağını şaşıran ve Batman'i Marge Simpson'la evlendiren bir çocuk gibiyim.

Dea, sesim titriyor seni özlerken.

Pelerini ayakkabılığa astım. Saat yerine, ısırıyorum bileklerimi, öyle düşün.

Çıplak ayakla kuma basmak gibisin. Ve denize düşme süsü verilen gece yüzmeleri... Ve anason kokuyor küpelerin. Kulağıma küpe olsun Dea, bensiz yaşanmanın olasılığı var olmuş ve olacak tüm saniyelerin.

Sağır olayım. Belki bir Beethoven etmez benim deham ve belki dilimi kessem ancak Van Gogh'un tek kulağına benzeyebilirim. Ama yine de insan seninle olunca bir şeyler yapabileceğine inanıyor. Mesela, benzetecek olsam; mandallarla yaptığım ilk robotsun sen! Tüm bu Transformerslar filan hep sonradan sonradan...

Etmiyor hepsi, bir mandalın yayı kadar, inan.

Kendimi neler sanırdım eskiden. Şimdi bir 'sanrı' olup olmadığımdan şüpheliyim. Şüphe ne garip şey Dea... Senden uzağa geldikçe kalbimin atıp atmadığından şüpheliyim.

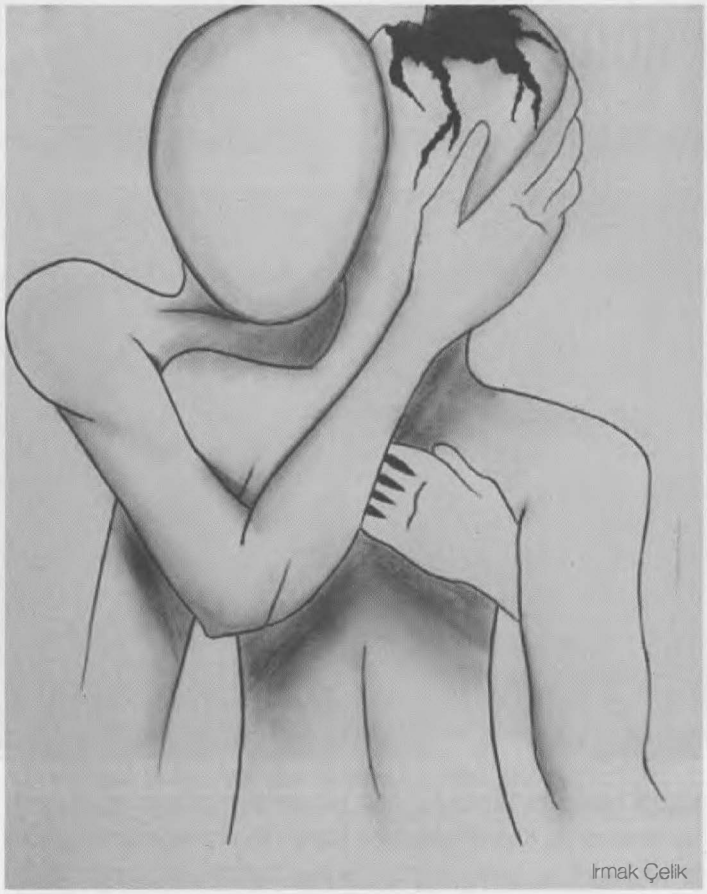
Bir kalp pili takmışlar sanki bana, daha uzun ömürlü olsun diye kuvvetim. Eski bir Vosvos iskeletine asılı Ferrari modifiyesi gibi hepsinden ayrı hepsinden farklı kalbimdeki bobinden elektrik üretsek, evimiz aydınlanır belki. Ne ironi ama! İroni sana ne çok yakışıyor Dea.

Saçlarını tek omzuna doğru sarkıttığında, parktan eve inatla sürüklenmiş bir çocuğa mı; denizden , gökten ve gözden geldiğinde farklı anlamlara bürünen suya mı daha çok benziyorsun, karar veremiyorum.

Karar ne demek Dea ? Ömrümü saysam avucuna, tamı tamına yirmi beş sene; şuracıkta, kim önce doyar kan tadına? Ben doymam. Çünkü kanındaki hemoglobinin kırmızısı deli... Ve bir şair demişmiş ya: 'Atıp kırdığın tüm bardakları yerden topluyorum.' hani.

Anasona kan damlatıp içiyorsun. Ne tuhaf... Garip bir kesik gibi ruhuma düşüyorsun. Bir kesik, gözüm (r)akına damlatıyor kanını.

Sen; benim olması için yaratılmış, bir bumeranga benzeyen ömrünün ufak bir kısmını kimi kimselerle harcayıp sonunda beni bulandın. Kimi kimsesi yokmuş gibi aşkın, geldi göğsümü oydu bir bıçakla. Bıçağı hatırlıyorum, sen de tanırsın düşünsen. Üzerinde eski bir çağa ait bir efsun... Üzerinde kanı kessin diye bir oyuk... Üzerinde görünmeyen birçok parmak izi... Nereden

Irmak Çelik

bulduğunu bilmiyorum o bıçağı hem de. Yani, hem vakitsiz hem tam vaktinde... Görünmeyen bir netlikle, kanına kesildim. Anlatabiliyor muyum?

Dea, lafı çok uzatıyorum, biliyorum. Çok biriktim. Çok sustum. Kelimeler üst üste biniyor, beni anla. Sana bir sonraki mektubumda bir seyahatten bahsetmek istiyorum. Astralden anlasam masrafsız olurdu elbet. Fakat yalnızca burçlar geliyor aklıma, onları da pek bilmiyorum. Bir yol çağırıyor bizi, arkamızdan su döken olsun diye tüm mahalleyi selamlıyorum. Aslında gidip de dönmemek işime gelir ama kediler sensiz büyüsün istemiyorum.

Sevmek tuhaf şey sahiden. Cheesecake adında muhteşem bir tatlı olması gibi peynir ve frambuazın. Denge ne mühim şey... Laf arasında hoş duruyor yakama taksam; fakat düz yolda attığım adımların imlasına uyar mı, bilemiyorum. Bildiğim tek şey, sensin.

Zihnimin bir kısmını beni öfkeden koruyan dualarla, bir kısmını ağzında jilet çevirir gibi cesur ve aynı zamanda korkak filmlerle ve bir kısmını da eteğinden gocunmadan ağaçlara tırmanan kız çocuklarına yakışır tuhaf müziklerle yorduğum kadarıyla eminim.

Seviyorum.

- 4004*

DİLARA ULU

Küçük bahislerle büyük hayatlar kazanmaya çalışan bir insanoğlu, selam eder. Koltuk arkalarına yapıştırılan benliğimizden geriye kalan ne varsa, gündelik hayatta onu harcamakla meşgulüz bu aralar.

İnsanlığımızdan ödün verme zamanımız geldi de geçiyor bile. Ah, bir vaktimiz olsa kendimiz olmaya, bütün zamanlara savaş açacağız! John yanılıyor. Dünya yaşlı olmasaydı, bu kadar yavaş dönmezdi. Bütün saatler aynı hızda ilerler. Sırtımızı dayayabileceğimiz bir ağaç anyoruz ömür boyu, dört mevsim yeşil kalabilen ve kökleri en derine kadar inebilmiş bir ağaç. Kendimize bir ağaç bulabilmek için başka ağaçların dallarına çaputlar bağlayıp rüzgarla iş birliği yapıyoruz. Yetmiyor bazen, nefesimizi tutup içimizden beşe kadar saymak. Anlamamız için bizim de 'o'nu yaşamamız gerekiyor. Çevremizdeki bütün insanlar kendimize benzerken, hümanistliğimize ancak çevremizdekileri inandırabiliriz. Ekmek arası mucizeler satan bir dükkan açılması lazım.

Dokunduktan sonra hayatlara, dokunulduktan sonra hayatlarımıza; o dokunuştan sonra geriye kalan izlerle yaşamayı öğreniyoruz. Öğreniyoruz ama bu izleri doğru harca karıştırmazsak yıkılacağımızı söylemiyorlar. Sonrası daha trajik: Artık o yıkılmış hayatımızın amacı, enkazlar arasındaki dokunuşları aramak oluveriyor bir anda. Bulduğumuz zaman ne yapacağımızı bilemediğimiz dokunuşları aramak... Fıtratımızda var yeni dökülmüş betona bir iz bırakmak.

Cenazelerde ağlamayı, düğünlerde oynamayı öğreniyoruz. Duyguların renkleri belirlenmiş. Kırmızının şehvetine aldanıp siyahın hakkını yiyoruz. Ağlarken de oynarken de boya kalemlerinin içinde yokluğunu fark etmediğimiz beyaza sarılıyoruz. Altını fosforlu kalemlerle çizebileceğimiz bir sıfata erişmek, farzı bugünün. Dahil olmak için bir yerlere ya da birilerine, düşüncelerimizi satıyoruz. 'Ben buradayım!' dememize gerek kalmayacak herhangi bir yere ihtiyacımız var, varlığımızı ispat edebilmemiz için de tanıklara. Mekan kavramı kendini çok beğenmiş. Duygularımızı fanatizmle harmanlayıp yarışlara sokuyoruz. Yarışmanın da kazanmak kadar önemsiz olduğu söylenmedi bize. Elinde iskambil destesiyle hipodroma yetişmeye çalışan Tanrı kadar gülünç bu. Elmanın kilosu salı pazarında iki lira.

Nasıl insanları sevmemiz gerektiği söyleniyor gizlice kulağımıza. Nasıl seveceğimizi ise sözlüklerden öğreniyoruz. Sevginin alışveriş olduğuna inandırdılar bizi. Vitrinimizi en güzel yalanlarla donatarak, satıyoruz ve satın alıyoruz. Gerçek değeri hakkında yalanlar söyleyerek zararına bırakıyoruz en güzel anlarımızı. Sadece Tanrı iade kabul etmiyor. Bakıyoruz. Gülüyoruz. Bakıyoruz. Geçip gidiyoruz. Genellemelerden yakınıp haftalık burç yorumlarını okuyoruz. Merkür elimizden tutarsa eğer, dünyayı fethedeceğiz. Bütün insanları kendimize benzetip insanların hepsinden nefret edeceğiz. Arkasına sığınmak lazım bazı şeylerin.

Bir yanım kuşları kanatlarından tutup gezdirmek isterken, bir yanım da ölü evinde yapılan helvanın içine tükürüyor.

Ve insan alamıyor kendini insanlığından.

*İngiliz teolog John Lighfoot'a (1602-1675) göre, Dünya, M.Ö 26 Ekim 4004 yılında, sabah 09:00'da yaratıldı.

Yazar Hevesi

ESRA UÇAR // Deneme

bana öyle şeyler anlat ki senden sıkılmam mümkün olmasın.
karşımda galata da olsa dinleyebileyim seni.
demem o ki arnavut kaldırımlarda diğerlerinden farklı şarkılar söyleyerek yürü.
bilmem farkında mısın şu şehirde gitgide herkes aynı dili konuşmaya başladı, korkuyorum geriye yalnızca bir iki sahaf kalır diye.
şimdiden anlaşalım, sakın günlüğüne yazdıklarını anlatma bana.
ben senin anlamdan yoksun hareketlerini takip etmek istesem, bir kamerayla peşinde olurdum.
sen, iyisi mi ayrıntılarını ver bana.
nasıl uyandığını değil uyandığın anda ilk neyi gördüğünü,
saatlerini nasıl geçirdiğini değil uzaklara daldığın o birkaç dakikada ne düşündüğünü,
kaçmanı değil gittiğin trenin vagonlarını,
pişmanlığını değil heyecanlandığında parmaklarını sıkmanı,
yani demem o ki sevişmelerini bırak, kıvrımlarını dinlemek istiyorum.
ben senden bir film değil, on filme sığamayacak bir replik istiyorum.
bana vazgeçmenin nedenlerini sıralamana gerek yok, benim için yaşayacağın evin renkleri yeterli.
hayır, lütfen bana tanıştığın insanlardan bahsetme,
bana tanıştığın insanların nasıl gülümsediklerinden bahset
mesela onun diyorum,
sağa mı kıvrılırdı dudakları?
kirpikleri değer miydi seninkine?
"kaç damla yetirdi saçlarını ıslatmaya?"
diyelim, bir tercih hakkın olsa yine İstanbul mu derdin?
siyah beyaz bir resim içinde yer alsan kimsesizliğini hisseder miydin?
çekinme söyle, kaç kere aşık oldun sahip olamayacağını bildiğin kadınlara ?

sırlarını anlat bana
kendininkini, bir diğerininkini.
bana, yalvarırım, ayrıntılarını ver!
hadi eteğindeki taşların hepsini Beyoğlu'nun gizli sokaklarına yavaşça dökelim.
başkalarının kuramayacağı büyük cümleleri kuralım.
beraber, keşfedilmemiş bir dili, yeni bir kıta bulmuşcasına korkarak ama bir o kadar da hevesli keşfedelim.

sen anlat, ben yazıyorum.
başkalarıyla konuştuğuma bakma,
seni elbette dinliyorum.
efendim, ne mırıldandın?
yıl 2008'di değil mi?
kaç şişe dururdu önünde, kaçı bitmişti?
rüzgar poyraz mıydı?
neydi o kıyının ismi?

her insan yeni bir sayfa,
korkma seni de dinliyorum.
bana, yalvarırım, ayrıntılarını ver!
romanımın sonuna gittikçe yaklaşıyorum.

@kafkaokur

@tubikaa

@birkusbirpapatya

@caglaarri

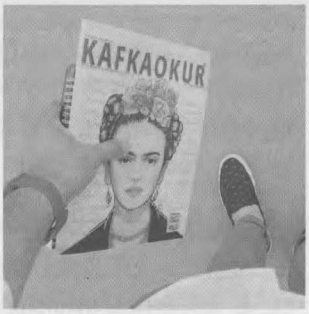
@damlaozbk

@eeppaacckkk

@elmayra

@erasmustafa

@fatmahyldz

@kbrayanktepe

@maria_ve_raifefendi

@morbadem

@naz_karakoc

@novy_

@nxy_studio

@ozge.akinci

@mrshcgll

@zehruj

Instagram @kafkaokur #kafkaokur #kafkaokurdergisi #kafkaokurfikir #kafkaokursanat #kafkaokuredebiyat

Son Şeyler

Kafka Okur Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

Yazı Gönder

Yazılarınızı, çizimlerinizi, öneri ve görüşlerinizi editor@kafkaokur.com adresinden bize ulaştırabilirsiniz.

Abonelik

Bireysel	(Yıllık) 48TL
Kurumsal	(Yıllık) 96 TL
Yurtdışı	(Yıllık) 48 EUR

Akbank IBAN
TR82 0004 6007 8588 8000 0645 62

Sürçülisan Ettik Affola

5. Sayımızda yer alan. Olmaması gereken bazı hatalar ve düzeltmeleri.

13. Sayfa 'İçimizdeki Şeytan' sözleri - Gökhan Coşkun'a ait olmalıydı.

26. Sayfa Aşık Veysel değil Zamir Erkin Ağazade olmalıydı.

26. Sayfa Orhan Veli değil Okan Savcı olmalıydı.

26. Özdemir Asaf şiirinde 'Ben bekledim, o da gelmedi.' değil 'Ben beklemedim, o da gelmedi.' olmalıydı.

DÜNYANIN KIYISINDAN SARKAN YAZAR: TEZER ÖZLÜ s.2

Tezer Özlü Tüm Kitapları
Hatice Meryem, Canlı, dişi, toynaklı bir yazar: Tezer Özlü, Varlık 2012
Yıldırım Türker, Tezer'e Mektup, Radikal 2008
Varoluşçuluğun Türk Edebiyatına Girişi ve İlk Etkileri - Mustafa Kurt

Tezer Özlü, s. 11

Yaşamın Ucuna Yolculuk Sf. 45 - YKY

Tezer Özlü'nün Franz Kafka'nın Mezarını Ziyareti s.12

Yaşamın Ucuna Yolculuk, Tezer Özlü, Sayfa 34 - YKY

Bizden Öte, Sizden Ziyade: Barış Manço s. 21

Yıldızlara Doğru: Barış Manço Belgeseli
Roll, Sayı 28, 1999, Barış Manço Söyleşisi
Barış Manço, Diskografi
*Barış Manço'nun cenazesinde pankart açan İnanç isimli bir çocuğa aittir.

Sözler s. 26

BİRHAN KESKİN - Y'ol - Metis Yayınları 2006 (sf.21)
GÜLTEN AKIN - Deli Kızın Türküsü - YKY 2012 (sf.73)
BUKET UZUNER - Kumral Ada Mavi Tuna - Everest Yayınları 2014 (sf.215)
HALİDE EDİP ADIVAR - Türk'ün Ateşle İmtihanı - Can Yayınları 2014 (sf.152)

Kapak

TÜLAY PALAZ

Arka Kapak

ERHAN CİHANGİROĞLU

Poster

Tezer Özlü, Aşık Veysel, Orhan Veli - SONGÜL ÇOLAK

Katkıda Bulunanlar

Cansu Tok
Selnur Güneş
Oya Çınar

